Fru Catharina Boije och hennes döttrar. En berättelse från stora ofredens tid

Bokutgåva

Finska Litteratur-sällskapets tryckeri, Helsingfors 1858.

En länge närd önskan hade gått i fullbordan: jag hade sett den brusande kaskaden vid Kyro, och Nokias dystra fors, denna sorgdrägt af svart med hvita fållar midt i naturens glada sommarskrud. Kangasalas, Imolas och Hattelmalas åsar hade för mig utvecklat sina sköna taflor. Hvilken Finnes hjerta klappar icke med gladare slag vid blotta tanken på dessa perlor i vårt lands vackra drägt? Och nu, efter en sommar tillbragt i denna nejd, så rik på naturskönheter, af hvilka få äro ens till namnet allmännare kända, huru skulle icke jag nu vara enthusiastisk för all denna fägring.

Jag hade tillbragt en dag i Tammerfors. Sedan den lilla stadens fabriker och anläggningar blifvit besedda, inbjöd man mig att vara med om en färd till Hattanpää egendom ej långt från staden. Jag antog gerna anbudet, ty jag hade hört berömmas den vackra parken med det sköna läget vid Pyhäjärvi. Vi anlände till målet för vårt besök. Det gammalmodiga huset med de små fönsterrutorna och det höga, brutna taket förekom mig att äga ett visst gammaldags aristokratiskt tycke, och de med vacker vördnad för forntiden bibehållna besynnerliga siraterna i trädgården intresserade mig. 1 En promenad genom den vidsträckta, längs sjöstranden sig sträckande parken var tillräckligt lång, för att en inbjudning till hvila uppe i huset skulle förefalla välkommen, ehuru aftonen hotade att bli något lång för mig som fremmande och okänd, då ställets ägarinna gästfritt önskade att qvarhålla oss öfver soupén. Mitt sällskap, som ofta haft tillfälle att besöka Hattanpää, stannade i förmaket vid ett bord, hvarpå stod en korg delikata jordgubbar, men jag, åtföljd af ett fruntimmer, gammal bekant till mig och nu bosatt här, begaf mig för att bese de öfriga rummen och bortprata en stund på tu man hand med henne.

Min uppmärksamhet fästades af ett dörrstycke, föreställande en ung flicka med sköld och hjelm, öfver hvilken sväfvar en stor spindel, hängande på en tråd. På min förfrågan svarade mig min följeslagerska, att man hade en sägen om anledningen till denna tafla, hvilken alltid fäst hennes intresse; och med hemlig rysning bebodde hon det rum, hvartill denna dörr ledde, och der den unga Cecilia Boije, taflans original, fordom bott, hvarföre detta rum äfven hade något särdeles lockande för henne.

Jag bad henne förtälja mig denna sägen. „Hm,“ svarade hon leende, „det är för vidlyftigt. Jag har så intresserat mig för denna tilldragelse, att jag gjort mig den mödan att samla och ordna det ringa, jag derom kunnat få veta, och jag fruktar att ej kunna med få ord berätta dig den, just emedan jag så mycket sysselsatt mig dermed.“

„Ju vidlyftigare, ju bättre, svarade jag. Qvällen blir oss nog lång, om vi ingen annan sysselsättning ha, än att sitta och prata ingenting. Låt oss sätta oss vid det öppna fönstret här, just i denna kammare, och berätta mig din historie, det blir trefligt.“

„Nå, har du tålamod att höra, så berättar jag gerna, det är mig riktigt kärt att få ge luft åt hvad jag samlat till en bild inom mig. Men en högkarmad länstol måste jag nödvändigt lyfta fram åt mig, eljest hittar jag omöjligt på den ton, som tillhör den tid, från hvilken min berättelse daterar sig. Se så, föreställ dig nu i mig en riktig fars farmor ifrån Carl XII:s tid, arrangera dig att attendera till den fransyska, som liksom en fleuve des mots skall dina öron embrassera.“

„Usch nej, du blir mig för förtvifladt högtidlig, så der. Öfversätt för all del dina hjeltars och hjeltinnors språk på vårt nu gängse sätt att tänka och tala, eljest kommer jag att känna mig, som om jag vore klädd i styfkjortlar och robrong!“

„Nå ja, det kan väl också låta göra sig, men allehanda skriftligt, som du ändå måste hålla till godo med på den tidens språk, kommer då att göra afbrott, ja kanske förefalla dig såsom icke skrifvet af samma personer, som du deremellan lär dig känna moderniserade.“

„Kan ej hjelpas, hellre då denna olägenhet.“

Sittande i sin högkarmade stol, började hon sin berättelse. Jag misstänker att familjerna Boije och Lejonankar ha att tacka berätterskan för åtskilliga medlemmar i familjerna, dem de ej förut ägt, men öfverlemnar dock berättelsen sådan jag hört den.

„Ännu en sak vill jag anmärka,“ sade min berätterska i karmstolen, „vid den tid min berättelse daterar sig ifrån, hade detta gods ännu icke namnet Hattanpää, det erhöll det sednare såsom ett stamhåll för „hattarne“ i Finland.

N:o 1.

Det var en mulen och dyster afton om våren 1718. Klockan knäppte fem minuter till sex i salen på den ståtliga herrgård, som tillhört den stolte Baronen Göran Boije, och som nu ägdes af hans enka, fru Catharina Boije. I detsamma hördes en klocka ringa gårdsfolket tillsamman för aftonbönen. I nedra ändan af salen samlades med sakta steg allt gårdsfolket i tyst förbidan. Nu slog vägguret sex, och i detsamma inträdde med högtidlig gång fru Catharina, åtföljd af sin äldre dotter Margaretha och sin kammarpiga, den svenska jungfru Malin, som på ett hyende bar en bibel. Hon nedlade den på ett bord, bakom hvilket, på en med gyllene sirater prydd och med purpursammet klädd länstol fru Catharina satte sig ned. En hastig blick, som hon kastade kring rummet för att förvissa sig om det ingen saknades, lät henne märka att hennes yngre dotter ännu icke infunnit sig.

Med en blandning af förvåning och oro gaf fru Catharina en vink åt jungfru Malin, som med tysta fjät gick genom salen till en dörr, hvilken i detsamma slogs upp, och ur hvilken den saknade trädde emot henne. Den unga flickans kind var blek, och hennes hand darrade, då hon, sedan hon vördnadsfullt bugat sig inför sin mor och tagit sin plats vid hennes sida, skulle i sin psalmbok vända om bladen för att taga upp psalmen.

Modren kastade på henne en bekymrad blick; men då den unga flickan med ren ehuru darrande röst började på en gång med äldre systern den sköna psalmen: „Vår Gud är oss en väldig borg,“ då föll fru Catharina in i sången och sjöng med hög och stark stämma, full af andakt ända till slutet. Men vid orden: „Röfva de oss ifrå, Vårt gods, lif också,“ sväfvade de unga flickorna på rösten, och från hopen af qvinnorna, som stodo tillsamman vid ena sidan af rummet, hördes en och annan qväfd snyftning.

Sedan psalmen var slut, läste fru Catharina högt ett kapitel ur bibeln. Slutligen knäböjde de unga flickorna vid sin moders stol; äfvenså nedböjde sig allt tjenstefolket, och fru Catharina läste med hög röst Herrans bön och Välsignelsen. Derefter skingrade sig de närvarande tyst, för att först intaga qvällsvard och sedan gå till hvila. Fru Catharina återgick till sitt rum, åtföljd af sina döttrar och jungfru Malin.

„Min dotter,“ sade nu fru Catharina, sedan hon tagit plats i den höga karmstolen vid rummets öfra ända, vändande sig till sin yngre dotter Cecilia, „din kind är blek, och ditt utseende vid din sena ankomst till bönen förrådde förskräckelse. Hvad betyder detta? hvad har händt? Har du hört något om de frånvarande kära, eller från fienden något som ännu ej nått mina öron?“

„Nej, Gudi lof!“ svarade Cecilia med låg, vördnadsfull röst och nedslog sina ögon, „nej, min mor, sedan

Matts kom med den svåra underrättelsen, att fienden marcherar hitåt, har jag intet nytt hört.“

„Hvad var det då, som kom din kind att blekna och din hand att darra?“

„Min mor, jag blyges att säga det.“

„Cecilia Boije bör aldrig låta en känsla få rum hos sig, hvilken hon behöfver blygas för att tillstå för sin mor. Men har hon felat, så bör hon veta att, ehuru med blygsel, för sin moder tillstå sitt fel.“

„Tro ej, min mor, att det är något af vigt, det är bara en barnslighet kanske, men en barnslighet, som jag ej kan öfvervinna; fast i sanning man har tillräcklig anledning till sorg och förskräckelse, utan att behöfva söka sig sådant, och det är just derföre jag skäms. Nå väl, min goda mor, hela min oro kom deraf, att jag, då jag skulle taga min psalmbok, i min lilla kammare blef varse en spindel. Med ångest hastade jag att ropa på någon för att bortföra den, men alla voro redan ingångna till bönen. Åter sprang jag in i min kammare för att se efter den ohyggliga, men nu var den försvunnen, och nu vet jag ej på hvilket ställe den gömmer sig. Ack, min mor, det är rysligt att tänka att den der fasliga döljer sig i min lilla, kära kammare, och hvem vet när den sen kryper fram. Jag, som så noga aktat, nu har jag ändå fått en sådan der stygger en in till mig. Goda Mamma, låt mig i natt få sofva i gula rummet med Margaretha; jag kan ej sofva i samma rum med spindeln, jag skulle jemt tycka att den omspunne mitt hjerta.“

„Cecilia, du är sexton år, du har vuxit upp i en tid, då kriget bredt jemmer öfver hela detta land. Härjadt ligger Finland, nära att förblöda. Förstörda äro dess städer, borgarena tiggare; öde dess hemman, eller befolkade endast af qvinnor och barn. Elände rår öfverallt, och snart kanske skall fäderneslandet nödgas afträda detta land åt en fiende, hvilken nu redan herrskar här öfverallt. Kanske inom några dagar ligger ditt eget fädernehem i aska, och de dina begrafna under ruinerna, eller skonade för att undergå än svårare öden. Cecilia, och *du* bleknar för en spindel! Är det tider nu för svaghetslekar för qvinnan? Styrka egnar henne nu såväl som mannen.“

Cecilia gömde sitt ansigte i sina händer liksom af fasa öfver fru Catharinas skildring, men hon upplyfte det snart åter och sade: „o min mor, dessa fasor, hvem skulle väl ens ett ögonblick kunna glömma dem! Men ack, jag är ju blott en späd flicka, hvad kan jag? För mig står mitt eget öde alltid under bilden af spindeln, hvilken i drömmen omsnärjde mig. Jag har arbetat emot denna vedervilja, men jag kan ej öfvervinna den. Förlåt mig, min mor, och tillåt mig i natt att sofva i gula rummet; jag är ock sålunda närmare de mina, och jag bäfvar att vara långt skild från dem den natt som förestår.“

„Cecilia,“ sade fru Catharina strängt, „mig förundrar din upprepade begäran. Hvarför skulle du byta rum – för en spindel? Du är icke mera ett barn, du bör lära dig att icke vara som det svigtande röret, det hvarje flägt böjer ur sin riktning. Den som ifrån den bestående ordningen låter leda sig af hvarje tillfällighet, den äger snart ingen ordning mer. Se, de flesta af landets adel, nära nog alla dess embetsmän, ja äfven de ringaste, som blott kunnat det, hafva flytt till Sverige undan förstörelsen; men din moder har ej velat lemna sina barns arfvedel till spillo af fruktan för fienden; och du, du vill flytta undan af fruktan för en spindel.“

I detsamma hördes ljudet af hästhofvar. „Gå, Malin,“ sade fru Catharina, „att höra om det är gårdsfogden som återkommer. Är det han, så bed honom komma och redogöra för sin färd, så snart han är i ordning dertill.“

En stund förgick under tystnad, men snart inträdde gårdsfogden och stadnade ödmjukt vid dörren.

„Den omtalta ströfcorpsen tar sin väg hit,“ började han på fru Catharinas uppmaning, „i natt rasta de endast en mil härifrån. Ville hennes nåd tillåta oss att försöka om vi nu åter skulle, liksom för tre år sedan, kunna hålla dem härifrån, så äro vi villiga; men jag tror knappt det nu kan hjelpa.“

„Nej,“ sade fru Catharina allvarligt, „tiderna äro förändrade, nu kan intet göras.“

„Det säges,“ fortfor fogden vidare, „att soldaterna hållas i sträng tukt af furst Galitzin, hvilken redan anser landet som ryskt och handterar det derför menskligare. Han har dock låtit utgå en förordning, att hvar och en, som hyser en svensk krigare, eller någon af landets bortflydde adel, hans egendom skall sköflas, och han sjelf med hustru och barn föras till Siberien. Den bortflydda adelns gods gifvas till spillo. Det har varit som en himmelens skickelse att denna gård blifvit sparad allt hittills, men det berättas svåra sägner om den trupp, som nu marcherar hitåt, och motstånd lär väl vara fåfängt, sedan hela landet är i fiendens händer. Men kanske vore bäst om nådig frun och fröknarna skulle fara härifrån, till dess de tågat här förbi.“

„Vi stadna qvar här under Guds beskydd,“ sade fru Catharina beslutsamt. „Vi äro det skyldiga oss sjelfva, vi äro det skyldiga mina underhafvande. Och i sanning, flykten blefve oss numera vådligare än att dröja. Hvad oss än öfvergår, oss händer ej värre, än Herren behagar. Gårdsfogde! sammankalla i morgon tidigt gårdens underhafvande och inskärp hos dem yttermera den redan gifna befallningen, att afhålla sig från alla fiendtligheter; de kunna intet mot öfvermakten. Jag vet att endast ett strängt förbud kan afhålla dem derifrån, men motstånd vore numera att i fåfänga förspilla menniskolif, och reta den vilda fienden ännu mera.“

Sedan qvällsvarden blifvit nästan under tystnad intagen, återgick fru Catharina till sitt rum, dit hennes döttrar följde henne. „Och nu, mina barn, godnatt! Den dag, som i morgon randas, är kanske en pröfningens dag.“

De unga flickorna kysste sin mors hand, den hon välsignande lade på deras hufvuden, och bortgingo begge, Margaretha för att bege sig till hvila i gula kammaren, rummet invid fru Catharinas eget, der hon brukade sofva för att vara till hands, ifall hennes moder ville kalla henne om natten, och Cecilia till sitt eget rum.

Den vigtigare faran hade för ögonblicket utträngt tanken på spindeln, och Cecilia, efter att ännu en stund hafva vändt sina tankar till Gud i bön om beskydd för sig och de sina, sökte nu sömnen, den hennes unga ögon ännu ej hade åkallat förgäfves. Nu, nu likväl inställde den sig icke. Så snart hon tillslöt ögonen, tyckte hon sig än höra skott på afstånd, än kände hon huru spindeln med sina långa ben kröp omkring på hennes ansigte, än såg hon ett skäggigt kosackansigte grina emot sig, och med fasa slog hon alltid upp sina ögon vidöppna, för att förjaga skräckbilderna. Slutligen uppsteg hon, kastade något kläder på sig, satte sig vid fönstret, torkande imman af de, efter tidens sed, qvarters stora rutorna, och bjöd till att se ut, i natten. Allt var tyst och mörkt. Endast ifrån trädgårdsmästarns byggning lyste ett ensamt ljus. Nu släcktes äfven det, och bort om samma byggnad mot skogen tyckte hon sig märka skymten af något som rördes bortåt; men hon kunde ej i mörkret urskilja hvad det var.

De nattliga skuggorna blefvo dock af mera vigt för den unga Cecilia, än hon anade.

Långs skogsbrynet rörde sig trenne män med bössor. Det var trädgårdsmästaren och tvenne af herregårdens torpare. Med raska steg nalkades de ett af de hemman, som lydde under gården, och vid deras ankomst möttes de af husbonden Jaako, som med någon förundran tilltalade dem: „nå, hvad tänker ni på, som färdas med bössor denna tid på dygnet? Hvad tänker ni skjuta för sparfvar?“

„Åh,“ svarade en af männen, „vi tänka oss på vargskytte och tänka ta dig med; du tycks ej heller vara sofvande i natt.“

„Nå, hvem skulle just ha lust att sofva, när kosackerne äro i rörelse i nejden?“

„Närmare än du tror,“ menade trädgårdsmästaren. „Jag har varit på spaning och fått reda på att en hop ernar sig hitåt på ströfveri. Dem ska vi klubba.“

„Men,“ sade Jaako, och tog sig bakom örat, „mins ni ej att frun nekat oss att ta till bössorna?“

„Hm,“ menade trädgårdsmästaren och ruskade på hufvudet, „qvinnofunderingar. Ska vi låta ryssen komma på vår mark, utan att knäppa några åtminstone af dem, det tål jag aldrig. Hade vi ej qväst dem förra gången, de voro hitåt trakterna, så hade vi haft dem här längesen, liksom hela det öfriga landet; men nu ha de glömt den läxan ren och behöfva en ny. Sannt var att vi voro par hundra då, så vi kunde hålla dem från hela det här hållet, och de hade just ej mycket här att göra.“

„Ja men,“ sade Jaako fundersamt, „vi ha ju ändå fått betala, vi ock, åt dem.“

„Visst,“ svarade trädgårdsmästaren, „det är just det som är qvinnoupptåg, att betala krigsgärder och leverera till och med hästar på befallning af några få man, som man kunnat klubba som strån. Och flere ha hitåt ej varit på en gång. Men det tål jag nu inte längre. Mins du ej hur kungen uppmanat finnarne att ta till vapen och stå emot? Nog vet kungen hvad han gör och är ingen kruka, han. Nu äro vi fyra, och få vi Antti och Tuhka Jaako till, så må väl åtminstone tjugu af dem bita i gräset, innan vi behöfva ta till harpasset. Sen ska de väl ha så lagom lust att vända kosan hitåt en annan gång, tänker jag. Hör nu hvad jag funderat på. Just der vägen tar af hit till våra, mins ni huru den går imellan sjön på ena sidan och åskammen vid sandraset på andra, som ingen menniska kan klifva uppför utan att ramla ned med sanden. Der uppe ställa vi oss, i skydd af den höga gärdesgården, och kunna på det viset skjuta ned alla, som vända sig åt vår väg, utan att de kunna nå oss. Men alla, som gå förbi åt andra sidan, få gå i fred. Och,“ tillade han småskrattande, „jag tänker de ska mista lusten att gå hitåt.“

Jaako ref sig med högra handen bakom högra örat och sköt mössan mot det venstra. Derpå gjorde han samma manöver med venstra handen bakom venstra örat och funderade åter, men kunde ej komma sig till något beslut.

Imellertid satt Cecilia qvar vid sitt fönster, då hon hastigt spratt till, skrämd af att någon tog i dörren. Hon lugnade sig dock straxt, då hon igenkände sin systers vänliga röst, som sade i det hon inträdde: „se, du är uppe, Cecilia, jag har ej kunnat sofva för tanken på dig. Nu smög jag mig sakta ut genom lilla dörren från gula rummet, för att få se om du skulle sofva, och sedan lugnare gå till sängs; men nu är det ju omöjligt att gå straxt åter, då jag sett att du är uppe. Kom, söta Cecilia, och lägg dig, jag skall sitta vid din bädd tills du somnar.

„Goda Margaretha, alltid är du söt och snäll emot mig; men jag räds jag ändå ej kan somna. Och du sjelf, kan du sofva i natt? Tänk om du skulle våga sitta en stund hos mig, det vore mycket drägligare i natt, om jag finge vara med dig.“

„Vår mor sofver, eller, om hon ej sofver, så vill hon visst ej visa att någon oro kan störa hennes sömn; men jag tror till och med att hon verkeligen sofver, ty det är förunderligt hvilken makt hon har öfver sig sjelf. Derför fordrar hon ock så mycket af oss stackare. Nå,“ tillade hon med ett svagt leende, „nog tycker också jag att du gör dig många onödiga bekymmer; men då man aldrig hör talas om annat än idel jemmer, blir man väl ock till slut så uppskrämd, att man i allt ser fasligheter. Ack, hvad det måtte vara roligt, när det är fred!“

„Ja, nog talar man om ungdomsglädjen, men den ha vi visst ej vetat af. Ack, om det blefve fred! Men visst har det nu ändå varit mycket bättre en tid, än då jag var barn, och hären ännu var i landet och kämpade mot ryssarne. Icke hör man af sådana rysligheter numera.“

„Ack, Cecilia,“ svarade Margaretha, „det är ett sorgligt lugn: dödens lugn, säger mamma, detta lugn, som kommer deraf, att landet dukat under för öfvermakten.“

„Dödens lugn! tror du det är så svårt, Margaretha? Ja väl för ett land lär det väl så vara, men vet du, syster, jag tycker att det skulle vara ljuft att dö.“

„För att slippa se spindlar, till exempel," sade Margaretha leende.

„Ja också det. Ser du, Margaretha, du är svenska. Vår moder är verkeligen en svenska, ehuru hon, som du vet, genast vid sin ankomst till Finland, med allvar lärde sig sina underhafvandes språk. Vår fader var ock till hälften svensk, såsom nästan alla ståndspersoner i landet. Men jag är en verklig finska. Ser du, den gamla Vappo, som var min amma, hon var just en af de allradjupaste finskor. Du känner endast hennes stela yttre, hennes fåordighet, hennes vedervilja emot att bråka något svenskt ord; men jag känner hennes varma trohet, det dunkelt glödande, sagolika djupet af hennes inre, den nästan hemska tjusningen af hennes sånger. Ofta tyckes mig, att hon måtte veta och se mera, än andra menniskor. Ja, jag räds stundom för mig sjelf; det förekommer mig, som om jag af henne skulle emottagit en af mig sjelf oförstådd gåfva att ana något utom det närvarande."

„Hu, huru du talar, svärma ej nu åter, Cecilia."

„Jag vet ej om det är svärmeri; men, Margaretha, jag räds oss förestår en olycka. Väl hafva ryssar tågat här nära förr, ströfvare hafva ju till och med varit här på gården; men så långt tillbaka, som jag minnes, ha vi ej haft något egentligt att beklaga oss öfver, isynnerhet då man betänker att vi fortfarande varit ifriga svenskar. Äfven våra underhafvandes stämning är högst fiendtlig emot ryssarne, så att de endast med möda kunna hindras från onödiga utbrott, som endast åstadkomma olycka."

„Nå, och nu menar du, att det skall gå värre till."

„Ja, jag rädes det. Du mins min dröm, natten före den betydelsefullaste dag i min lefnad. Derför var sjelfva drömmen så mycket mera betydelsefull. Jag såg en spindel, som spann in mitt hjerta allt trängre och trängre med sina trådar, tills det under outsägliga qval icke mera kunde slå, tills det slutligen qväfdes. Margaretha, jag räds den spindeln, som smugit sig in i mitt rum i dag, bådar att en olyckstråd spinnes om mitt hjerta. Det klappar så ovanligt tungt i dag. Syster, älskade syster, värna mig för spindeln; men du kan ej, ack, du kan ej.

Ännu blekare än vanligt stod Cecilia midt på golfvet i kammaren. Månen hade nu gått upp och kastade sitt sken öfver den svärmande flickan. Margaretha slöt henne i sina armar sägande: „Cecilia, syster, för Guds skull, skräm mig icke så. Hvilka mörka makter öfverväldiga dig? Låt oss bedja, Cecilia!"

I Margarethas armar sjönk den unga flickan afmattad tillsammans, och varsamt förde henne systern till hennes bädd, invid hvilken hon sjelf i brinnande bön knäböjde. Äfven Cecilia sammanknäppte sina händer, och hennes hvita läppar rördes till deltagande i systerns bön. Slutligen inslumrade hon, och den på läpparne återkommande rodnaden och den jemna andedrägten utvisade, att hon nu sof ungdomens lugna, ljufva sömn.

Nu smög sig Margaretha sakta tillbaka till sitt sofrum genom samma lilla dörr, genom hvilken hon lemnat det.

N:o 2.

Morgonen började gry, då Margaretha, just som hon med en brödkorg på armen trädde ut ur ett skafferi, tyckte sig höra ett skott. Hon bleknade litet och skyndade sig att föra in korgen på bordet i det rum, der tjenstefolket skulle äta frukost. Och nu nådde ljudet af ännu ett skott hennes öron, och med bevingade steg hastade hon in till Cecilia, hvilken förfärad mötte henne i dörren. Men nu knallade flere skott, och de båda flickorna slöto sig närmare tillsamman.

Snart blef det åter tyst. „Cecilia, låt oss gå in till mamma?"

„Klockan är ej 7 ännu; månne vi våga?"

Men i detsamma trädde fru Catharina ut. Högtidligt vinkande åt sina döttrar att följa henne, drog hon sig tillbaka och sade: „under de hårda pröfvoår, som öfvergått detta land, har Herren nådeligen behagat bevara vårt hus och denna nejd från alla svårare hemsökelser. Låtom oss bedja, mina barn, att hans mäktiga beskydd än vidare må hvila öfver oss, så behöfva vi ej rädas fienden. Hvarje motstånd, hvarje tecken till fruktan, eller hvarje bemödande att undgå vårt öde, skulle endast göra det värre. Något annat, än förtro oss i Herrans hand, kunna vi ej.“

Modrens och döttrarnes böner afbrötos snart af hästtraf, skott och vilda ljud. Gråtande omfamnade de båda flickorna sin mor, som välsignande lade sina händer på deras hufvuden, i det hon sade: „Herre förbarma dig öfver dessa. Bevara dem i renhet. Herre, om dig så behagar, så tag dem bort. Är det ditt beslut att deras jordiska väl skall förspillas, så ske, o Herre, din vilja, blott du bevarar åt dem den himmelska arfvedelen. Amen.“

Sedan hon beledsagat sina döttrar i ett rum, till hvilket man endast kunde komma genom en lönndörr ifrån ett afsides rum, hvars ringa utseende hon hoppades skulle vara föga inbjudande för de ovälkomna gästerna, gick hon sjelf ut mot desse och möttes på trappan af den vilda skaran.

„Hvad viljen J, hvad är er afsigt?“ frågade hon med lugn och hög röst på finska de inträngande soldaterna.

Ett ögonblick tycktes det, som om hennes lugna och stolta hållning skulle gjort intryck till och med på dessa och hejdat deras gny. En af dem svarade ock temmeligen höfligt på bruten finska: „skaffa hit mat och öl.“ Men denna ögonblickliga känsla af aktning försvann genast åter, och under svordomar och larm rusade kosackerna in i de ståtliga rummen. Öfver den för gårdsfolket framställda frukosten kastade de sig med glupande hunger; mera mat och dryck fordrades, och frambars på fru Catharinas befallning i ymnighet. Hon hoppades ännu att genom foglighet blidka de vilda krigarne, så retade de än tycktes vara, men med förskräckelse började hon nu af deras brutna ord, hotelser och åtbörder förstå att de blifvit anfallna, och att de trodde den fruktade partigängarn Löfving hafva sitt tillhåll här. Sedan de nu mättat den första hungern, slogo de sig med största skyndsamhet och lika begärlighet ned på alla de saker af värde, som med någon lätthet kunde bortföras, derunder förstörande allt annat, som förekom. Slutligen, när intet mera fanns lämpligt att medtagas, började en scen af fasa och förstöring, som mildrades endast af den lugna beredvillighet, med hvilken fru Catharina framlemnade en mängd saker af värde ur gömställen, der ej kosackerna sjelfva upptäckt dem.

Besynnerligt nog. Midt under det vilda tumultet af en plundring, förfelade icke hennes höga lugn att inverka på de vilda krigarne, och hvad hon beräknade inträffade verkeligen, att kosackerna, giriga efter det värdefulla byte, hon erbjöd dem, glömde att noga genomsöka de rum, som sågo mindre bytelofvande ut, och att hennes döttrar sålunda förblefvo oupptäckta.

„Halloh, icke är det nu tid att dröja längre,“ ropade anföraren på ryska, „tänd nu på nästet, som hyst den förbannade Löfvingen. Men vakta väl! Kanske kryper den d–n sjelf ut här, när elden börjar sveda hans koft. Nog såg jag att en hop af kanaljerna, som anföllo oss, försvann någonstädes hitåt; men icke vet jag om han var med dem.“

Fru Catharina fasade, när hon såg kosackerna under skratt bära fram de sönderslagna möblerna och göra brasor på golfven, men hennes stolta själ ville ej slösa en enda bön, der hon visste att den skulle vara fåfäng. Endast en dödlik blekhet på hennes kind, och hennes händers konvulsiviska darrning förrådde hennes själs kamp, då hon nu, begagnande ett ögonblick, när alla voro sysselsatta att tända, smög sig till det rum, der de båda flickorna under ständigt stigande ångest dolde sig. Redan på afstånd igenkände de sin mors steg och ilade båda emot henne, kastande sina armar omkring henne, såsnart hon inträdt i rummet. Nu brast äfven fru Catharinas stolta mod, och under strömmande tårar meddelade hon hastigt åt sina döttrar den förskräckande

underrättelsen om brandstiftningen.

En mattröd flamma spred sig öfver Cecilias bleka kinder. „Låt oss dö, min mor, låt oss under bön gå förenade i lågan till Gud.“

Men nu hade redan fru Catharina öfvervunnit den svaghet, som ett ögonblick fått makt med henne, och hon sade nu med stadig röst: „ännu vele vi tro att Herren icke har öfvergifvit oss, ehuru vi ej se hans vägar. Nu tyckes mig att det hade varit bättre att alldeles icke bjuda till att dölja eder; det var dock ej skäl då att befara en sådan framfart. Men låtom oss försöka att vänta ännu en stund, lågan torde ej så snart sprida sig hitåt, och kanske aflägsna de sig, när de finna att deras dåd är fullbordadt.“

Margaretha hade närmat sig fönstret och kastade spejande blickar omkring. Hastigt sade hon nu: „min mor, hitåt synes ingen. Ännu äro de kanske så upptagna af sina rysliga tillrustningar, att ingen blir oss varse. Låt oss smyga oss ut den der lilla lönvägen åt trädgården, medan vår mor bjuder till att söfva deras vaksamhet genom deras girighet. Se här, min mor,“ hon knäppte af sig sin halsked och strök några ringar af fingrarna, „här är ännu något.“

Fru Catharina gillade förslaget att göra detta försök och emottog smyckena. Nu framtog hon ur sin kjolsäck några rullar dukater, som hon delade med sina döttrar i det hon sade: „dessa penningar har jag försett mig med till en nödhjelp. De hafva länge legat aflagda, för att vara att tillgå vid ett tillfälle sådant som detta. Göm dem hos eder, på det Catharina Boijes döttrar åtminstone icke må behöfva tigga.“ Välsignande tryckte hon sina döttrar till sitt bröst, och en tår föll från hennes öga. Då hon lemnade rummet, slöto systrarna hvarandra i sina armar; derpå sade Margaretha: „Cecilia, nu gå vi här genom lilla kontoret. Jag går förut, och du stannar ett ögonblick qvar. Märker du att ingen varsnar mig, så smyger du efter, men förföljer någon mig, så springer jag åt annat håll och hoppas sålunda dra uppmärksamheten härifrån. Ser du då en möjlighet att obemärkt komma härifrån, smyger du dig ner till trädgårdsredskapshuset och gömmer dig der, så godt du kan. Du vet jag är snabb att springa, nog hinner jag undan.“

Cecilia ville hejda henne, men Margaretha var redan utom dörren. Smygande hukade hon sig ned bakom några buskar och ernade sig fram bakom trädgårdsmästarens byggning; men i det hon nalkades den, blossade lågan genom fönster och tak i det lilla huset, och med stoj och skri störtade emot henne tvenne kosacker, förande den blödande trädgårdsmästaren emellan sig.

„Ah, malinki devuschka,“ skrek den ena kosacken, släppte sitt byte och började förfölja den lätt som en fågel undanflyende flickan.

I hopp att undkomma sin förföljare vände Margaretha sin kosa åt skogen. Kosackens mundering hindrade honom att springa så alldeles fort; Margarethas steg bevingades af ångesten.

Öfver stenar och diken flög hon fram som en vind, och kosacken flåsande efter henne. Men snart tröttnade de späda fötterna, och hon gaf till ett skri, ty det var som om någon gripit henne i klädningen. Denna hade dock nu blott fastnat vid en enbuske och lossnade åter i samma stund, qvarlemnande endast en lösryckt flik på busken. I en remna mellan tvenne stenar förlorade hon sin sko. I blotta strumpan fortsatte hon flykten öfver den ännu till en del snöklädda marken. Hennes fot sårades, den blödde, och ännu flydde hon. Men allt närmare nådde henne förföljaren. Nu, nu räcker han ut sin hand för att gripa henne, med ångest vrider hon sig undan. I detsamma faller ett hugg på kosackens framsträckta arm, ännu ett, förföljaren störtar till marken, och den i flyktens och förföljelsens ifver förut obemärkta befriarn lyfter den unga flickan lätt, som om hon varit ett barn, på sina armar och går med hastiga steg inåt skogen.

Girigt grepo de härjande lågorna omkring sig, dansande slingrade de sig ur fönstren, kring takbanden, och kastade sig från det ena stället till det andra. Under vildt skri bundo kosackerne trädgårdsmästarn med en

snara vid en af deras hästar, under det att de gården tillhörige utleddes för att medtagas. Numera var ingen pardon att tänka på, sedan man i trädgårdsmästarn igenkänt en af dem, som gjort anfallet vid vägskilnaden. Äfven Jussi och Tuhka Jaako ertappades; men för svårt sårade, för att kunna annorlunda fortskaffas, kastades de i en släde. En annan släde framkördes af en kosack. Med dödsångest i hjertat stod fru Catharina på afstånd och såg med forskande blickar omkring, för att söka uppfånga någon skymt af sina döttrar. Hon glömde, att för hennes ögon stod i flammor hennes hus och hem. Redan började hon hoppas, att de unga undgått faran, och af kosackerna suto några till häst. Nu trädde en fram till anförarn och anmälte, att han följt den saknade kamratens spår och hittat hans lik i skogen. Vilda förbannelser hördes i det sorl, som uppstod bland kosackerna.

Anförarn gick fram till fru Catharina och sade: „jag har skonat er i det längsta, men nu går detta för långt. Nu ges för er intet annat råd, än att ni sätter er i slädan der, lika fogligt som ni eljest betett er. Åter bleknade fru Catharinas kind, men hennes röst förrådde ej hennes ångest, då hon utsade det enda ordet: „hvart?“ Mera kunde hon icke yttra. „Först till Åbo, sedan hvart fursten behagar.“

I detsamma varsnades Cecilia. Hon hade ej förut sett någon möjlighet att undkomma; men nu, förföljd af lågorna, kunde hon ej heller längre qvardröja och hoppades att möjligtvis osedd hinna trädgården. Ett rop af kosackerna bådade att hon var upptäckt. Bleknande sjönk den späda tillsamman. Fru Catharina hastade ångestfull emot henne; men på en vink af anförarn, kastade en kosack henne hårdhändt i slädan. Sjelf lyfte denne den vanmäktiga flickan upp bredvid modren, och så, med ett hastigt kommandoord, kastade han sig på sin häst, och hela truppen satte sig i rörelse,

En skärande, kall vind väckte Cecilia till medvetande. Tunnt och lätt klädd, som hon var, grep kölden hennes fina lemmar, ehuru modren med de kläder, hon sjelf kunde umbära, sökte skydda henne. Den unga flickan skalf lika af ångest och af köld. Fru Catharina slöt henne i sina armar och sökte att värma henne mot sitt bröst.

„Hvar är Margaretha,“ frågade Cecilia i det hon slog upp ögonen, „är hon räddad?„

„Jag hoppas det, mitt barn,“ svarade fru Catharina, ehuru hon sjelf visste intet att hoppas. Äfven om Margaretha lyckats undkomma kosackerna, var hon ju en värnlös flykting utan hem. Modren dolde omsorgsfullt för Cecilia sin ångest och bjöd till att intala henne mod.

„Ack, min mor, så god emot mig,“ hviskade Cecilia, „något vinner man dock i olyckan; så godt har jag aldrig förr fått hvila vid ert bröst.“

N:o 3.

Imellertid hade Margaretha blifvit bortförd af sin räddare, utan att veta hvad som föregick med henne, och först en lång stund derefter började hon återvakna ur den svimning, som angripit henne. Hon kände nu att någon bar henne. Med fasa ryckte hon på sig, och slog upp ögonen, men hennes blick mötte ett ansigte, som hon var så långt ifrån att tänka sig få se, att hon i första ögonblicket stirrade häpen, tills hon dock snart med en ovilkorlig känsla af blygsel bjöd till att göra sig lös från sin bärare.

„Var ej rädd för mig, min fröken, och förlåt den frihet, jag tagit mig, att så här handtera er som ett litet barn, men det var ej tid med krus. Jag vågade ej stanna ens för att bjuda till att vederqvicka er.“

„Bäste Sergeant Malm, låt mig nu för all del komma på egna fötter,“ sade Margaretha helt blodröd af förlägenhet, „jag är ju alldeles bra nu.“

Sedan nu Margaretha af sin räddare blifvit varsamt nedställd på marken, vilja vi, för att göra hans närmare bekantskap, kasta ögonen på några blad ur hans anteckningar, derifrån vi äfven hemta beskrifningen öfver

Margarethas vidare öden under hennes flykt.

Ur Magnus Malms anteckningar.

Sedan Nöteborg blifvit af Ryssarne intaget, och Zaren sades rusta sig att med stor makt i landet infalla, icke aktandes, det han med kosacker och kalmucker hären förstärkte, sålunda gifvande på förhand landet åt dessa vilda trupper till spillo, så ansåg sig min salige fader icke trygg på sitt nära gränsen belägna kapellansbohl, synnerligen som han med särdeles nit och ifver bedrifvit det ibland ryska religionens anhängare pågående omvändelseverket till den rena lutherska läran; och som dervid många gånger icke användes de mildaste medel, hvaröfver dessa den sanna läran motsträfvige voro uppretade, så fruktade han, att de kunde vilja göra gemensam sak med fienden, och sökte derföre, samt erhöll, den lediga garnisonspresttjensten i Nyenskantz, i det han hoppades fästningen kunna trotsa fienden.

Men ryckte sedan Fältmarskalken Scheremetieff med 20,000 man mot nämnde fästning och belade den, och för att hvarje undsättning ifrån Sverige förhindra, inskeppade sig Zaren, hvilken då tjente som bombardierkapten vid sina egne trupper, med sju bataljoner af sina garder på 60 båtar och drog förbi staden, för att bemäktiga sig flodmynningen. Och sedan han nära hälften af sitt manskap der qvarlemnat, vände han åter.

Under tiden fortfor fienden att ur 20 kanoner och 12 mörsare staden beskjuta, och den sista april om aftonen började en förskräckelig kanonad och bombardement, som jag mig ännu tydligen påminner, och det varade genom hela den natten, så att den svaga besättningen följande morgon kapitulera måste.

Commendanten samt officerare och manskap fingo löfte om fritt aftåg, men måste vid palissaderna vid Nevastranden göra halt. Mot aftonen, samma dag, kommo till redden tvenne svenska krigsfartyg och kastade der ankar, och blefvo de genom lösens skjutande ifrån fästningen bedragne att tro den ännu i svenskarnes händer vara, och sedan följande dagen af Zaren med hans garde, som inskeppade sig på båtar, ynkligen tagna.

Först derefter erhöll garnisonen tillstånd att bege sig till Wiborg, och medföljde då min fader, och jag med honom, på denna bedröfveliga färden. Och lät sig Zaren, för sin bedrift, med den ryska Andreasorden i egenskap af bombardierkapten belöna, såsom ock bombardierlöjtnanten, furst Menschikoff. Två år sednare drog Zaren för Wiborg, men sluppo vi denna gången endast med skrämseln. Men fyra år sednare, i Mars månad, började ryssarne ånyo belägga Wiborg; men hade nu fästningen blifvit bättre försedd än förra gången, såväl med större besättning, såsom ock med förnödenheter till belägringens afslående, och voro inbyggarne nu af framgången vid den förra belägringens afslående uppmuntrade och eniga att fienden motstå. Och fastän staden af det starka bombardementet tre gånger råkade i brand, lyckades alltid att eldens vidare utspridande hindra; och ledo ryssarne, hvilka bodde i kojor af is och snö, svåra af köld och sjukdomar under denna tiden, och så hade vi allt ännu godt hopp, ehuru ryssarne ur 20 kanoner och 26 mörsare, under starkt skjutande dagligen, kastade bomber och eldkulor, hvilket mycken ängslan gjorde ibland folket och mycken skada å husen. Och stodo vi gymnasister i ledet bland soldaterna, främst på vallarne, och har gymnasium alltsedan ej i gång blifvit försatt.

Hände sig nu en dag under belägringen att jag jemte en kamrat hade uppklifvit ända på taket af slottstornet, för att bättre kunna öfverse ryssarnes läger och belägringsanstaller. Kom så en bomb och tog bort hela toppen af tornet, och krossade min kamrat; men jag kom lyckligen ned på gården med det ramlande taklaget, och gick, fastän jag af den hastiga färden var något confunderad, fram till commendanten, Öfverste Stjernstråle, som stod ett stycke ifrån, för att rapport afgifva om hvad jag sett. „Malm,“ sade öfversten till mig, „det var en ferm expedition i vädret.“

„Ja,“ svarade jag, „icke hade det varit så brådtom med rapporten, som ryssarne måtte ha trott, efter de gåfvo

mig så god skjuts.“

„Du är alltid en rask gosse,“ sade öfversten då skrattande.

Sedan staden i tretton veckor stått emot fienden, måste den dock slutligen åt ryssarne uppgifvas på temmeligen drägliga vilkor; men så snart fästningen var i deras våld, bröto de den ingångna förbindelsen, och blefvo så både garnison och stadsbor i fångenskap till Ryssland släpade, och endast ett ringa antal alldeles gamla eller sjuka fingo i landet qvarstadna, bland dem också min fader, som var sängliggande sjuk, och blef den förödda staden med ryska bönder befolkad.

Med den öfriga garnisonen måste jag således tåga till Petersburg, och ehuru jag anlände dit uttröttad af marschen och strapatserna och af sorg, så kunde jag dock intet annat än med stor förundran se, huru här stod en stor stad, der jag för sju år sedan sett ett kärr.

Det var söndag, middagstiden, då vi kommo till Petersburg, och på en bastion svajade i vinden en stor gul flagga, med ryska örnen insydd, förande fyra haf i vingar och klor. Vi vandrade öfver en lång trädbro, med tvenne vindbryggor, till fästningsporten, som ock var af träd, och ofvanpå den stod en i träd skuren bild med två stora nycklar i handen, som sades föreställa apostelen Petrus, och på en bleckplåt vid hans fötter stod skrifvet årtalet för stadens grundläggning. Till venster vid bryggan stod ett stort värdshus, der tolf musikanter musicerade med pukor och trumpeter, och der jag sen fick höra att Zaren stundom om helgdagarne brukade gå in med sin svit, och med andra närvarande gäster, utan någon suveränitets iakttagande, ett glas dricka.

Här blef jag nu jemte en stor del af de andra fångarne använd till byggnadsarbete, och kom jag, såsom häri alldeles okunnig, att såsom handtlangare med uppförandet af Grefve Golowkins palats biträda. Nödgades jag således, liksom många andra, att från Nyenskantz bortsläpa stenar, hvaraf användes till denna byggnad, såsom ock till flera andra, sedan Zaren låtit denna fästningen alldeles förstöra.

Svåra och tunga voro mig de månader, jag här tillbragte, och skulle icke Herren hafva förbarmat sig och beredt mig frihet genom underliga vägar, så att en bondehustru ifrån hemlandet lyckades beveka Zaren att skänka mig friheten, så hade jag här icke länge uthärdat; fastän här dock numera icke var så svårt som det hade varit de första åren, då tusendetal af ryssarne sjelfva, och så mycket mer då de arma fångarne, icke hade tak öfver hufvudet, utan lågo på den sumpiga marken i samma kläder, i hvilkas skörten de mången gång om dagen, i brist på lämpliga don, måste bära sand och mull till fyllande af det moras, hvarpå staden skulle byggas. Men nu fanns här till och med en kyrka, der svenskarne och finnarne höllo gudstjenst, och predikade der tvenne bland fångarne befintliga fältprester; men just invid kyrkan låg den tartariska sloboden, der turkar, kalmucker och dylika odjur bodde och förde sitt oväsende, och der de i två rader bodar höllo sin trasmarknad, och sålunda var ej ens denna fröjden oförbittrad.

Kom jag så i bekantskap med en bondehustru ifrån hemlandet, som på underliga vägar sig genom skogar och ödemarker till Petersburg praktiserat, för att få se sin man, den ock i fångenskap ditförd blifvit. Och lyckades henne genom besynnerlig djerfhet och sturskhet emot Zaren, då han för att öfverse fångarnes arbete kom, att denne konstige herren så mjuk göra, att han, istället för att, som att vänta varit, låta både henne och mannen förskräckeligen straffa, icke allenast honom lösgaf, utan dem ock för framtiden ett säkerhetskort gaf, och äfven mig lösssläppte, hvilken hustrun förordade, såsom den der lyckats att henne och hennes man i ett och annat afseende i den fremmande staden till hjelp och tröst vara.

Fick jag sålunda till Finland återkomma och lefde resten af året hos min fader, som imellertid blifvit frisk. Och såsom han var enkling hade han åter erhållit ett sacellani, i det han åtagit sig att conservera företrädarens enka. Men emedan från prestebohlen alla inventarier blifvit för kronans räkning försålda, kunde föga någon prest sitt jordbruk sköta, och som allmogen intet ägde att betala prestarättigheterna med,

så hade han föga mer än tak öfver hufvudet att gifva mig.

Gerna hade jag velat begagna denna ledighet, att fara till Åbo och försöka om jag kunnat lyckas att absolvera studentexamen; men der fanns numera hvarken hus eller böcker, ty staden var just förstörd, och alla böcker från biblioteket till Petersburg förda; och som nästan intet folk funnits qvar i staden för att försvara den, hade ock inga andra fått stryk der, än några gamla käringar. Af vetenskaperna blef alltså intet.

Skickades så Grefve Nieroth, som var finne och duglig karl, för att taga högsta befälet i landet. Men som han hvarken pengar, manskap eller proviant medförde, så förordnades att hvarje karl i landet, ingen undantagen, skulle sig med gevär och proviant för två månader förse. Jag var väl ännu en ung gosse, men stor och stark, och blef derföre bevärad, men kom dock icke ännu denna gång i elden.

Då sedan Konglig Majestäts nådiga förordning kom med förnyade uppmaningar till prester, embetsmän och andra ståndspersoner, att till Sverige öfverflytta, hvilken ock så åtlyddes, att af sådana endast högst få i landet qvarstadnade, då flyttade ock min fader till Sverige. Men som min håg alltid legat åt krigsståndet, och jag denna tiden gjort bekantskap med den raske Löfvingen, hvilken mig ock i mitt beslut styrkte, så gick jag in som volontär, och marcherade vi uppåt Pälkänä; men der hade de våra förlorat slaget.

I Österbotten fanns ännu folk, och erbjödo sig dessa nu att mangranneligen tjena vid arméen. Men då befälet fruktade sig med dessa ovana trupper intet kunna uträtta, och derföre ej ville antaga deras anbud, då svarade österbottningarne: „icke hafven J förr heller haft adelsmän till Finlands försvar, utan nog har det varit landets egna barn, och icke ha österbottningarna brukat räknas till landets afskrap, och icke ha vi mera än förr glömt troheten emot vår kung. Så länge vi ha blod i kroppen vilja vi stå för landet, för hemmet och för hustrur och barn. Äger ej kronan mat att ge oss, så hålla vi oss sjelfva mat. Kunna vi ej göra nytta för det vi ej kunna exercera, nåväl, så låt officerarne lära oss; vi lofva att vara läraktige.“

General Armfelt behöfde gerna folk, och så antog han österbottningarnes tillbud och sände officerare till flera socknar, för att lära dem de nödigaste handgreppen, och så blef jag skickad till Malax, jemte Löjtnant Grönstrand. Och fattade jag der tycke för Kaplanens dotter, Lisa Greta, och tyckte jag att jag aldrig varit så kär förut. Blef dock i en fläng bortkommenderad, och greto vi begge två öfver skilsmessan rätt hederligen.

Fick jag dock snart annat att tänka på, ty när jag jemte en trupp af allmogen, med hvilken jag marscherade, hade kommit till Storkyro, der vår armée då stod, sökte jag upp en ung gosse, som var anställd hos General Armfelt och stod i en stor gunst hos honom och begagnades till mångahanda, ehuru han var föga äldre än jag, och med hvilken jag slutit vänskap redan vid gymnasium, och som, ehuru der funnos många ynglingar och gossar vid arméen, dock icke brydde sig om de andra, anseonde dem för barn, det de ock sannerligen voro, ehuru i dessa tider unga piltar måste stå som karlar i ledet. Stupade ock denne samme Meurlingen sedan här vid Storkyro, men det fick jag icke veta förr än flere år derefter.

Denne unge Meurlingen sade nu åt mig: „nå, Magnus, kan du tiga som förr, så skall du få veta nytt.“

„Nå hvad?“ sade jag.

„Jo att vi skola slåss mot ryssen, om Generalens vilja går fram. De ha skrifvit från Sverige att Generalerna här vilja skona skinnet, att de nu borde hålla stånd mot fienden, efter de nu ej borde klaga öfver brist på folk, sedan hela landet vore uppbådadt att „gå man för man, med värjor, spjut och bössor,“ som det heter, att försvara sig och de sina, och nu är Generalen arg.“

„Bra,“ sade jag, „bättre nytt hade du ej kunnat ge.“ „Men,“ sade han, „elakt skall jag ock säga. Generalen skickade i går folk till häst och på skidor för att recognoscera, men de blefvo tagna allihop.“

„Nå, och Generalen fick ingenting veta?“ sade jag.

„Nej, det kan du förstå.“

Låddes då om ingenting; men om aftonen sade jag åt några Malaxare och Storkyrobor, som jag kände: „gossar, låt oss gå på parti och hemta nytt om fienderna åt Generalen.“ Tog strax en bondrock på mig och så smögo vi oss på färd. Det var natten mot den femtonde Februari, och kölden bet hvasst. Men mina karlar kände vägarne, och så voro vi ryssarne på lifvet, innan de visste något af. Men som vi oss öfver en liten slätt just bakom deras posteringar smögo, blef en skyltvakt oss varse, ropade oss an och gaf eld. Vi gåfvo eld tillbaka, men nu blef larm i lägret hos ryssen. Visst trodde de sig ha hela vår armée i nacken, ett sådant trumlande och tumult blef det på alla sidor; men vi makade oss undan så fort vi kunde, och kommo med två mans förlust hem igen.

Nu tordes jag ej sjelf gå upp till Öfvergeneralen, emedan jag fruktade straff för att jag handlat utan ordres, utan skickade en af bönderna med rapport; men hade Generalen snart reda på hvad jag gjort och lät han kalla mig, sägande sedan till mig: „vet du ej bättre hvad du har lof att göra, eller hvad är du mig för en?“

Svarade jag: „Ers exellens, väl vet jag mig vara skyldig uppoffra lifvet för min herre och konung. Straffas jag nu med lifvets förlust, så skall väl ingen taga det berömmet ifrån mig, att jag dött för min konungs tjenst.“

„Generalen log och sade: „nå, så skall du då straffas med att åtminstone ej denna gången få det berömmet om dig. Men akta dig en annan gång, det kunde hända du ej slipper så lätt.“

Jag tackade ödmjukeligen Generalen, och lofvade vara försigtigare härnäst. „Ja,“ sade Generalen, „så äro de Finnarne; hvar och en vill göra efter sitt hufvud, och hvar och en vill vara karl för sin hatt, om den ock af getaragg hopvalkad vore.“

Imellertid stärktes Generalen af hvad han hört af vår rapport att slåss med fienden, och lät han kalla officerarne, att hålla krigsråd, till prestegården.

Väderleken var mycket kall, och folket plågades illa af kölden; men nar manskapet hörde att det var fråga om att slåss, då blef det ett allmänt glädjerop, och kastade många sina hattar i luften och togo dem på bajonetterna.

Öfvergeneralen talade för att slåss, och ehuru de andra voro deremot, så måste de ge efter; men de, som hade varit emot från början, hade ej den goda vilja för striden som om de sjelfva varit för den, och voro ej heller så måna om framgången. Denna oenighet blef för hela landet dyr.

Uppställdes nu fotfolket i tvenne linier å ömse sidor om Kyro elfven, som var tillfrusen, och halfva delen af kavalleriet på hvardera sidan af elfven, men bakom var forssen, som den skarpa kölden ej mäktat isbelägga, utan gick den öppen. I tre dygn stodo vi så, väntande ryssarne, i full slagtordning. Att vi i denna stränga kölden icke fröso oss förderfvade, var ett Guds under, men alla brunno af ifver att få slåss, och så tänkte ingen på hur kölden i rocken knep.

Ändtligen sågo vi fienden i full marsch emot oss, långs isen på elfven. Öfvergeneralen red fram och uppmuntrade folket att förtrösta på Guds bistånd och för fosterlandet manneligen strida.

Tvenne skott gåfvo till slagtningens början signalen. Mitt hjerta klappade häftigt när kanonerna började spela, och det med sådan god verkan att ryssarne tvenne gånger måste taga till fötterna och i brådskan sjelfva sina fältstycken quittera. Hastigt kunde vi med dessa deras kanoner våra egna sekundera, och allt lofvade fullständig victoria. Nu flög Meurlingen som en il emot kavalleriet till General-Major de la Barre, medförandes förnyade ordres att framåt rycka. Men desse fördömde hästgråtare suto som stockar på sina krakar, och endast halfva Åbo läns kavalleri högg sig några gånger fram och åter; allt medan högra och

resten af venstra flygeln stod orörlig, betraktande slaget.

Denna fördelen lät sig furst Galitzin icke tvenne gånger visa, utan lät han fyra regimenter dragoner sitta af och de våra i ryggen falla, just då vi redan började öfver segern jubilera. I ögonblicket kommenderade Armfelt höger om, och med våra bajonetter togo vi de framträngande dragonerne lustigt emot. Men nu samlade sig det redan skingrade fiendtliga fotfolket i vår rygg, och vi stodo omringade som en mask i en myrstack, så många de mot oss få voro. Seger var icke mera att påtänka, nästan alla våra officerare föllo döda; men de la Barre hade sig i god tid undan jemkat.

Slutligen måste ock General Armfelt lemna stridsfältet, men då voro alla vägar redan af fiender fyllda, att han endast med svårighet undkomma kunde. Imellertid hade jag så alldeles på villostråt kommit, att jag de mina ej mera hinna kunde. Bortom forssen lågo dock vidsträckta kärr, och som de voro frusna kunde jag öfver dem vandra. Och var jag tre dagar utan föda och led mycket af några sår som jag fått; ty fastän icke varande betydliga så svedo de af kölden. Kom jag väl ock flere gånger till ställen, som varit bebodda, men som nu lågo öde; fann jag dock slutligen på ett hemman en gammal gumma, som delade med sig af det lilla, hon i behåll hade, och dröjde jag sedan hos henne, hjelpandes henne att hugga ved och bära vatten och dylikt, hvarföre hon gaf mig mat, till dess jag åter tyckte mig vara så återställd, att jag kunde försöka att vandra bort. Detta var dock icke lätt, isynnerhet som fienden hade gräseligen härjat, och allt folket bortfört ifrån alla de socknar, der karlarne hade gripit till vapen emot dem, och jag nu icke visste hvartåt jag skulle mig bäst vända, utan vandrade på måfå norråt. Den högste Guden lät mig dock nådeligen så reusera, att jag stötte på en liten trupp af våra, som marscherade till Kajaneborg. Och slöt jag mig så till dem, och. var denna nejden då ännu icke alldeles så härjad som efter belägringen, då i hela länet endast fem hus qvarstodo.

Kom jag så att ligga i garnison, hvilket ej just var efter mitt sinne. Men som kriget gick lamt på alla håll, så måste jag mig äfven med detta lättjelif contentera.

Låg jag så i Kajaneborg, som var den sista fasta plats, vi i landet innehade. Hela garnisonen var 100 man. Men just som vi till ingen fiende i nejden anade, och 50 man af det bästa manskapet hade blifvit på annat håll afsända, så att endast 50 man, mest invalider, lågo i fästningen qvar, kom ryssen för att belägra oss. Fem hela veckor stodo vi mot, men nu var all proviant förstörd, och sade Commendanten Major Fieant till mig: „Malm,“ sade han, “hvad ha vi nu annat råd, än slå eld i det krutet, vi ha qvar, och ge oss af med puffen?“

„Ja, herr Commendant,“ sade jag, „så godt förr som sist, ty undsättning är ej att vänta på, och vi ha ej en enda man oblesserad numera.“ Och hade Commendanten allt arrangerat om att spränga fästningen i luften, men gick han så in till sin hustru, hvilken satt med sin lilla dotter i famnen, den under belägringen blifvit född, och hade hon redan under detta kriget haft stor sorg, då hennes förre herre stupade. Nu sade Major Fieant: „bed ännu en bön för oss och för barnet der, det är allt slut nu.“

Men började hon så att bedja för det lilla barnet och för alla de arma menniskor, hvilka undan krigets förödelser i fästningen sökt skydd; och så veknade slutligen hans hjerta, att han började om kapitulation afhandla, och afslöts den ännu samma dag sålunda, att vi under flygande fanor och med klingande spel skulle få med hela garnisonen uttåga, och alla stadens innevånare hafva frihet att begifva sig bort. Det klingande spelet låg dock ingen makt uppå, och hade han gerna, der ej krigsbruk så fordrat, kunnat underlåta att sig sådant betinga, ithy att vi inga musikanter hade, ja ej en gång en katt, som kunnat för fronten jama.

Klockan 10 på förmiddagen tågade vi ut. Först skulle garnisonen utmarschera. Främst gick med stolta steg Commendanten, näst efter honom tågade hans fru, bärande på armen sitt lilla barn, som skrek och tutade af alla krafter, utgörande sålunda vårt klingande spel, och sist kom jag, bärande vår fana. Derpå kom trossen bestående af vårt blesserade manskap, de värst sårade på några kärror, och de öfrige sig, så godt de

förmådde, på sina fötter eftersläpande.

När ryske befälhafvaren, General Tshekin, såg detta vårt tåg, blef han så uppretad af att se med hvilken ringa styrka vi honom emotstått, att han gaf befallning att allesamman nedhugga. Men då framträdde öfverste Mannstein till honom, kastade sin värja ned framför honom och sade, att han aldrig skulle tjena tillsamman med en man, hvilken sålunda bröte ed och fördrag. Besinnade sig så Generalen annorlunda, men blefvo vi dock alla, emot hvad öfverenskommet var, till Rysland släpade, dit jag sålunda, liksom ock fallet var med Commendanten sjelf, nu för andra gången fördes. Denna gången bar det dock långt in i Rysland, 30 mil bortom Moskva, och hade vi der stort elände, ägande intet annat att lefva af, än hvad vi med våra händer förtjena kunde, och lärde vi oss af Majorens fru att sticka strumpor och vantar, hvarmed vi mesta förtjensten hade. Blef oss tiden dock sålunda för lång, och fastän vi hörde huru olyckligen många af de våra blifvit ertappade och med bojor och hiskeligt fängelse straffade för det att de sökt att med flykten eschappera, så kunde vi dock icke emotstå frestelsen att vår lycka försöka, fästandes vårt hopp vid Herren, att han oss nådeligen ur detta eländet och fångenskapen förlossa ville.

Ställde vi nu så till att vi allt småningom bytte med bönderna, som till staden kommo, och fingo emot våra vantar, som vi med granna färger utsirade, än en bit tyg, än en kjortel, än en tröja och så vidare, fastän det måste ske försigtigt och småningom, för att icke uppmärksamhet väcka. Så jemkade och ändrade Majorens fru, att alltsammans passade oss, och vi fingo småningom fullständiga kläder, Majoren som en rysk bonde, frun som en bondeqvinna och jag som en något långlagd bondefänta, den der skulle bära och sköta barnet.

Sedan vi oss ock med litet matsäck försett hade, lyckades vi oss på flykten begifva en dag, då folket i nejden hade prasnick, och talade vi nu alla så skäligen ryska, att oss denna kunskapen ur många frestelser förhjelpte, och gick allt väl så länge vi oss på smärre vägar fortskaffa kunde. Men nu skulle vi en flod öfvergå och passera, och der fanns på flere mil endast en bro, och på denna bron var en vakt. Hoppades vi dock förbi denna postkarlen komma kunna, och gingo dristeliga på, förmenandes reda oss nu som förr. Ropade han oss dock an, frågandes hvadan vi kommo och hvart vi skulle, och tycktes han draga misstanke på oss. Började jag så att kråma mig och ställa mig liksom ville jag draga hans uppmärksamhet på mig, och då jag märkte att han började någon skämtan med mig, troendes mig vara en fager jungfru, så drog jag mig småningom allt närmare till Fieanten, liksom jag hade velat göra mig till och låtsa dra mig undan; och när han följde efter mig och räckte ut handen för att taga mig fast, bockade jag mig neder liksom för att undvika honom, men grep honom härvid om benen i det jag ropade: „Major, hjelp mig af med kurtisören!“ Och så nappade vi båda honom oförseendes, och vroko honom i ett tag öfver ledstången i floden, och tagandes så till fötterna lupo vi allt hvad löpas kunde, och kommo så ock ur denna farligheten. Hunno vi ock slutligen hem igen. Och foro vi så till Sverige, ägandes ingen ro hemma, sedan nu ryssen öfver hela landet grasserade, och ville Majoren återfå sin gamla tjenst, men var den bortgifven, och sade Hans Majestät vår allernådigste konung och herre då, att det väl kunde gå an att två majorer vid ett regemente engagera, och blef det så ock för denna dugliga Fieantens skull.

Påföljande våren träffade jag Löfvingen. „Nå, Magnus,“ sade han, „jag far hem till Finland för att speja på hvad ryssarne förehafva, vill du ej komma med?“

„Ja,“ svarade jag, „mycket lär man väl ej kunna uträtta, då landet är helt och hållet i fiendens våld, men jag vill dock vara med.“

Följde jag så med Löfvingen, som kände alla vägar och stigar, så att, sen vi engång kommit öfver sjön, förde han oss nog fram. Var dock nu folket öfverallt så försagdt vordet för att herbergera någon svensk spejare, sedan ryssen så stränga förbud härom utgå låtit, att det ofta var svårt nog om att få qvarter, men Löfvingen var så full af påhitt, att vi nog stodo oss ändå. Och var jag så med honom i många galna praktiker, der ryssarne fingo sitta imellan, men kommo vi dock alltid helskinnade undan. Kommo vi så ock

den gången lyckligen till Stockholm åter, medhemtandes allehanda importanta notiser om tillståndet och ryssarnes styrka i landet.

Var jag så resten af denna vinter i Stockholm, och skulle der varit godt att vara. Dansa och roa sig fick man der. Såg jag der ock många vackra fruntimmer, men ingen behagade mig dock så som Maja Stina Hermolin, och var jag en tid förälskad i henne; men som jag inga tidender hörde från Finland, hade jag ingen ro, utan längtade till det kära landet.

Om våren, sedan Löfvingen sig som vanligt åter på egen bekostnad utrustat hade, skaffade jag mig ock en båt, och lejde tre man till mig och for öfver för att göra parti på ryssarne, men höll mig mest till skärgården utanför Åbo och snappade, när tillfälle gafs, opp en och annan rysk farkost, den jag med folk och last till Stockholm förde. Äfven lyckades det mig att afskära ankartåget på en galèr, så att den dref på grund, och kom i stor vedermöda, och var detta mig synnerligen kärt, emedan jag sålunda fick någon hämnd taga på en af de galèrer, som så hårdt ansatte Ehrensköld, och ville jag gerna hämnas denne landsman och tappre krigare. Det var nu par år sedan han blef tagen, då han var Schoutbynackt och commenderade skottprämen Elephanten, som jemte sex galèrer stod emot en hel flotta af ryska galèrer, med Zaren sjelf ombord. Sedan nästan hela besättningen på Elephanten fallit, äntrade ryssarne. Så hände att Ehrensköld, som ännu med brända kläder och många sår försvarade sig, slutligen föll för två nya sår, och stupandes öfver relingen i tågverket fastnade, hvarifrån han sanslös blef af ryssen borttagen.

Sjelfvaste Zaren kysste hans blodiga panna och berömde denne tappre mannen, men fången i Ryssland är han allt ännu, som väl på en sådan hurtig sjöman och Kongl. Majestäts trogne tjenare torde kosta. Nu fick jag så ge en minnesbeta åt en af de galejor, som honom värst ansatte.

Medförde jag ock till Sverige allehanda underrättelser om landet och fienden, och var Herren Gud mig så nådig och beskyddade i alla faror, att jag lyckligen undkom och allehanda skada fienden tillfoga kunde. Kom jag dock snart åter öfver till Finland och började mina gamla praktiker.

Gick slutligen upp från sjökusten och in åt landet, hvar jag i en liten skärmytsel ett sår undfick, och måste stanna på Kangasala prestgård, der prestfrun skötte och vårdade mig som eget barn, och utgaf mig för sin systerson. Och var det mig, äfven sedan jag tillfrisknade, omöjligt att komma dädan, utan måste jag der dröja vintern om, och biträdde jag pastorn uti sådana af hans förrättningar, der jag det kunde. Var ock väl nödigt att han någon hjelp fick, ty i hela socknen fanns icke någon annan prest än han. Men sedan prosten Rietz, som i Åbo biskopens syssla skötte, af Furst Galitzin erhållit uppmaning att så vidt sig göra läte landet förse med prester, hade han dertill ordinerat många djeknar, ty andra funnos icke att tillgå, sedan alla studier i landet så länge varit afbrutna, och så kom en pojke äfven hit såsom hjelpprest.

Imellertid hade jag fattat kärlek till Pastorns yngsta dotter, Lena Lisa, men när den unge presten kom, ville han göra mig företrädet stridigt, och höll häraf på att en svår handel uppvexa. Hände sig dock så att en dag till prestgården kom rysk inqvartering, och för att undgå alla förfängliga frågor angående min person, beslöts att jag på en tid skulle bege mig bort, och hade jag redan förut tänkt mig på en färd längre uppåt, för att skaffa reda på hurudan sinnesstämningen var hos folket der i trakterna. Och fann jag dem der som annorstädes i hjertat Sverige trogna, ehuru de måste visa sig fienden undergifna, ty hvad kunde de annat göra. Dessutom fanns nu som alltid de, hvilka sålde ära och fädernesland blott för att sig sjelfva fördelar förskaffa.

Kom jag så en afton sent till Mickel Käskises, och sutto der flere karlar vid bordet. Sade en: „kom hit, så kan du få dig öl," ty jag var klädd i bondekläder och utgaf mig för pastorns dräng från Kangasala. Sade jag: „åhå har ni öl att dricka här i socknen, har ej ryssen hittat det?" Sade han: „bättre hålls ölet nu i tunnan, när ryssen är vår herre, än när han var vår fiende, och ingen vår vän." Af denna hädelse gäste mig sinnet så

öfver, att jag kastade honom ölkannan i hufvudet. Flög han så till och skulle slå mig med ett trä, men tog jag i honom och klämde honom emot väggen och sade: visserligen hafver jag två pistoler under jackan, men icke vill jag göra dig något ondt; men eho af eder som här inne ären, och som rörs för att komma mig när, den skjuter jag, och honom här först.“ Icke hade jag några pistoler, men något måste jag säga, för att hålla karlarne i styr. Derpå började jag förehålla honom hans otillbörliga utlåtelser och den trohet, han vore sin lagkrönte herre och konung skyldig, och sade jag honom, att när vår tappre konung blott skulle få tid att återta Finland, då skulle väl de som fört upproriskt tal få se annat; och blef han slutligen så mjuk, att han bad mig om förlåtelse, och blef jag sedan der öfver natten.

Men kom nu så följande morgon några kosacker, och berättade jag för dem en saga, så att de kommo här samman, ty jag kunde nu på intet annat sätt komma åt dem. Men så märkte de slutligen att jag bedragit dem, och började misstänka att jag var en herre, och så skulle de taga mig fast. Kom jag dock, Gudi vare lof, unnan på en af deras egna hästar, ehuru med ett sår i sidan, så att jag, när jag par mil hunnit, måste stanna i ett torp. Detta torpet lydde under Hattanpää gård, och när herrskapet der hörde af den sårade vandraren, som låg sjuk hos deras torpare, skickade de mig mat och förbindning, och kom så frun sjelf jemte hennes äldsta dotter att se efter mig. Frågade mig frun huru jag blifvit sårad, sade jag: „i strid mot ryssar.“ Sade hon: „hvad hjelper spjerna, sådant gör det onda värre.“ Sade jag: „men skall dock detta ju engång upphöra; och om ingen håller oppe det svenska i landet, så går det under.“ Suckade hon och gick bort, men kom sen alla dagar en af döttrarna, åtföljd af en piga, för att se om mig och hemta mig mat.

Jag hade icke sagt hvem jag var, men dock hade ej den tjocka vadmalsjackan kunnat skydda mitt hjerta för den kärlek, den äldre dottren, Margaretha, hos mig upptände. Fastän jag alla dagar sade mig huru fåvitskt det var att älska henne, så kunde jag det dock icke ändra, utan tog denna kärleken allt djupare rot. Kunde jag mig ock icke alldeles förställa, utan märkte hon, att jag icke var någon bondedräng, och frågade hvem jag var, och måste jag det slutligen säga, ehuru det sen gick som jag fruktade, att hon ej mera kom till torpet.

Måste jag ock snart derefter laga mig bort. Frisk hade jag ren länge varit, fast jag ställde mig sjuk för att kunna få se henne; men nu, sedan hon ej mera kom, kastade jag bort det tvånget, och för att icke blottställa dem, som hyllat mig, gick jag hädan, men märkte jag mig ej vara rätt säker, utan gick jag tvärs igenom landet till Wasa, fick mig en liten båt, hvarmed jag några dagar for ut att fiska, sålde fisken åt ryssarne i staden, lagade mig så ett litet segel på min båt, passade på god vind och styrde öfver Qvarken till Sverige, dit jag med Guds nåd lyckligen anlände. Bad jag ock sedan der att blifva anställd, tänkte tjena mig upp under kungens ögon och kunna fria till Margaretha; men ville de ej ge mig mer än underofficers grad vid ett garnisonsregemente, och sade jag pass, och smög mig åter en gång till Finland, ty mitt hjerta brann af längtan att få se den jag kär höll.

Har jag nu länge ströfvat omkring här i nejden och ej fått se henne. Väl har jag ett temmeligen säkert boningsställe hos samma min befrierska ur den första fångenskapen, men det är ej mycket, då mig icke lyckats att få se Margaretha. Jag vaktar hennes hem som en fågel sitt bo, ty jag har hört allehanda, som gjort mig orolig, då jag färdats omkring här i nejden.

Hade jag mig så hos mina kunder från Petersburgska tiden, Pecka och Elli, en tid uppehållit, utan att några ströfverier företaga, ithy att de det uttryckeligen af mig fordrat, om jag hos dem skulle bo och säkerhet hafva af deras papper, som de fått af Zaren, sysselsättande mig endast med tanken på Margaretha och huru jag henne skulle få se och träffa. Besöka henne ville jag dock icke, emedan jag som ofrälse hos denna förnäma slägten väl skulle blifvit surt sedd, viljandes jag icke heller ådraga hennes hus någon fara, i det man lätteligen kunnat få reda på att jag varit der, då ryssarne, om de fått höra deraf, lätteligen tagit slikt till förevändning att af dem, som rikt folk, åtminstone penningar utprässa, om icke värre. Dock hade jag icke lyckats hvarken att henne se eller träffa.

Började nu rykten höras om huru ryssar hitåt marcherade, och huru de allehanda ofog bedrefvo, och sade man att de denna gången ernade sig till Hattanpää, emedan de hört att Löfvingen skulle husera ditåt, som väl var en blandning med mig. Så ville jag icke lemna allt vind för våg, utan höll jag mig så mycket möjligt var i nejderna ditåt. Hade jag nu gömt mig i skogen icke långt derifrån, då jag såg rök uppstiga och, skyndande ditåt, märkte att den kom från Hattanpää gården. I detsamma seende min älskade Margaretha, som flydde undan en kosack, den der redan utsträckte armen efter henne, betog jag honom med några hugg lusten till detta fagra rofvet. Hade hon dock redan af förskräckelsen afsvimmat, hvarpå jag tog henne på mina armar och bar henne bort genom skogen, vågande icke ens att stadna för att söka vederqvicka henne. Vaknade hon ock snart af sig sjelf och stirrade mycket förskräckt på mig, icke vetande hvad som föregick. Men hastigt, rodnande och ljufveligen blygselfull, bjöd hon till att göra sig lös och gaf sig ock ingen ro, innan hon på egna fötter kom. Måste jag så ställa henne ned, påskyndandes vår gång, emedan de andre kosackerne, när de sin döda kamrat hittade, väl skulle förfölja den, som slagit honom, för att hämnas.

Tyste gingo vi sedan med hvarandra, endast hastande framåt, till dess vi kommit till ett öde hemman, der jag lemnat min häst. Här kunde vi icke dröja, der om sommaren gräset växt i stugan, som stod taklös, och nässlorna trifdes på muren i stället för barnen, som väl redan voro i elände förgångna. Väl hade ock detta stället varit ett förmöget hemman förr, men här hade det skett liksom på de flesta andra ställen, att sedan alla karlar, som efter pesten voro qvar, hade blifvit utskrifna att hären förstärka, så hade qvinnorna och barnen måst lemna det, emedan de omöjligen kunde sammanskrapa medel att utskylderna betala, hvilka nog strängt indrefvos, fastän Hans Majestät, vår nådige herre, ända från Bender skrifvit, att folket skulle skonas, så vidt möjligt vore.

Nu började litet yrsnö att falla, och glädande mig öfver att våra spår sålunda skulle vara bättre dolda för förföljarena, bad jag Margaretha sätta sig i slädan, lofvandes henne att skaffa henne säkert tillflyktsställe, till dess jag hunne hemta henne underrättelse om när hon skulle kunna sig hem åter begifva, velandes hon icke genast dit, emedan hon af sin mors och systers öde intet visste. Lofvade jag henne så, att om dem skaffa underrättelser, hvaremot hon sjelf för dem intet göra kunde, utan endast sig sjelf för stor fara blottställa. Ville jag nu föra henne till ett ställe, der hon skulle hafva säkerhet, och der äfven jag nu vistades, mot löfte att mot ryssarne intet ondt företaga, hvilken öfverenskommelse jag dock i dag hade brutit, som icke kunde hjelpas.

Kommo vi så till Pijala, der nu Pecka och Elli köpt sig hemman, och stod Elli på trappan oss till mötes sägande: „åh hå, vacker reskamrat har Serjeanten fått i sin fula släda. Hvar har Serjeanten nu varit på parti, som fått så rart byte?“ Sade jag: „ja, ser ni, mor Elli, visst är bytet fagert, men så skall ni ock vårda det derefter. Tag nu på det bästa emot den här unga fröken; Ryssarne ha i dag brännt hennes hem.“ Sade hon: „stackars unga fröken, vill hon vara nöjd i vår stuga, visst skall jag bjuda till att ställa så godt jag kan för henne.“

Medan Elli nu på allt sätt försökte att denna rara gästen uppvärma och välfägna, afskickade jag ett bad till Hattanpää, och lyckades det sent omsider Elli att få Margaretha att bege sig till ro i ena kammaren. När hon nu följande morgon uppsteg och icke gaf sig fred, innan hon skulle få bege sig hem, då måste jag henne säga, att hon intet hem hade, utan vore bäst att hon ville dröja här, der hon vore väl skyddad, emedan värdsfolket hade skyddsbref af Zaren, seendes hon dervid ut, som om hon just ej på det bästa ville tro dem, som hade bref och papper af Zaren. Sade jag henne då, att vår värdinna vore en sådan bjesse, den der tagit löst två fångar ur sjelfva storryssens händer, och på köpet fått säkerhetspass af honom; men tycktes Margaretha just ej särdeles derefter lyssna, utan frågade hon allt mera efter de sina, så att hon slutligen måste få veta, att hennes mor och syster blifvit bortsläpade; och var det bedröfveligt att se, huru hon denna olyckan hårdt på hjertat lade. Bjöd jag till att, så godt jag kunde, trösta henne och henne föreställa, att Furst Galitzin som en hederlig herre omtalades, så att hon väl snart skulle få de sina igen. Slutligen måste hon

dock finna att hon ingen annan utväg hade, än att, så som jag bad, stanna qvar här, hvilket ock Pekka och Elli gerna tillstadde.

Gick så Pekka åter för att skaffa underrättelser och kom nu med gladare budskap, sågandes, att en förnäm herre hade på landsvägen de bortförda fruntimren mött, låtit dem i hans egen släde sig sätta, och med mycken artighet bemött; och blef Margaretha nu något lugnare, och tycktes börja finna sig någorlunda, varande Elli som vanligt en glad och hjerteligen välmenande värdinna. Och sydde sig nu Margaretha något kläder af tyg, som hon af Ellis fina väfvar hade köpt, och gick hon deremellan och sysslade med Elli i allehanda göromål, slöjdande jag under tiden med Pekka på hans tyg och don. Och var denna tiden mycket angenäm och agreabel. Också syntes Margaretha finna sig bra, sjelf undrande huru hon så kunde. Men gladde sig mitt hjerta mången gång med mycket hopp.

Det var en söndag, och Elli och Pekka hade farit till kyrkan, der nu för första gången på sex år hölls gudstjenst. Vi andre höllo vår högmessa hemma, läsande Margaretha upp evangelium för mig och värdsfolkets två större barn och de två pigorna, och så sjöng Margaretha och jag tillsamman psalmen ur psalmboken. Men pigorna, som ingen bok hade, sjöngo ur minnet, och tackade jag Gud, att vi så ljufligen denna Gudstjensten hålla fingo. Kommo så Pekka och Elli hem och satte sig ned vid dörren och sjöngo med, till dess psalmen var slut, och frågade så Margaretha huru kyrkfärden gick.

Svarade Elli: „bra, visst är presten ung, men skulle han varit hvem som helst, så hade man tyckt honom vara en Herrans engel, så efterlängtad var prest här. Fast visst skulle det behöfvas en, som vore rätt karl för sig, ty det är förskräckligt hvad folket i dessa svåra tider har glömt allt godt och vackert, ja sjelfvaste vår Herre till och med ha de glömt.“

Väl var ock denne presten ung, ty han var endast en djekne, men sedan mest alla prester flytt öfver till Sverige, måste nu ock sådana i nödfall ordineras. Men Elli började nu att tala om att Flinken sagt något, som icke kunde något godt betyda. Sade jag: „rör sig den Flinken nu igen?“ Sade hon: „Ja, han har blifvit satt till länsman, sen den förra blef fogde. Nog är det lätt nu för tiden för alla att få sysslor, märks det.“ Han hade sagt åt henne på kyrkbacken: „lita inte hon, Pijalamor, för mycket på sitt plakat. Icke räcker det till tak åt alla, som smida ränker mot vår nådigste kejsare.“ Sade jag: „nog känner jag den rackarn Flinken. Lycka han är en sådan bjellra, att han inte kan tiga. Nu måste jag bort, eljest kommen J alla i ledsamheter för min skull.“

Vinkade nu Elli åt mig att följa henne, det jag ock gjorde. Och när vi kommo i hvardagsstugan, sade hon, att hon ej velat den stackars Margaretha med så mycket ondt uppskrämma, men att Flinken ock mumlat något om fina fröknar, „som icke behöfva låtsa göra sig rara.“ Gick mig detta hans vanartiga tal så hårdt på sinnet, att jag af vrede svor, så att Elli skyggade tillbaka. Ångrade mig dock strax och bad Elli i ordning ställa allt, så att jag hasteligen kunde Margaretha bortföra, och skulle Pecka oss till anvist ställe vidare nyheter och underrättelser om Flinkens beteende hemta.

Lång tid till betänkande var det icke, och Margaretha med sina få tillhörigheter var snart i slädan inpackad, och hon sålunda åter ensam åt min vård betrodd.

Föret var redan dåligt, men fast fälten lågo nästan bara, syntes dessa tider ingen grön brodd sticka fram mellan snön, utan var allt med törne och tistel bevuxet, der förr åkerfält varit. Sågo vi dock på ett ställe tre får, de der stodo och hängde hufvudet, liksom de vetat att kosackhästarne allt deras hö uppätit. Men syntes sedan hvarken folk eller fä, utan var allt öde och förstördt, till dess vi hunno till Mäkylä, dit vi hade stämt Pecka, och voro vi begge på bondavis klädda, och bad jag att med min syster här få hvila och fodra min häst.

„Åhja,“ sade en qvinna, som hade sitt barn i famnen, der hon satt och spann. „Väl är här rum i stugan, och

rum i stallet för hästen med, ja fast för tre.“ Detta sade hon efter som i gården icke fanns häst mera, icke heller hö, utan åt hennes ko idel stamp och mossa. Hade vi dock hö med oss, men var Margaretha bekymrad till sinnes, och började hon tala med qvinnan och fråga huru hon var så ensam. Svarade qvinnan: „icke är jag så ensam eljest, men hafva barnen gått för att samla bränsle, och två att söka skrapa ihop några björkqvistar åt fåren.“ Och hade en gått några mil bort, för att bjuda till att få köpa några matskedblad salt för en liten silfverslant, som de fått af en officer. Hennes man hade stupat för några år sen mot ryssarne, sen gårdens alla andra karlar dött i pesten och i polska kriget, och det lilla barnet hade ett halft år efter fadrens död blifvit födt.

Sade Margaretha: „men huru kunnen J odla eder jord?“ Svarade gumman, att den icke blifvit odlad annat, än det hon och barnen upphackat något och utkastat frö, som dock alltid några korn gett att blanda i barken, hafvandes hon ock haft ko, som blef qvar sen sista utmätningen, då ingen fanns att sköta jorden och utskylderna betala. „Men,“ tillade hon, „nog blir allt med Guds hjelp bättre, blott barnen få vexa upp, och kriget icke åter bryter ut.“ Sade jag: „visst måste det bli krig, annars tar detta eländet ej slut.“

Margaretha började blifva allt mera orolig, fruktande att här nödgas tillbringa natten. Kom ändtligen Pecka. „Jag har icke sluppit förr,“ sade han, “Flinken är der och vaktar på eder. Vi ha dock narrat räfven, så jag sluppit att smyga mig hit. Han ernade gripa fröken också, för att skicka henne till Åbo, det förtrodde han mig i all hemlighet.“

Det skar mig i hjertat att se Margarethas jemmer och sorg öfver hvad de odjuren månde emot modren och systern begått, då de till och med gjorde sig mödan efter henne att spana. Jemrade hon sig ock öfver att hon intet skydd hade.

„Nej,“ sade jag, „icke så skyddlös dock. Säkert skydd kan jag visserligen icke bjuda eder, men icke skall något ondt så lätt hända eder, så länge ni tillåter mig att eder beskydda. Huru länge har ej mitt hjerta brunnit af att få visa eder, huru dyr ni är för mig, men allt för stolt har jag varit för att vilja visa eder en kärlek, den jag ej vet om ni föraktat att besvara. Men nu, Margaretha, då ni i ångest ser er om efter någon att eder anförtro, nu beder jag, haf eder tillit till mig, tillåten mig bjuda till att eder beskydda. Vid Herren Gud och min kärleks helgd, besvär jag eder att mitt anbud icke förkasta. Ni anser mig kanske mindre lämplig att vara edert enda värn, just sedan jag sagt eder hvad jag nu sagt, men tro icke så, Margaretha. Helig gör eder min kärlek för mig. Margaretha, gif mig ett enda ord till svar, blif min brud, gif mig rätt att eder försvara. Dock nej, icke nu. Nu lofven mig blott att förtro eder åt mig, och med förhoppning vill jag bida på framtiden.“

Ännu en stund stod Margaretha tyst, och tycktes hon i sitt sinne aldrig halva kommit på den tanken, att jag henne med kärlek kär hade; men slutligen lade hon sin hand i min, sägandes: „icke vet jag, om jag rätteligen handlar, men tyckandes mig sålunda vara trygg, lemnar jag mig i edert beskydd.“

Betackandes Margaretha med mycken glädje för hennes förtroende till mig, sade jag henne nu huru jag hade en plan för oss beramat. Alltså ville jag till en början bjuda till att förmå Pecka att sälja oss sin häst, hvilket endast vore att hoppas af hans goda hjerta, ithy att han icke kunde få sig någon annan i stället, emedan hästar icke mera många funnos i landet. Visserligen skulle detta betydligt vår lilla kassa hopsmälta, men det finge nu icke hjelpa. Lättare att komma på spåren vore vi väl ock sålunda; men vägen var för lång för Margaretha att till fots framkomma, och att i någon gård vid vägen få häst, att ens för någon mil begagna, var ej att påtänka, ithy att allmogen inga hästar hade. Sedan skulle vi oss begifva ned till skärgården, der jag för tre år sedan lemnade min lilla jakt, och skulle vi oss der gömma, till dess isarne upp ginge, hvilket ej länge töfva kunde, och skulle jag en till mig att sköta seglen förskaffa och så lusteliga till Sverige med min lilla skuta öfversegla, lemnandes ryssarne att efter oss gapa. Skulle jag så Margaretha åt hennes stolta slägt lemna, till dess jag mig en säker post förskaffa hunnit, och sedan henne till min hustru begära, om hon då hade hjerta att sin rang och sina rikedomar försaka, viljandes jag sedan med vår nådiga konung och herre på

hans ödsliga thron icke byta. Var jag dock långt ifrån att vilja henne nu med ett i olyckan gifvet löfte binda, det hon sedan kanske ångrande i lyckan uppfylla skulle.

Åtogo sig Pecka och Elli att bjuda till, om möjligt vore, genom fru Catharinas underhafvande att henne underrättelse meddela om att Margaretha undflytt och hoppades ur faran komma.

Foro vi så af, och syntes Margaretha dock vara vid godt mod. Men kunde vi denna afton ej längre hinna, än till ett dåligt näste, der redan förut några kosacker tagit sitt qvarter. Att dädan fara var dock ogörligt, ithy att på två mil fanns intet numera bebodt ställe. Förde jag så Margaretha, som i sin pels var djupt insvepter, uti en badstuga, som afsides på gården låg, och gjorde upp en brasa i spiseln och samlade allehanda ris och stök, som i spiseln fanns, att dermed elden underhålla, och gick sen för att på ryssarne ett öga hålla. Som jag nu icke förr till dem kom, än de sporde mig hvem qvinnan var, som jag fört in, svarade jag henne vara min gamla, sjuka mor, och att hon vore en mycket klok trollerska och ville ha litet bränvin för att koka sig läkemedel. Skrattade så ryssarne och sade: „nej se, durack, ingen käring skall dricka ur min flaska, annat vore om hon skulle vara ung.“

Gick jag så in och satte mig vid bordet i boningsstugan, dock så, att jag genom gluggen kunde se badstugudörren, och började jag om min mors trollerier berätta den ena legenden värre än den andra, och hörde kosackerna på, der de suto ätande sin aftonvard, så godt de finska kunde förstå. Just som jag berättade som bäst, råkade Margaretha kasta en hop enris på elden, så att gnistorna stodo ur den dåliga skorstenen som en qvast i mörkret, och ropade jag så till: „se, se hur hon nu fräser; hon är visst i vredesmod nu öfver att jag så länge dröjer.“

Gummorna i stugan signade sig, och kosackerne svuro, men så bad jag värdinnan ge mig några ägg, efter jag såg höns i stugan, och så litet mjölk och bröd, lofvande bedja henne läsa en god läsning öfver hönsen och korna. Hemtade värdinnan ock snart hvad jag begärt. Visserligen var det mycket bark i brödet, men som ej bättre fanns, måste man detta tillgodo taga. Förde jag så allt detta till Margaretha, som satt i badstugan af köld och ångest lika darrande. Började jag då draga ihop hvad jag bäst hittade, att bädda med på lafven. Men som mig i tankarne rann ett påhitt, gick jag tillbaka i boningsstugan sägande: „se så, gumman börjar ge sig ro nu och lofvar i natt läsa lycka öfver hönsen. Men ett hvitt lakan och en rya med gula rosor behöfver hon att läsa öfver, om det skall lyckas. Svarade värdinnan: „jag undrar hvem som nuförtiden har lakan och ryor?„ Sade då hennes mor, som gammal och skröplig låg uppkrupen i sängen: „ge henne ändå ryan och det lakanet, som ligger i loftskistan, och be henne läsa gikten ur min gamla kropp.“ Märkandes att värdinnan ännu stod villrådig, blef jag glad att åter en qvast gnistor frasade upp ur badstuguskorstenen, och med hast gick hon nu, hemtande åt mig de begärda sakerna. Lagade jag så åt Margaretha en temmeligen god bädd, med halm ur en knut och våra pelsar på, ställande jag mig till att i boningsstugan hela natten vaka för henne. Och ömkade sig Margaretha öfver att jag för hennes skull måste vaka, det jag dock för henne af hjertat gerna ville.

Sade jag nu, när jag i boningsstugan återkom: „hin som törs vara hos käringen, när hon har sina trollerier för sig, kunde lätt kosta ens nacke.“ Låtsade jag ock snart somna, men såg dock noga åt, att ingen ur rummet gick; och steg jag följande morgon, innan ännu någon vaknat, upp, och knackande lätt på Margarethas dörr bad henne laga sig färdig. Spände strax hästen före, och voro vi sålunda snart ifrån detta farliga stället.

Samma dag emot aftonen kommo vi lyckligen till en gård, dit ingen väg gick; men som vår häst af det dåliga föret var alldeles uttröttad, måste vi här en stund hvila. Här var allt förstördt och öde, och endast två rum hade någotnära tak i behåll. Några halfkullfallna mobilier stodo ännu i rummen, och med bräder, som jag ref af den nedfallna väggen, var lätteligen en brasa lagad. Mat hade vi i Ellis vägkostknyte, och beslöto vi, att här vore allra säkrast och bäst att till följande dag hvila.

Suto vi här tillsamman i denna ödsliga boningen, mera glada och nöjda i hjertat än mången, som allt i ro och fred hade, och undrade Margaretha, att hon så lugn kunde vara, då hon af modrens och systrens öde intet visste och sjelf sväfvade i stor farlighet, och sade hon, att hon trodde det olyckan förhärdat henne. Sade jag henne, att hon snarare borde säga det man i olyckan lär sig att fatta mod och förtröstan till Herren, som ur faran hjelper. Sade hon, att jag trodde henne bättre, än hon förtjenade, ty det vore icke endast förtröstan, utan hon vore ofta och isynnerhet i qväll rigtigt glad.

Blef jag mycket glad i hjertat, och sade jag henne, att jag nu visste hvarken af sorg eller fara, när jag här hade henne och hörde henne så tala.

Sedan Margaretha lagt sig i den inre kammaren, bäddade jag åt mig med litet mossa, som jag hittat i en vrå, så att ingen kunde dörren till hennes rum öppna, utan att stöta på mig; och sofde jag nu denna natten godt, och fortsatte vi vår färd följande morgonen.

Togo vi allt vägen nedåt skären, och kände jag väl hvar ryssar lågo, och undvek så mycket sig göra lät alla sådana trakter. Alltså foro vi ofta öfver ängar och sjöar, der isen låg, fast ingen väg der gick, och togo vi oss helst framåt, der öde hemman lågo längs vägarna, emedan vi så lättare voro för upptäckt skyddade. Men många voro i grund uppbrända, att det ej fanns vägg eller tak qvar, så att vi der icke kunde härberge finna.

Nu hade vi endast tre mil qvar till skären och hemmanet, der min jakt låg, men var ock denna bit af hela vägen den farligaste, ithy att här ryssar på alla håll svärmade.

Kommo vi så till en prestgård, der jag kände folket. Förra innehafvaren af lägenheten hade af ryssarne blifvit bortsläpad, och sedan fick en ung man lägenheten, emedan han lofvade att enkan conservera, det eljest ingen ville åtaga sig för de många styfbarnens skull. Ångrandes sig sedan, hade han väl velat hela lägenheten cedera, för att slippa hustrun; men hon höll honom fast, och der sitter han nu. Hos honom skulle vi nu ett dygn hvila, för att nogare underrättelser oss skaffa.

Stod pastorn på trappan, när vi körde in på gården, och gick jag fram till honom, bedjandes att jag och min brud måtte i enrum med honom få tala.

Undrande såg han på mig, frågande hvem jag var. Låtsade jag mig då storligen förundra, att han mig intet kände, sågandes: „visst var det jag, som dansade med äldsta prestgårdsjungfrun i fjol på brölloppet i granngården här; men si, pastorn har väl så många tankar i hufvudet, så han inte mins mig. Men hvart få vi nu komma in till tals?“

Pastorn bjöd oss in i sin lilla kammare invid förstugan, och när vi kommit dit, strök jag min långa lugg ur ögonen och tog min vanliga röst, och sade då pastorn: „se, det är ju du, vildbasare,“ tilläggande dock med hastig häpnad: „hvad i Herrans namn tänker du på, som både dig sjelf och andra exponerar med att färdas här i dessa tider.“

Sade jag: „visserligen tänker jag åtminstone på att rädda denna unga flicka, hvilken jag lofvat i säkerhet till Sverige föra undan ryssens förföljelser, och skall du nu oss hysa och vidare förhjelpa.“ Och då han ganska häpen och handfallen syntes, sade jag honom, att han ju blott behöfde säga, att vi kommit för att lysning uttaga, men att han sig ansåge pliktig att oss först någon religionsundervisning meddela, ithy att han deri hos oss bristande kunskap försport.“

Sade han: „väl vet hvar och en, att man i våra dagar icke får så noga se till religionskunskapen.“ Sade jag: „nå så må du skylla på hvad du vill och sjelfvaste fannen; men denna unga flicka måste du akta för förföljelser; mig skall du icke behöfva sörja för, emedan jag ändå straxt ärnar mig hädan, för att säkraste vägen utspionera.“

Steg ock Margaretha fram och bad om att få dröja qvar här några timmar, och pastorn, hvilken väl kanske några skrupler hade hyst angående hvad det vore för en person, som mig sålunda följde, blef synbarligen mildare, då han hörde henne sjelf tala, och sade slutligen: „nå väl, måtte vår Herre icke låta min eftergifvenhet falla på mitt och de minas hufvuden. Stadna här, stackars unga flicka, jag skall bjuda till att lemna eder skydd.“

Pastorn inkallade nu Maja, sin äldsta styfdotter, och bad henne gå Margaretha tillhanda, och skaffade jag mig en påse, föregifvandes sedan, hvarhelst jag tillfrågades, det jag mig till staden ernade för att salt för barnens och hushållets räkning uppköpa.

Blef dock fröjden kort för Margaretha, ty sedan jag väl hunnit gå, kom pastorskan hem och sade, att Margaretha icke skulle få dröja qvar: „ty,“ sade hon, „en man har jag mist för det han höll med Svenskarne, men se, döden i mig, om det skall ske så en gång till.“ Och då Maja bad henne att icke jaga bort fröken, sade hon: „fröken eller prinsessa, så vill jag icke ge mitt hus till spillo för hennes skull;“ och så mente hon kunde ju Maja föra henne till ett öde torp i skogen att vänta på mig!

Sade flickan, att der vore så ödsligt och kallt, men menade modren att ryssarne skulle nog snart laga hemmet varmt för dem sjelfva, om de hyste oss. Men seendes huru Margaretha började sakta vackla emot dörren, blef hon hastigt helt rörd och sade: „gå med Gud, fröken, han beskydde er. Nog tycker ni jag är hård, men kom ihåg, att jag har elfva barn omkring mig.“

Maja följde Margaretha till skogstorpet, och sedan hon med mycken möda fått några ruskor att brinna i den förfallna spiseln, måste hon begifva sig hem åter. Margaretha blef ensam i öde skogen utan annat grannskap än vargarne, hvilka i stora skaror denna tiden i alla nejder kringströfvade. Men det var ej länge innan Maja återkom, blek och skrämd, berättandes, att en officer och två kosacker kommit till prestgården, sökandes Margaretha. Maja hade smugit sig hit, och tvenne hennes systrar stodo på vakt för att varna mig, ifall jag skulle synas till, och ville hon Margaretha om allt underrätta, på det hon icke, drifven af fruktan, skulle gå från torpet för att på prestgården menniskor uppsöka.

Svårligen slagen och bedröfvad, hade dock Margaretha tanke för mig och bad Maja gå hem, för att bättre passa på mig, än hennes yngre syskon vore till sådant att lita uppå, och blef hon så åter ensam. Dock styrktes hon af en förtröstande bön till Herren Gud, som gaf henne lugn och tillförsigt åter i detta stora elände och vedermöda.

Kom jag så för att gå till prestgården, men sade Maja redan långt bort på vägen, hvilka farliga gäster der voro, och visade mig vägen till torpet, och var det som om jag sett Margaretha räddad från en stor fara, när jag åter såg henne. Kunde jag mig nu intet längre styra, utan slöt jag henne i mina armar, och talade kärligen till henne och bad henne i denna så bittra och så sälla stunden säga mig om hon hade mig kär. Och med sakta, men klar röst, svarade hon mig: „ja, Magnus, ja.„ Och hade jag i fröjd velat brusa och storma, men dertill var icke tid, utan måste vi bege oss bort, och kunde jag ej ens få vår häst från prestgården, utan hade jag velat på mina armar bära henne, men tillät hon mig icke, och började vi så vår besvärliga vandring.

Natten var mycket mörk, men kommo vi snart från gångstigen på en bredare väg, som nu höll på att frysa, sedan den hela dagen varit som bottenlös. Margaretha ville gå så fort, att jag måste hejda henne, ty nog skulle krafterna ännu behöfvas. När solen gick upp, hade vi hunnit ett godt stycke.

Väl såg jag att Margaretha började tröttna, men hon ville det icke tillstå , och när vi fingo höra hästtraf på afstånd, tog jag henne hastigt på mina armar och bar henne in åt skogen, läggandes henne der i höet i en lada , och bedjandes henne att hvila sig här, ty efter höet fanns qvar, så hade ingen fiende hittat hit. Skulle jag imellertid gå till en gård nere i dalen, för att oss mat förskaffa.

Och var Margaretha mera rädd för mig, än för sig, ithy hon menade att jag kunde ryssar möta. Sjelf var jag ej rädd för dem, varande jag nog van att dem drilla, ehuru jag nu, alltsen jag i denna färden kom med Margaretha, hade blifvit så spaker och mildfärdiger, att jag föga några galenskaper mer påhittade, och så fingo ock ryssarne vara i fred för mina upptåg, bara de lemnade mig i ro.

Litet stampbröd och en smula smör var allt hvad jag denna gången kunde skaffa till mat åt Margaretha, men hon tog det vänligen emot och menade att det väl lät äta sig; var ock strax nöjd att åter börja vår färd, då jag nu måste med mycken sorg i mitt hjerta säga henne, att vi ännu samma dag måste vandra ut till ön, dit vi oss ernade, ithy att isen var så svag, att den följande dag ej mera vore att pålita.

Vi hade ej gått långt, då vi kommo till stranden af hafvet, och jag visade åt Margaretha den mörka rand, som åt en sida syntes på långt afstånd. Det var dit vi skulle sträfva, och kände jag att bloden vek från mitt ansigte härvid; men i detsamma, och liksom hade vi öfverenskommit, knäppte Margaretha tillhopa sina händer, och jag blottade hufvudet, och stodo vi så båda en stund bedjande, och öfver det omätliga isfältet låg en tystnad som i grafven. Sedan fattade jag Margarethas hand, och utan ett ord började vi vandringen.

Som en klar spegel låg sjön för oss. Vattnet, som legat samladt på isen, hade nu derunder sjunkit. Dagen var kall, och solen hade icke orkat den under natten uppkomna isgatan uppsmälta, hvilket var vår lycka, ehuru det var ganska besvärligt att i denna halkan vandra, och den kalla hafsvinden genom våra tunna kläder bet, ithy att våra pelsar lågo qvar på prestgården.

Torde vi väl en half mil så hafva vandrat, då vi långt bort på isen sågo folk, som kommo från holmen; och var det en icke ringa hugnad att se, det isen derborta ännu höll, ty den skulle der vara svagare, men der vi hittills gått, mente min sagesman, att man till och med köra kunde. Tycktes också Margaretha bli helt upplifvad af att se folk; hade dock tillförene alls icke klagat, ehuru jag väl sett, huru hennes ögon hvarje stund afståndet till holmen mätit.

Gingo vi så emot hvarandra, och kände jag snart att en af dem, vi sålunda mötte, var en af socknens prester. Blef jag häröfver glad, emedan den gubben i sina silfverhvita lockar var en hedersman, en trogen herde, den der icke, såsom de flesta, i nödens stund sin hjord öfvergifvit, för att blott för egen säkerhet sörja. Troget hade han med sin församling lust och nöd delat. Väl såg jag nu ock, att han från sockenbud på holmen kom, med klockaren, bärande kalken, och en qvinna till vägvisare dessutom. Hälsade jag honom så: „Guds frid, herr pastor.“ Sade han vänligt: „ja Gud gifve friden, och tack för hälsningen.“ Sade jag: „är vägen säker, herr pastor?“ Sade han: „åh ja, nog skulle hon kanske till och med bära att köra på. Men hvart ernar du, unge man, och denna unga qvinna? Hvad kunnen J hafva att der på holmen uträtta?“ Sade jag: „känner herr pastorn icke mig?“ Sade han, „nej, unge man, väl kunna kanske mina gamla ögon hafva sett dig, men minnet är svagt; hvem är du då?“

Ställde jag mig så, att jag kom att stå vänd emot gubben och med ryggen åt de båda andra, och strök min långa lugg ur ansigtet, tagandes så mitt vanliga utseende an, hvarjemte jag ånyo sporde: „känner ej pastorn mig nu heller?“

Stigande helt häpen ett steg tillbaka, sade den gamle, sedan han litet sig hade sansat: “aj, aj, hvarföre kommer ni hit till hemlandet? Såsom sakerna nu stå, kan det ej åstadkomma annat än ondt, ty få de spår på er, så få de som hyst er betala det. Allt går nu så temmeligen sin jemna gång, blott ingenting retar. Och hvad kan ni uträtta? Bäst är sig i Herrans vilja foga, han bidar sin tid, när han vill de sina förlossa.“

Sade jag: „det är ock min mening att fara öfver, bara öppet vatten blir, och tänker jag ock detta unga fruntimmer medföra.“ Sade han: „huru skall det bli möjligt dit komma?“ Sade jag: „vi erna dröja på holmen tills hafvet går upp. Der finnas ju inga ryssar, vet jag, och komma väl ej heller nu, då isarna så svaga äro. Folket der känner jag väl. Gästfria äro de, och sin rätta öfverhet trogna, skola väl hjelpa oss hvad de kunna.“

Sade han: „ni har väl icke hört af dem på länge?“ Sade jag: „blir snart tre år sen jag var här.“ Sade han: „ack, nu är ej som då. Hårda öden har Herren der behagat låta öfvergå. Nu på tredje året sen i vintras gingo ryssar dit, för att söka hästar. Sen sista utskrifningen fanns ändå i några gårdar en karl qvar, så det fanns i allone sex på holmen. De sammanrotade sig och slogo ihjäl ryssarne, att bara en kom undan. Kom så en ny trupp för att hämnas, brände upp stugorna och slog och pinade ihjäl allt hvad lefvande fanns, utom gamla torpar-Kajsa och hennes syster. Hafva nu dessa gamla qvinnor icke velat sina fäders hem lemna, utan ensamma på den förödda holmen bott. Synes nu ock Herren deras bön höra och båda på samma tid hädan kalla, liggande nu båda väntandes sin befrielse, sedan jag dem den sista tröSten meddelat. J finnen der således ingen eder till hjelp och assistence, hvad kunnen J annat än återvända?“

Men att återvända var för oss nu ej görligt. Till holmen måste vi, ehvad oss än der förestå månde. Talade jag så om denna saken med Margaretha, deri hon ock densamma önskan hade som jag, att hon måtte blifva min laggifta hustru, då vi nu skulle från alla menniskor skiljas , för att kanske här tillsammans döden ljuta. Och bad jag så pastorn, att han ville oss här sammanviga, på det vi icke måtte frestas till synd.

Ville han det dock ingalunda, sägande att en sådan vigsel, utan lysning och giftomans samtycke, vore både oloflig, olaglig och dertill ogiltig.

Sade jag: „icke är det för menniskors skull, som vi detta begäre, utan är det för Guds och vårt eget samvetes skull, och är det så, att eder derföre någon olägenhet kunde tillskyndas, så mågen J oss intet betyg gifva och intet derom i edra böcker anteckna.“

Svarade han: „kyrkoböcker finnas i vår församling inga, sedan de för tre år sedan blefvo med vår kyrka uppbrända, och har jag endast gjort några lösa anteckningar. Hjelp Gud, laga ordning är visserligen förstörd och åsidosatt i detta land, dock vill icke jag vara den, som lag bryter. Vore det icke att sammanviga en adlig jungfru med en ofrälse, kunde det dock lättare låta sig göra, men nu skulle den, som sådant gjort, ofelbarligen kappan förlora. Det är ju ej längesedan sådant gifte var lifssak.

Seende med stor bedröfvelse att vi intet kunde till hans bevekelse verka, började vi vår vandring mot den öde holmen, men blef han dock så rörd att se oss så gå, att han sade: „må mig Herren förlåta om jag orätt handlar. Gör jag dock efter hvad mig i enfaldighet inför Gud rätt synes, ehuru inför lag och stadganden orätt. Vill någon åtala, så mister jag Herrans embete; men jag vill hoppas att mitt gamla hufvud snart gått till hvila, och innan sådant hinner ske. Lagen är ett svagt band nu i detta land.“

Vinkandes så åt klockaren, som på isen bredde ut ett kläde, hvarmed han burit kalken omvecklad, tog han boken ur klockarens hand, och ställde vi oss inför honom. Och var gubbens anlete likt en engels, under det han stod och högtidligen uppläste de sköna vigselorden, och hans hvita hår likt vingar sväfvande för vinden; och hördes, utom hans röst, endast hafsvågornas sakta svall mot isbrädden fjerran från. Drog jag af mitt finger min mors ring, den jag alltid burit; men började nu på långt håll på isen höras ljudet af körande, och kom det allt närmare. Sedan välsignelsen blifvit uppläst, uppstämdes en psalmvers, och sjöngo vi alla med. Och syntes nu de ankommande allt närmare, en släda med en officer uti, och tvenne kosacker till häst. Margaretha bleknade allt mer och mer, men sjöng dock med bleka läppar. Såg jag ock väl hvem som kom, men visste jag ock att ingen undflykt gafs.

Således hade jag nu sett denna hjerteliga önskan uppfylld, att Margaretha var blefven min hustru, hvaruti åter Herren Guds stora, mig alltid så underligen bevisade nåd, sågs uppenbar. Hade ock slädan och ryttarne hunnit fram till oss, innan psalmen var slut, och steg officeren ur slädan, och förande först handen till sin mössa, korsade han sig och stod orörlig, till dess sången var slutad. Steg han så fram till Margaretha, räckande henne ett bref och sägande på bruten svenska, det han ansåg sig brefvet rätt framlemna.

Kastade Margaretha ögonen på brefvet och ropade helt högt i glädjen, ithy att hon sin moders signet och

handstil igenkände. Uti brefvet stod på följande sätt:

Margaretha, min högt älskade dotter!

Sedan vår Herre i sin vishet så behagat, att jag så malheureusement dig, min kära dotter, bortmistat, utan att veta hvarest du i den stora calamitet, som oss öfvergått, kan refugiera dig, och jag med din kära syster Cecilia underbarligen har blifvit från all fara sauverad, så att vi oss i all säkerhet befinna; så vill jag det min allraangelägnaste soin vara låta, att äfven befria dig, min kära dotter, från all vidare inquietude om oss. Men som din unga syster, hvilken, som du väl känner, är af en mera svag kroppsconstitution, nu af all genomgången alteration så affecterad blifvit, att hon nu är till helsan illa disponerad; alltså kan hon nu icke orka med att sig härifrån begifva, och jag henne icke heller ensam lemna, utan har Furst Galitzin, hvilken är en hederlig och estimabel herre, lofvat att pålitliga personer expediera, hvilka på allt sätt skola uppspåra, hvar du dig möjligen kunnat refugiera, och dig detta brefvet tillställa, på det du sedan må kunna nödiga demarcher taga, för att genast dig hit begifva. Som jag förmodar, kan du väl taga jungfru Malin med till din betjening, och kan du anbefalla fogden att komma för att kuska, kunnande jag sålunda få lägenhet att honom mina befallningar gifva: och bör han af de nyss uppburna, men oredovista medel, som han omhänderhafver, till din hitresa disponera.

Skulle, det jag mig icke kan imaginera, du kommit längre ifrån vårt ödelagda hem, än att du facilement kommer åt att berörde personer till din tjenst employera, så öfverlemnar jag åt ditt eget jugement och omtanka, att uppå lämpligt sätt om din hitkomst arrangera, emedan jag här ej kan jugera hvad för dig lämpligast kunde vara. Endast må du med största promptitude allting arrangera, på det mitt hjertas oro må lindras och soulageras. Dock bör du iakttaga, att de personer, du till ditt beskydd och din betjening antager och choiserar, böra vara sådana, det anstår en fröken Boije hos sig hafva. Ehuru det väl torde förefalla dig mindre agreabelt, bör du dock tillåta de af fursten medsända ryska militairepersoner, att eskortera dig, ty det är sålunda säkrast.

I hopp att snart få dig här embrassera, meddelar jag dig nu endast min välsignelse, och spar närmare detaillerande och redogörelse, till dess vi med Guds hjelp snart träffas. Min ömt älskade dotter,

Din hulda och välaffectionerade Moder

Catharina Boije.

Som Margaretha af mångahanda affecter och sinnesrörelser uppskakad blifvit och väl behöfde komma till ro, lyfte jag henne i slädan, täckte om henne med fällen och började köra emot prestgården, dit alla andra gåendes medföljde. Men när vi så ett stycke farit hade, talade den ryske officeren hasteliga i tysthet till mig, sägande, att han icke sett på mig så noga här ute på isen, att han just kunnat mig igenkänna, hade icke heller hans folk någon misstanke på mig dragit. Dock rådde han mig att icke bry mig om att deras närmare bekantskap göra, utan vid första möjliga tillfälle eschappera. Och som pastorn lofvade mig med hand och mund att min kära Margaretha beskydda, och kanske till och med henne till Åbo convoyera, ernande sig snart dit i socknens angelägenheter, alltså, då jag henne endast ondt, men ej godt göra kunde, togo vi som hastigast afsked af hvarandra, sen vi hunnit till prestgården, lofvandes jag att henne innan kort i Åbo återse; och smög jag mig så en annan väg ut genom en bakdörr, lemnandes kosackerna utan att dem för eskorten tacka.

Drog det dock något ut, innan jag på alla krokvägar till Åbo hann, isynnerhet som jag ej ville lemna Pekkas häst i villan, utan hemtade jag den och förde den hem, försäkrandes mig ock genom denna tjensten om deras villighet till återtjenst.

N:o 4.

Under ifrigt samtal med Fält-Superintendenten Ilronomachus Stephanus Przybytovicz och ett par officerare af hög rang vandrade Furst Galitzin lifligt fram och åter i ett rum af Åbo slott, der Fursten då hade sitt residens, då en af hans adjutanter anmälte, att Baron Johan Bruce anhöll om företräde.

„Ah, är han hemkommen,“ sade Fursten lifligt, „bed honom stiga in. Nå, Johan Petrovitsch,“ tilltalade Fursten den inträdande, „välkommen åter! Hvad vet du att berätta? Icke alltför mycket klagovisor bara! Jag önskade ej mer behöfva höra sådana, sedan vi kunna säga, att vi ha på sätt och vis fred. Men du ser helt bedröfvad ut. Du begär för mycket, det går ej så lätt. Dina kära landsmän äro ock ett envist folk, som ej vill rätta sig efter påbud, gjorda för deras eget bästa, och det endast emedan det är vi, som utfärda dem, och icke några Svenska adelsmän, som ej bry sig om dem så mycket ens som om sina kalfvar.“

„Ers Durchlaucht,“ svarade Johan, „sår, sådana som de, hvaraf Finland nu blöder, läkas ej så lätt.“

„Nåväl, min kära misantrop, hvad har du uträttat? Efter vi nu ha vår vördige Superintendent här, så låt oss först veta något huru det vill börja gå med undervisningsväsendet, som han med så mycket intresse omfattar. Hur går det med skolan i Tavastehus?“

„Ännu har den ej kunnat komma i stånd. Enlig med sanna förhållandet är kyrkoherdens uppgift, att det ej låter sig göra. Att det allraminsta bidraga förmår ej folket, och till och med om allt bestås fritt, finns ingen, som kan begagna sig deraf. Barnen måste hjelpa qvinnorna att sköta åkerbruket, om ej alla skola svälta. Presterskapet bjuder till att göra hvad de kunna; se här en ABCbok skuren i träd och sålunda tryckt! Ack, det är så ringa som kunnat göras för att hindra Finlands folk att falla i ett tillstånd af barbari. Här äro anteckningar i denna väg.“

„Och soldateskens uppförande?“

„Sådant ers Durchlaucht fruktade: ytterst svårt för det arma landet. Jag har haft äran framföra ers Durchlauchts ordres i detta afseende till de i dessa trakter förlagde officerare. Här äro de anteckningar, jag gjort i denna väg. Men innan jag i detail redogör för min beskickning, täcktes ers Durchlaucht tillåta mig att framställa en sak af ledsam beskaffenhet. Jag har nemligen att anmäla ett föregifvet myteriförsök, för hvilket tvenne ädla damer jemte några deras underhafvande äro fängslade.“

„Nå, pest och död, äro icke edra finnar ett besynnerligt folk, som ej kunna tåla lugn, om de än skola störa det på bekostnad af egna halsar. Har ni ej nog af att edra prester äro upproriska, skola nu ock qvinnorna blanda sig i spelet? Hvilka äro nu dessa amazoner?“

„Ers Durchlaucht, den ena är enka efter en af landets ädlingar, fru Catharina Boije, en qvinna, visserligen svensk till börd och hjerta, men alltför storsint för att vilja bevisa sin svenskhet genom några drängars anfall på några få kosacker, i en tid, då sådant endast är en löjlig demonstration. Den andra är hennes dotter, en ung flicka, vuxen upp under kriget, lik en af de milda blå blommorna, ni med så mycket välbehag anmärkte invid stenarne i det stridande vattnet derute i forsen vid Hallis, mild och oskuldsfull som de, och lika mycket som de deltagande i den rundtomkring dem pågående striden.“

Leende svarade Fursten: ‚.Johan, jag tror dock den blomman förstått snärja dig. Hur gammal är din bekantskap med dessa personer, som du så noga känner?“

Johan rodnade lätt och svarade: „endast sedan denna resa, der jag var så lycklig att åtminstone kunna befria dem från vidare misshandling af de kosacker, hvilka hade plundrat och uppbrännt deras gård, ihjälslagit ett par af deras underhafvande och nu släpade dessa fruntimmer med sig, alldeles tunnt klädda i kölden.“

Efter några ytterligare frågor tillade Fursten: „jag vill se dessa fruntimmer genast. Äro de orättvist behandlade, så böra de ju förr dess hellre befrias från oro. Du, Johan, torde ej anse besvärligt att ledsaga

dem till blåa rummet, der jag vill emottaga dem.“

För att bege sig till blåa rummet passerade Fursten en gång, der tvenne qvinnor väntade, hvilka af vakten lyckats erhålla tillstånd att der passa på att få tala vid Fursten. De framträdde nu båda med begäran, att „bli omdöpta och komma på ryska religion.“

„Hm, detta är en sak för den vördige Stephanus,“ sade Fursten, i det han vände sig till den honom åtföljande Fältsuperintendenten. „Bäst är att ers vördighet tar denna sak i betraktande.“

„Nå,“ frågade Superintendenten, „hafven J rätt betänkt saken, hvarföre viljen J öfverge er religion?“

„Jo,“ svarade den ena af qvinnorna, „nog kan den väl vara bra ock, tänker jag; men ser högvördige herrn att det är som så, att vi ha båda soldater till friare, och nu ha våra bekanta sagt att det vore bättre, om vi sku’ gå på ryska gudstjensten.“

De på tillfrågan uppgifna soldaterna efterskickades; qvinnorna fingo befallning att vänta.

Fru Catharina och hennes dotter infördes i blåa rummet. Fru Catharina bugade sig högtidligt, Cecilia smög sig till hälften bakom henne. Fursten bjöd med handen plats åt fruntimren, men fru Catharina bugade sig, utan att anta tillbudet.

„Min fru, högst obehagliga omständigheter hafva vållat, att ni blifvit beröfvad till och med er personliga frihet. Det ges personer, som intressera sig för er, de påstå er hafva lidit en orättvisa. Var så god, min fru, och tillåt mig att göra er några frågor. Ni är enka efter Baron Göran Boije?“

„Ja.“

„Har ni flera barn utom denna unga dam?“

„En son och en dotter.“

„Hvar vistas de?“

Med ansträngning att synas lugn svarade fru Catharina: „min dotter flydde skyddlös undan de våldsamheter, som hotade henne, och äger numera intet hem att återvända till. Om, eller hvar hon funnit skydd vet jag ej. Min son tjenar sin kung.“

„I hvad egenskap?“

„Som Löjtnant vid ett af de regementen, hvilka fåfängt bjödo till att försvara Finland.“

„När såg ni honom sednast?“

„För tre år sedan, som en femtonårig gosse.“

„Brefvexlar ni med honom?“

„Brefvexling med Sverige är ej tillåten.“

„Ni har således underkastat er denna förordning?“

„All mensklig ordning måste lydas; öfverheten är af Gudi. Han har tillåtit en fremmande makt att herrska öfver Finland; den enskilte egnar endast att undergifvet foga sig i hans vilja, som väl utser dagen, när han vill befria de sina.“

„Har ni nyss haft någon communication med den beryktade partigängarn Löfving?“

„Mig vetterligen aldrig.“

„Man påstår, att han anfört edra underhafvande vid det anfall, de gjorde på den tropp kosacker, hvilka sedan togo hämnd på ert hus.“

„Det är hvad jag tror mig kunna förklara för bestämdt omöjligt, att så skulle förhållit sig. Godsets underhafvande hafva i flere omgånger blifvit förmanade att foga sig i det bestående, med påminnelse om, att dumdristighet är vida skild från tapperhet. Ännu om morgonen den olyckliga dagen meddelades en förnyad varning i detta hänseende, men då stodo redan de fem, som vållade olyckan, icke att finna, just emedan de gått att utföra sin oförståndiga bedrift. Fyra af dem anser jag vara öfvertalade af den femte, en man, hvars egenheter gjort, att han blifvit van att snart sagt utan näpst få gå sin egen väg.“

„Och denne man är?“

„Godsets gamle trädgårdsmästare. Fordom soldat, hade han tjent under min aflidne, salige herre, och genom flere bevisade vigtiga tjenster gjort sig berättigad till en välvilja af honom, den han ålade de sina att under det återstående af gubbens lefnad bevisa honom. Hans envishet uti engång fattade idéer har gjort det till en vana för hans kamrater, att hellre genast följa hans vilja, än att från början strida deremot, och ändå slutligen ge efter, hvartill hans envishet alltid ohjelpligen tvingar dem.“

„Johan, låt föra upp trädgårdsmästaren och de båda andra karlarne, en i sender. Min fru, haf den godheten att jemte er unga dotter taga plats här, medan jag på en stund lemnar er.“

I korridoren väntade de båda tillkallade soldaterna, jemte de båda qvinnorna. „Kännen J dessa qvinnor?“ frågade Fursten.

„Ja, ers Durchlaucht.“

„Viljen J taga dem till edra hustrur?“

„Nej, ers Durchlaucht.“

„Gån!“ Soldaterna gingo.

Fursten vände sig till soldaten, som infört qvinnorna, och sade blott: „ge dem stryk och låt dem löpa.“

Nu vände han sig till trädgårdsmästaren, som imellertid blifvit införd, och som stod högst lugn och ej tycktes bekymra sig om något i verlden.

„Hvem var det, som anförde anfallet på mina soldater?“ tilltalade honom Fursten med sträng röst.

„Prat! Jag undrar hvem bland de mesarne, som skulle haft kurage att våga på hela saken, om ej jag hade satt fötter under dem och tänkt ut allt för dem.“

„Det skedde väl på er matmors befallning?“

„Fan heller begripa sig qvinnor på sånt. Annat hade det varit om salig generalen lefvat, så hade vi ej behöft sitta och krypskytta bakom qvinfolkskjortlar, med förlof sagdt. Fast nog är nådig frun bra i mycket, och döttrarne äro, Gud förlåte mig, just galanta; men bättre karlavälde än qvinnoregemente ändå, så har det varit i alla tider.“

„Än Löfving då? Han slapp att rymma?“

„Hvad fan, Löfvingen? Har han kommit öfver nu igen? Nå så finns det då en ärlig själ i landet, som har hjerta på rätta stället.

„Nå, visst var Löfvingen med er?“

„Nej se, för tusan, om han sku ha ställt så dumt till, att vi blifvit fångna; men jag var ett dumt nöt, jag.“

„Nå, märker du nu, att du dragit olycka öfver ditt herrskap?“

„Hvad? Är det jag som gjort det? Det måtte väl vara kosack-dj-ne, vet jag, och inte jag.“

„Och nu får du göra en lustresa till Sibirien.“

„Bättre folk ha gjort så förr. F-n i bara att jag ej fick lifvet af flere af de skäggdj-ne, så hade jag kunnat fara med lättare samvete.“

„Vill du förtjena dig stryk på köpet för ditt ohöfviska tal?“

„Förlåt, ers nåd, ja, si jag kom att svära; det passar sig ej, när man talar med höga herrar.“

Mannens min hade under hela samtalet varit så trohjertadt vänlig, så utan aning om något olämpligt i de sagda orden, att det mer än en gång hade lockat ett leende på furstens läppar. Han fördes bort, och nu infördes de båda andra karlarne. Deras förhör var hastigt slutadt, och deras uppgifter fullkomligt öfverensstämmande med trädgårdsmästarens. Fursten gick tillbaka till de båda väntande fruntimren.

„Mina damer,“ sade han med vänlig artighet, „kriget har många sorgliga följder, bland de mest sårande är, att äfven ädla qvinnor måste lida derför. Någon slags ersättning för, hvad ni lidit orättvist, är jag ur stånd att kanna erbjuda. Imellertid, för att åtminstone för framtiden kunna trygga er för vidare olyckor af detta slag, ber jag er antaga mitt förslag, att tills vidare bosätta er i Åbo. En af ett långvarigt krig förvildad soldatesk är stundom omöjlig att hålla i tygeln på längre afstånd. Har ni föröfrigt någon önskan, till hvars uppfyllande jag kan bidraga, så skulle det vara mig en glädje.“

„Ryktet har ofta prisat furst Galitzins ädla namn, äfven då det i honom såg en fiende; jag har nu lärt mig, att äfven ryktet kan tala sanning. Men tillåt mig att till den ädla rättvisa, jag åtnjutit, ännu anhålla om en nåd: mina tjenares lif och frihet.“

„Min fru, ni ber för dem, som genom olydnad emot er vållat hela denna olycka?“ sade fursten, i hvars själ ett ögonblick uppstod en tanke af misstroende.

„Ja, hade deras tilltag skett med min befallning, så hade jag väl föga blifvit istånd att kunna, enligt min pligt, åtaga mig mina underhafvandes sak.“

„Enligt den teckning ni gjort af en af dem, fruktar jag, att ni sjelf kommer att lida deraf, om jag skulle villfara er begäran.“

„Det är att ännu begära en gunst till, då jag anhåller, det ers Durchlaucht ville tillåta, att han måtte afsändas till Sverige. Min son finge der draga försorg för honom, och jag finge sålunda lägenhet att sända underrättelser till mina kära der. Jag hoppas, ers Durchlaucht vill antaga mitt ord som tillräcklig säkerhet, att jag icke skulle missbruka denna godhet, till att sända otillåtna budskap.“

„Nå väl, min fru, ni begär mycket. Det är förräderi emot min kejsare, som desse män begått; men ni har rättighet att fordra mycket i ersättning för hvad ni lidit. De skola frigifvas, och trädgårdsmästaren skall få pass. Och nu, mina damer, tillåten mig att be eder som gäster qvardröja i mitt hus, medan förberedelser

vidtagas till en lämpligare bosättning. Äfven anhåller jag om att få vara er bankir, till dess ni hunnit ordna edra affärer.“

„Min tacksamhet för den godhet, ers Durchlaucht behagar bevisa oss, minskas ej deraf, att jag icke kan begagna den. Redan denna förstörda drägt“ (hon vidrörde lätt med handen sin svarta klädning) „skulle vara olämplig för en gäst i furstehuset. Framför allt ligger mig nu närmast om hjertat att uppsöka min dotter.“

„Fru friherrinna, på ert gods har ni ingen boning, och många svårigheter kunna dessutom möta er der. Såväl ni sjelf, som kanske ännu mer er unga dotter, hafva lidit af sinnesrörelse och ansträngning. Utan tvifvel har fröken Boije funnit tillflykt hos någon af edra underhafvande, eller kanske hos eder prest. Jag skall låta foga anstalt om att hon uppsökes och anförtros åt hvem ni behagar välja, för att hitledsaga henne, Johan Petrovitsch, åt din omsorg öfverlemnar jag att besörja, hvad dessa damer befalla dig. Du har nu den äran att stå som riddare i deras tjenst. Dessa rum anhåller jag att damerna måtte disponera om, så länge de behaga.“

Fursten bugade sig artigt, log vänligt åt Johan och drog sig tillbaka till rummen på andra sidan om korridoren.

Fru Catharina vände sig till Johan: „ni har lärt oss att icke vänta mindre af den man, i hvilkens händer detta lands ve eller väl af Försynen blifvit lagda. Men hans tillbud, att stanna här, kan jag icke antaga. Omöjligt, omöjligt! Hvarje ögonblick, jag dröjer att uppsöka min arma dotter, är mig obeskrifligen tungt. Men Cecilia, mitt barn, du bleknar, hvad fattas dig?“

Cecilia hade vid furstens bortgång sjunkit tillsammans på soffan. Hennes späda kropp hade ej längre krafter att stå emot alla de ansträngningar och sinnesrörelser, som under de sista dagarne vexlat. Fru Catharina blef slutligen tvungen att fatta det beslut, att åtminstone några timmar qvardröja, för att gifva henne tid att återhemta sig; men förkylning och sinnesrörelse hade verkat för starkt, för att så snart ge med sig. Cecilia insjuknade häftigt.

I glädjen öfver sin befrielse vandrade trädgårdsmästaren med Jaako och Jussi att ta sig en sup, sedan Johan hade försett dem med något penningar till deras färd. Det drog dock ej länge ut, innan han, som icke kunde underlåta att med ord och åthäfvor nagga alla ryssar, han mötte, råkade i nytt slagsmål med dem, och saken slöts så, att han en timme sednare befann sig, jemte en hop andra olyckskamrater, på väg åt Ryssland.

N:o 5.

Med oro hade fru Catharina räknat dagarna, då det började skrida öfver den tid, inom hvilken hon ansåg sig kunna vänta Margaretha. Men ännu var Cecilias sjukdom så allvarlig, att det ej var möjligt att tänka på någon resa. Hon var dock nu såvida återställd, att fru Catharina hoppades med det allraförsta kunna resa, för att uppsöka sin förlorade dotter, då denna hastigt en dag sjelf inträdde hos sin mor, sprang fram och ernade kasta sig i hennes famn.

Fru Catharina steg öfverraskad upp, men med en värdighet, som genast påminte Margaretha om att hejda sig, omfamnade henne derpå högtidligt och sade: „välkommen, min dotter, lofvad vare Herren, att jag har dig åter. Du har dröjt länge.“ Men redan låg Cecilia med armarna om systerns hals, högt gråtande vid hennes bröst; hon hade i rummet invid hört Margarethas röst och sprungit upp, halfklädd som hon låg på sin säng.

„Min Cecilia,“ sade fru Catharina, „du glömmer din opassliga drägt. Ordna din klädsel, vi skola komma in till dig.“

Cecilia “lemnade rummet, och fru Catharina fortfor, vänd till Margaretha: „med bekymmer har mitt hjerta sörjt öfver dig. Hvad har varit anledningen, att du dröjt så länge, och hvar har du vistats?“

„Sällsamma omständigheter och missförstånd hafva vållat, att jag ej förr erhållit min mors bref, och hvar jag som en flykting, irrande från det ena stället till det andra, funnit tillflykt, det ber jag att få omtala. Vigtig har denna tid varit för mig, min mor, tillåt mig att redogöra för er ....“

„Margaretha, du är trött och behöfver hvila. Ditt utseende är feberaktigt och förråder en sällsam spänning. Så mycket jag än längtar att höra hvad du har att säga, så ... Ack, hvilka tider, då en mor ej känner sin dotters företaganden på förhand, utan efteråt genom berättelser måste lära känna dem! Men icke vill jag dock nu, att du vidare anstränger dig. Sof nu, mitt barn, en rolig natt. I morgon skall du förtälja mig allt.“

„Ack nej, min mor,“ sade Margaretha ifrigt, med bönfallande rörelse, „tillåt mig nu att tala. Mig synes, som om jag skulle synda emot min mor för hvarje stund, jag dröjer att för henne uppenbara, hvad jag utan hennes råd och samtycke gjort. Hvad än följden blir, dölja vill jag åtminstone intet.“

„Margarelha, du darrar, du är högst upprörd, hvad betyder detta?“

Margaretha tryckte sina sammanknäppta händer mot hjertat och kastade en blick mot höjden, under det en hastig suck smög sig öfver hennes läppar. Derpå började hon med temmeligen stadig röst berättelsen om sin äfventyrliga färd.

Fru Catharina satt uppmärksamt lyssnande. I början gjorde hon stundom ett kort inkast, eller en fråga, och satt slutligen alldeles tyst; men den alltmer mulnande blicken tillkännagaf i vexling oro, missnöje, vrede och sorg. När Margaretha omtalade sitt löfte, att tillhöra Magnus, då blixtrade åter en stråle af vrede i fru Catharinas öga, och hennes hand krossade tungt en framför henne på bordet stående, liten korg af med silke omspunnet papper, med hvars förfärdigande Cecilia under tillfrisknandet sysselsatt sig. Dock, snart såg hon åter stolt och lugn upp, liksom om hon redan i verkligheten krossat den ingångna förbindelsen, såsom hon gjort med korgen.

Margaretha bleknade mer och mer, allt som hon nalkades slutet af sin berättelse, mötet på isen med den gamle presten, och de budskap, han medförde från holmen. „Nu,“ fortfor hon, „gafs för oss ingen tillflykt mera. Att återvända var omöjligt. Huru kunde jag dervid se annat, än det gifna, att bortsläpas af dem, som förföljde mig och lemnas till pris åt vilda fiender? Hellre måste jag välja, att med den, som hittills så ädelt beskyddat mig, dela om än sjelfva hungerns fasor, dem han ock endast för min skull utsatt sig för, ty lätt hade det varit för honom att undkomma, blott han ej haft mig att sörja för. Men ensam lemnad med honom för månader, kanske ända till dess isen ånyo skulle slå brygga öfver sjön, och blottställd för den förskräckligaste brist, huru förstå, om jag ej sålunda utsatte mig för vådor, dem jag ej visste att undvika? Och skulle jag dock genomgått allt och slutligen återkommit till de mina, huru skulle man ansett en så tillbragt tid? Dunkla och orediga sväfvade sådana tankar i mitt sinne, då lutade Magnus sig till mig och sade: „Margaretha, låt denna Gudsmannen välsigna vårt förbund, blif min maka. Då denna svaga isskorpa, som nu betäcker sjön under våra fötter, inom kanske en dag smälter undan, då äro vi döda för verlden; må vi dock kunna lefva rena inför Gud, och dö tillsammans, om han så befaller.“

Margarethas kind hade nu vexlat till den djupaste rodnad; men fru Catharina deremot satt blek, nästan andlös. Krampaktigt omfattade hennes hand karmen af den länstol, på hvilken hon satt; hon syntes färdig att resa sig upp, men ännu yttrade hennes tunga intet ord, endast blicken hvilade ytterst spänd på Margaretha, som fortfor: „o min mor, hvad hade jag icke velat gifva, för att i detta ögonblick hafva kunnat inhemta ert råd? Tid var icke till lång obeslutsamhet. Dock, Gud var mig nära, det kände jag nu mera än någonsin, en hastig suck till honom gaf mig åter mod och beslutsamhet, och, min mor, jag blef min räddares maka, för att inom samma timme skiljas ifrån honom: ty nu först uppenbarades genom ert buds ankomst, att man sökt och följt mig, endast för att lemna mig ert bref. Och nu, min mor, min mor, förlåt mig och gif mig er välsignelse.“

Vid de sista orden hade Margaretha nedsjunkit på knä framför fru Catharina, som ännu ett ögonblick satt alldeles orörlig, men derpå reste sig högt med stolt hållning. „Svaga, vacklande varelse,“ utbrast hon, „är det så Margaretha Boije skall knäböja inför sin mor, i medvetande af att i svaghet hafva vanhedrat sin höga ätt. Var det en yngling utan börd och namn, som du borde behandla som en like ifrån början, för att sedan steg för steg falla i hans nät? En man, i hvilken fröken Boije aldrig bordt kunna se annat, än en tjenare, skulle han få gälla för dig såsom jemnbördig; ty så djupt fallen vill jag dock icke tro dig vara, att en tjenare någonsin kunnat blifva dig farlig? Fanns det inom dig ingen röst, som tillropade dig en varning, för hvarje steg du tog framåt på den olycksaliga väg till förnedring, den du beträdde? Dock, hvad som är skedt, kan ej mera göras oskedt; men aldrig skall en vanbörding blifva Margaretha Boijes make. Ångest och förskräckelse hade förvirrat dina sinnen; men en förbindelse, på sådant sätt ingången, kan lösas. Vår vördige Biskop skall ordna denna sak, af gammal välvilja för vårt hus, ehuru visserligen den vördige gamle, fastän en flykting från sitt stift, äfven annars aldrig undandrager sig att verka, hvad han möjligen till dess bästa kan verka. Stig upp Margaretha. När denna förnärmande vigsel blifvit tillintetgjord, då först kan jag åter som min dotter omfamna dig, men icke nu, då denna skamfläck besudlar ditt ädla namn.“

„Nej, nej, min mor, för Guds skull,“ utbrast Margaretha, „nej, nej! Gud har gifvit mig honom till make; hans är jag, till dess Gud sjelf behagar åtskilja oss. Honom tillhör jag, hans förblir jag, oss förmår ingen jordisk makt skilja. Kanske skall jag aldrig återse honom, det vet jag ej; men hans förblir jag i lif och död, i närhet eller fjerran, i glädje eller jemmer.“

„Margaretha, du vet ej mer hvad du talar, gå och hvila ut, att ditt förstånd må reda sig.“

Hastigt reste sig nu Margaretha och sade bedjande: „min mor, min mor, betänk hvad ni gör, innan ni tar ett sådant steg. Betänk att om ni lyckas, så har ni krossat er dotters hjerta.“

„Margaretha, gå,“ sade fru Catharina strängt, och med långsamma steg aflägsnade sig hennes dotter.

Följande morgon, då Margaretha inträdde, hälsade henne fru Catharina på ett sätt, hvarvid väl föga någon fremmande skulle anmärkt något ovanligt, men hvilket Margaretha tydligt kände innebära ett aflägsnande. „Jungfru Malin, lyft fram en stol åt fröken Margaretha;“ yttrade fru Catharina med en viss, för Margaretha ganska märkbar, betoning på ordet fröken. Derpå sade hon: „Margaretha, du bör på det skyndsammaste förse dig med en drägt, passlig att bära i din mors hus. Se, der ligga tvenne klädningstyger. Cecilia och isynnerhet jungfru Malin kunna hjelpa dig.“

Margaretha tackade ödmjukt sin mor för hennes omsorg och började genast klippa till af det ena tyget. Begge voro till färgen grå. Sysselsättningen med arbetet gjorde det mindre märkbart, att mellan mor och dotter intet samtal fördes.

En stund sednare inträdde Johan, som blifvit efterskickad af fru Catharina och föreställdes Margaretha, som en kär slägtinge. Hjertligt helsade hon honom, ty hon visste redan genom Cecilia, huru han varit hennes och fru Catharinas beskyddare, äfvensom att fru Catharina, vid närmare förfrågningar om Johans möderneslägt, med nöje bemärkt, att han var med dem i skyldskap. Slägtskapen var visserligen aflägsen, men ännu den tiden ansågs en förvandtskap, endast möjlig att uträkna, vida mer förenande, än nu ofta det närmsta blodsband. Johans tjenst hos den ryska befälhafvaren var visserligen ett oförlåtligt fel i fru Catharinas ögon; men hon kunde dock ej helt och hållet undgå att erkänna, att just denna befattning satt honom i stånd att rädda henne och hennes dotter. Hennes stränga grundsatser läto derföre något dagtinga med sig till fördel för den unge mannen, som, hennes ende manlige anförvandt i landet, nu en längre tid varit henne ett i allone lämpligt stöd i många förlägenheter. Hon hade ock vant sig vid att anse honom som slägtens manlige representant. Nu bjöd hon honom i ett annat rum, tillslöt dörren och började allvarligt:

„Denna gången måste jag vända mig till broder Johan i en ytterst grannlaga och högst bekymmersam sak.

Broder Johan kan deraf se det stora förtroende, jag hyser till honom. Såsom vår ätts ende, här i landet vistande manlige anförvandt har han, efter mitt förmenande, såväl rättighet att om familjens angelägenheter erhålla kännedom, som ock skyldighet att ättens ära vårda. Min olyckliga dotter Margaretha har, (med smärta omtalar jag denna nesa) förvirrad af besvärligheterna på en ångestfull flykt, slutligen drifven till en slags förtviflan, låtit viga sig vid en ofrälse, en man utan börd och utan rang, en, som aldrig kan under något vilkor erkännas som make till en fröken Boije. Denna vigselceremoni, försiggången utan hennes moders eller anförvandters samtycke, är och måste vara olaglig och lätt att upphäfva. Men den ena olagligheten bör icke godtgöra den andra. Vår vördige biskop sjelf, eller, om det måste gå så långt, vår allernådigste konung skall afgöra denna sak. En främmande inkräktare, eller ett consistorium nödfallsvis tillsatt, för att ej menighetens andliga vård må försummas, äro icke de, som kunna döma i en sak af sådan vigt, som denna. Till brefvexlings förande i detta ärende fordras Furstens tillstånd, och det förmodar jag han icke skall förvägra på broder Johans förord. Sjelf önskade jag att icke behöfva orda i denna affaire."

Efter ett ögonblicks besinning svarade Johan: „vågar jag be att få veta namnet på den person, åt hvilken Margaretha gett sin hand."

„Magnus Malm."

„Den djerfve partigängarn! Han har då verkligen ännu vågat sig till Finland, och i hvad ändamål? Ännu en fråga ber jag att få göra: önskar Margaretha sjelf upplösandet af detta äktenskap?"

„En dotter får ej äga någon annan önskan, än hennes mor, till dess denna sjelfvilligt afträder sitt välde åt den make, hon väljer åt sin dotter."

„Det är då således endast af lydnad, som hon medgifver denna skilsmessa?"

„I dag har jag ej talat med henne härom, och i går aftons var hon så upprörd, att jag ej kan anse hennes ihärdiga vägran för annat än en af sinnesoro verkad brist på nödig sjelfbeherskning."

Johan steg upp och gick några slag fram och åter på golfvet. Slutligen stannade han framför fru Catharina och sade: „tillåter min nådiga tante mig att få säga min tanke i denna sak?"

„Jag önskar höra den."

„Man har fått misstankar om att denne Malm åter vågat sig till Finland, och han efterspanas nu. Klok och uppmärksam som han är, tviflar jag ej på att han ju undgår alla vådor att blifva ertappad; men lemna Finland måste han nu och kan svårligen på länge återkomma. Tiden medför månget botemedel. Bättre är ju, om Margaretha godvilligt går in på denna skilsmessa, än om den sker med tvång. Dessutom, en sådan vildfogel som denne Malm, ho vet om han någonsin återkommer för att göra anspråk på Margaretha, ifall kriget fortfar. Och blir det åter fred, hvartill nu synes vara någon utsigt, så kan ju hela denna angelägenhet bedrifvas med vida mindre uppseende och omgångar än nu. De få personer, som känna denna sak, kunna lätt förmås till tystnad, och alltsammans tör kanske förbli en ceremoni utan all vigt, som förfaller af sig sjelf, måhända på sin höjd med ett slutligt lätt vunnet bifall af Biskopen och consistorium, sedan de åter hunnit hemflytta efter sluten fred. Den ledsamma händelsen behöfver sålunda ej bli en sak, känd af land och rike."

Fru Catharina satt en stund begrundande. Slutligen sade hon: „broder Johan kan ha rätt. Jag vill tro att så kan ske. Af otålighet att snart få en obehaglig sak afslutad må man ej förledas att förhasta sig."

Fru Catharina bad nu Johan lemna henne ensam med Margaretha, som hon inkallade. „Margaretha," började hon, „den obetänkta och brottsliga förbindelse, du ingått, är från detta ögonblick genom makten af din mors vilja bruten, ehuru omständigheter göra, att jag ännu på någon tid nödgas uppskjuta att på denna skilsmessa fästa lagens insegel. Men skild och upphäfven är dock för evärdeliga tider denna förbindelse, af hvilken du

på intet vis får anse dig fästad; och må du vid min strängaste vrede icke våga att någon slags communication med denne man hafva, utan honom anse som den mest fremmande fremling. Detta är min vilja, och må du veta att dig derefter rätta. En djup hemlighet skall betäcka, att en sådan vanhedrande förbindelse någonsin blifvit sluten. Och nu intet ord mera härom, innan det blir en nödvändighet att åter vidröra ett så högst obehagligt ämne, för att lagenligt upplösa det lagstridigt knutna förbundet.“

En vink med handen gaf Margaretha tecken att aflägsna sig. Hon vacklade ut i det andra rummet och kastade sig gråtande i Cecilias armar, utan att ge akt på Johans närvaro. Han nalkades henne och sade med låg röst: „bida tiden och hoppas. Uppskof är redan en stor vinning. Ser du huru jag, så fremmande, intränger mig i ditt förtroende; men Cecilia har berättigat mig att anse mig som er bror. Farväl nu och lugna dig så mycket som möjligt, goda Margaretha.“

Johan gick, och de båda systrarna greto en stund tillsammans, till dess ett bud kallade dem till den efter tidens sed före kl. 12 anrättade middagen. Margaretha, som ej vågade neka att synas vid bordet, måste bjuda till att lugna sig till det yttre, för att icke inför betjeningen visa sig upprörd. Fru Catharina inträdde lugn och hög som vanligt, utan spår af någon sinnesrörelse.

N:o 6.

Några dagar sednare, då Cecilia redan varit ett par gånger ute att hemta frisk luft, kom Johan en afton och föreslog att få följa de båda flickorna på en vandring uppåt det invid staden liggande Vuoriberget, för att derifrån, ehuru på afstånd, åse skådespelet af en rysk flotille, som skulle utlöpa. Fru Catharina ansåg visserligen saken i sig sjelf så sorglig, att hon föga velat tillåta det, om hon ej ansett förströelse nyttig för båda sina döttrar, och Johan dessutom för ett godt beskydd i den af fiender hvimlande staden. Dagen var ovanligt vacker och varm. På en bergspets, hvarifrån man hade den bästa utsigt öfver åmynningen och den utanför liggande slottsfjerden, nedsatte sig de tre vandrarne, i detsamma det ena fartyget efter det andra för fulla segel, förda af en sakta vind, långsamt förbiseglade slottsudden. Skådespelet var vackert, och dock hvilade de tre ungas blickar icke derpå. Hos hvar och en af dem väcktes tankar af större intresse än stundens, ehuru olika hos hvar och en.

„Se,“ sade slutligen Cecilia, „huru vackert det är, se huru vågorna pryda sig med skimmer af den sjunkande solens guld, och dock är det vågor, som skölja finska stränder, som gå i Finlands sjöar, och som nu pryda sig för Finlands fienders skepp! Dock, hvad säger jag detta åt dig, Johan? Du är en besynnerlig menniska, ofta skulle jag vilja tro dig vara så god och fast som gull, och talar derför med dig ur mitt innersta hjerta; men så mins jag åter hvad jag så mycket måste ogilla, och då vore jag färdig att gråta öfver att du ej är sådan, jag ville tänka dig vara.“

„Cecilia, och jag ville dock så ogerna ogillas af dig. Jag har kastat bort det dyrbaraste, mannen kan äga att hoppas, hoppet att en dag vinna fosterlandets kärlek! Men se, Cecilia, ändå ville jag ej att du skall ogilla mig.“

„Kan jag väl annat? Du, en svensk i rysk tjenst!“

„Jag är finne, icke svensk och än mindre ryss,“ svarade Johan med värma. „Finland är mitt fädernesland, Finland, det snart sagt till en öken vordna. Hvarför skulle finnen vara svensk? När hörde du väl en svensk räkna sig till samma folk med oss? Hån och förakt ha de gett oss; ordet finne har för dem varit nästan ett öknamn.“

„Jag är blott en flicka,“ återtog Cecilia, „och föga förstår jag mig på männers verk; men, ser du, äfven en flicka har sina funderingar ibland, och jag tänker så, att om än du hade rätt i hvad du säger, så har du ju ändå brutit din trohet emot kung och land. Men huru har du rätt deri? Så hörde jag från mina spädaste år, att

Finland, det vilda, Sveriges eröfring, upptogs i broderligt förbund af svenskarne, och att Sverige ädelmodigt gaf Finland lagar, bildning, och framför allt kännedom om Gud.“

„Cecilia, nej icke var det min mening att i Sveriges förhållande emot Finland, hurudant det än må hafva varit, söka ursäkten för min tjenst hos den monark, hvilken nu endast som eröfrare beherrskar vårt land. Men kanske funne du mig ursäktligare, om du kände mina skäl. Någongång skall jag för dig omtala min lefnads skiften, kanske skall du finna mycket annorlunda då.“

„Nu, ack nu, bäste Johan,“ sade Cecilia lifligt. „Vi äro här så ostörda. Aftonen är så vacker.“

„Nå ja, må så vara; den är icke lång min lefnads saga. Jag mins mig hafva berättat dig, att min mor, sedan hon råkat i fattigdom, flyttade på landet och snart vande sig att, genom inskränkande af alla onödiga utgifter, göra vår ringa förmögenhet tillräcklig för det angelägnaste. Jag var ännu helt liten och fann mig väl, ty då jag hade min goda mor och mat för dagen, saknade jag intet. Men då utbröt den förfärliga farsot, som ödelade vårt land de sednaste åren af det förflutna århundradet, sedan missvext och hungersnöd förut härjat till den grad, att för farsoten intet syntes qvar att taga. Min mor föll ett offer för pesten. Gråtande vandrade jag ur vår ringa boning, för att söka hjelp hos någon af grannarne. Jag gick från gård till gård. Döde eller med döden kämpande mötte mig i alla hem, förtviflans stelhet hade gripit de få öfverlefvande, eländet var för stort, för att någon skulle bekymrat sig om andra. Jag återvände slutligen hem ensam, utan råd, utan tröst eller hjelp, och låg tvenne dagar gråtande öfver min mors lik. Slutligen började hungern plåga mig. Litet bröd som funnits hade jag under dessa dagar småningom förtärt; ett barn glömmer ej hungern för sorgen. Åter gick jag ut. Ett stycke från hemmet mötte jag en blek, afmagrad gestalt, det var värden från vår närmaste granngård. För honom klagade jag min nöd. „Gosse,“ svarade han mig, „Gud har skickat dig till mig. Mitt hemman är öde, alla äro döda, jag ensam är qvar, kom med mig!“

„Han vårdade mig som en far, och sålunda blef jag, ättlingen af en af våra äldsta adliga ätter, en verklig finne, en man af folket, i stället för en svensk, sådan vår adel mer och mer älskat att vara. Men detta sorglösa lif blef alltför kort. Väl hade vi länge hört huru kriget brann i andra delar af landet, men i vår nejd kände vi tyngst det krig, som fördes i aflägsna länder. Några få tusen man fingo gå ut till Finlands försvar, under det att inom några år endast från denna del af landet ett halft hundra tusental utskrefs, för att skickas till krig på fremmande jord. En ny utskrifning påbjöds strax efter det pesten ånyo anställt förfärliga härjningar. Nu voro ej ens hemmansägare frikallade. Min fosterfar jemte flere hundrade husbönder togos till soldater, och så lemnades äfven det hemman, der jag uppvuxit, öde, såsom åtminstone halfva antalet af alla de öfriga i landet. Jag var tretton år då, en rask och manhaftig gosse. Min längtan hade länge varit att få studera, men jag kunde göra nytta vid jordbruket, som saknade händer. Nu var jag blefven ledig; men utan alla utvägar till bergning. Förtröstan och ett frimodigt hjerta, det hade jag likväl och vandrade till Åbo för att anmäla mig till skolgång. Rum fick jag lätt. Gårdar i mängd stodo öde, utmätta för obetalte kronoutskylder, men köpare funnos ej. Väl talades om att i ett kungabref lofvades afprutning på finnarnes utskylder; men pengarne behöfdes, och så utpressades hvarje penning, under det löfte gafs att efter krigets slut särdeles sörja för Finlands uppkomst.“

„Qvarter hade jag, som sagdt är, mat tiggde jag mig till och svalt deremellan, och min goda vadmalsjacka höll en rund tid att slita på. Men kriget blef allt mera hotande. Det vapenföra manskapet hade dels dött i pesten, dels blifvit bortkommenderadt ur landet. Penningar funnos ej; allt hvad som funnits i landets kassor, i publika dyrbarheter, och hvad som genom subskriptioner kunnat samlas, fördes till Sverige. Jorden låg till det mesta obrukad och gaf intet. Men från svenska senaten kom en uppmaning till finska folket, att med „enighet och samlad makt visa sin gamla trohet och göra fienden tappert motstånd.“

„Visserligen gaf konungen ordres, att trupper skulle marchera hit, och spannmål och proviantpersedlar till underhåll anskaffas, „efter deras eget manskap var med pesten utgånget,“ såsom orden föllo sig, och att

allmogen skulle förses med gevär och anmodas att „passa upp på ryssarne och harcellera dem vid alla tillfällen, hvar de ville ströfva och plundra;“ men icke hörde man af att första delen af befallningen särdeles blef efterkommen. Hvad sednare delen vidkom, så åtlyddes den punktligen, och finnarne reste sig med en kraft, den man ej mera kunnat vänta i det förödda landet. Äfven gubbar och barn gingo mangrannt ut att möta fienden. Befallning kom, att studenter och skolgossar skulle exerceras och med akademiens medel beväpnas; men akademien hade inga medel, och de få i landet ännu qvarvarande professorerne klagade: „att om den studerande ungdomen blefve förstörd, vore det slut med all bildning i landet.“ Nästan alla ståndspersoner, svenskar till börd och hjerta, hade lemnat fosterlandet i sticket och räddat sig till Sverige, och nu skulle äfven den uppvexande bildningens brodd förstöras, och landet sålunda återfalla i barbari. Deras jemmer hördes icke, befallningen måste åtlydas.“

„Jag var en af dem, som utmarscherade. Min vadmalsdrägt var redan temmeligen sliten, och den var dock det enda värn jag ägde mot köld och oväder. Men mitt hjerta klappade så mycket varmare derunder, och hvem tänker på huru illa man sliter, då man lifvas af enthusiasm och går att strida för kung och land? Och min fjortonåriga enthusiasm var stor, och min stolthet icke mindre. Men mitt stolta mod blef icke långvarigt; jag blef fången och jemte en mängd andra fångne landsmän bestämd att föras till Ryssland.“

„Då var åter Guds hand med mig, som så ofta förr, och furst Galitzin fästade sin uppmärksamhet vid mig, då han såg fångarne. Han talade vänligt till mig, men jag var ond och svarade honom, som jag tyckte, med mycken stolthet, ehuru jag hade möda att hindra tårarna att bryta fram. Fursten log åt mig, och barnkär, som ryssar ofta äro, tog han mig smekande under hakan. Detta sårade åter min krigiska stolthet så, att jag rätade upp mig och bjöd till att se rätt manhaftig ut. Fursten roade sig åt min morskhet, frågade mig hvad jag hette och tycktes ännu mera deltaga för mig, sedan han hört, att jag genom min börd syntes ernad för ett helt annat öde, än det jag hittills pröfvat. Han lät föra mig till en officer i vård. Jag var temmeligen länge omedgörlig, men måste dock småningom lära mig att blifva fogligare. Fursten sörjde äfven för, att jag erhöll undervisning, och började innan kort använda mig vid förrättningar, der jag, som finne, kunde gagna honom mer än en utländing, men ock sålunda blef i tillfälle att mest gagna mitt älskade fädernesland. Vid krigets härjningar lyckades det mig äfven ofta att rädda åtminstone enskilta personer. Det var väl endast droppar af lindring i denna ocean af elände, men det var ändå trösterikt för mig. Och sednare, när hela landet låg underkufvadt och blödande ur tusende sår, då gafs tillfälle till verksamhet, för att så mycket som möjligt bjuda till att hela, eller åtminstone mildra dem.“

„De dokumenter och fullmakter, mig vid många sådana tillfällen lemnades, voro af den art, att de af mig lätt kunnat missbrukas, men misstroende har fursten aldrig visat mig.“

„Nåväl, jag är i rysk tjenst, och lyckas det att vinna den fred, vi nu så längtansfullt emotse, så är jag en föraktad renegat i mitt fädernesland, och i ett främmande söker jag mig aldrig ett hem. Men du, Cecilia, förakta mig dock icke du! Jag behöfver någon, som förstår mig, någon, hvars hjerta klappar som mitt för vårt land. Se, Cecilia, under den främmande eröfrarns välde har dock ett slags lugn börjat sprida sig. Folket har börjat foga sig i hvad det ej mera kan ändra, jorden besås åtminstone delvis åter, de öfverblifna männen ha uppsökt sina hem och börjat odla de gräsbevuxna tegarna, gudstjenst hålles åter i kyrkor, der nyligen ännu vilda foglar nästade, till och med en och annan skola har börjat sin verksamhet; men ack, arma fädernesland, när skola hos dig seder och bildning åter gro? Dina ädla, dina bildade hafva flytt och lemnat dig åt ditt öde. Bönder och skrifvare, ofta redlige, men alltid okunnige, måste tagas till embetsmän. Djeknar äro församlingarnes själasörjare. Det långvariga kriget har förstört folkets seder. I finska folkets hjerta bor dock ännu kraft; fred blott, och det skall ännu höja sig. Men hvilken fred gifves det väl för Finland, Sveriges förmur, som det så lämpligt benämnes? Visserligen vill Sverige icke mista denna förmur, icke heller låta den så förfalla, att den ej mera kan tjena till skydd.“

„Men bröder? Bah! Se om den fine svensken, då han råkar komma hit öfver, se om han vill erkänna oss för

bröder, der han går och ser förnämt ned på vår fattigdom, vår illa ansade jord, vår brist på bildning, sedan blomman af landets folk, dess största krigare, dess snillen, dess must och penningar blifvit dragne till Sverige äfven i fredstider, då alltid hvarje utmärktare förmåga fästats der. Och sedan allt blef oss sålunda fråntaget, då säges det: försvara eder och oss, sänd ert lands ädlaste, sänd de ynglingar, som utgöra ert hopp, er möjlighet att ännu en gång uppstå bland civiliserade folkslag, sänd ännu dem ut att slagtas. Hvad mer, om fienden bränner edra hem och ihjälpinar edra barn, till hämnd öfver det envisa motstånd han röner öfver allt, der en arm ännu finns att mot honom höjas? Börja finnarne dock åter få förmuren litet upphjelpt och i bättre skick, då rustar sig åter Sverige till krig. Vi kunna något vinna, menas det, och förlora vi något, så är det på sin höjd ett stycke af Finland. Sverige ha vi dock alltid ostyckadt. Ha, jag blir bitter, men den föraktade blir lätt så, och kanske stundom orättvis i sin bitterhet."

Johan upphörde att tala, äfven Cecilia teg ännu. Då började Johan åter tankfullt, nästan drömmande: „när skall väl den dag gry, då Finland skall i lugn få bota sina djupa sår och sedan ändteligen lefva för sina söners förkofran, för fredens värf, för civilisation och bildning? Hvem vågar hoppas på denna tid, då Finland, en värdig broder till det ädla Sverige, skall gå vid dess sida i broderligt förbund till sanning och ljus? Inträngdt imellan tvenne mäktiga grannar, är det ett tvisteäpple och den sedan gammalt utsedda tummelplatsen för deras strider. Gif någon tid af frihet och fred åt Finland, och om ej Suomis barn då vakna, då sofva de håglöshetens sömn. Men kalla ej så denna tunga dvala, som stundom öfverväldigar ett folk, som i århundraden kämpat emot tillintetgörelsen. Nationerna likna individen, en förtviflansfull ansträngning lemnar efter sig förslappning. Men gif tid till hvila, och den afdomnade skall resa sig med kraft och visa hvad han förmår!" Nu tvärstannade Johan hastigt och log. „Cecilia," tillade han sedan, „ser du huru jag blifvit förledd att tala vidt och bredt för tvenne unga flickor om ämnen, dem ni vid er spinnrock ansen kanske blott som underliga fantasier."

Cecilia strök en tår ur ögat och sade: „Johan, missunna ej oss, stackars flickor, att någon gång få höra några varma och stolta ord. Se, efter sådana längtar qvinnohjertat. Vi sitta vid vår spinnrock, vår väf eller vår söm, dunkla känslor och tankar hvimla inom oss, och det arma hjertat lyss och lyss, men får aldrig höra ord, som skulle tyda dess gåtor, ty mannen han tror aldrig, att hos oss finnes håg för något högre, derföre att vi aldrig våga afslöja hvad inom oss bor. Och så lyss och bida vi så länge, till dess slutligen alla de der varma tankarna måste somna, och vi sitta blott såsom trägna spinnorskor, väfverskor, sömmerskor, ersättliga genom dylika af metall och träd. Ja, jag tror förvisst, att man ännu en dag skall hitta på att af träd eller jern laga maschiner, som sy, spinna och väfva lika bra och bättre än vi, och hvad vi sen skola göra vet jag ej. Men få vi ibland höra ett hjertligt ord ... En har jag dock förr hört tala lika varmt som du, om än han icke i allt såg sakerna från samma sida ..."

Johan blickade hastigt upp: „Cecilia, och denne ende var?"

Cecilia rodnade djupt och såg ned, i det hon svarade: „jag var barn då."

„Och har ej sedt honom sedan?"

„En gång blott. Men se, Johan, nu synas skeppen ej mer, vi ha dröjt länge. Låt oss gå hem."

Margaretha hade sutit djupt försänkt i tankar, hennes blick sväfvade i fjerran, det var som om hon sökt ett föremål på afstånd. Nu steg äfven hon hastigt upp sägande: „ja, du har rätt, låt oss gå."

Men nu nalkades med steg, mera snabba än man kunnat tilltro hans krycka, en gubbe, hvars ena öga tycktes vara borta bakom det sammanskrumpna ögonlocket. Han ställde sig framför Margaretha så, att han kom att vända ryggen åt de andra båda, och räckte henne ett hopviket papper, likt en vanlig böneskrift. Margaretha räckte ut handen, för att emottaga det, och kastade med detsamma en blick på gubben, och nu stod han hjertligt blickande på henne ur två trofasta glada ögon, och alla skrynklor hade försvunnit ur hans anlete,

och i deras ställe lyste glad frimodighet ur alla drag.

Det enda ordet „Magnus“ flög i den gladaste ton af öfverraskning öfver hennes läppar. Hon blef stående orörlig, med framräckt hand, och darrade.

„Förlåt mig, älskade, att jag skrämmer dig, men det är ej tid för omgångar nu. Jag misströstade redan om att få lemna dig mina rader, då jag nere i staden varsnade dig häruppe och skyndade hit.“ Derpå vändande sig till Johan och Cecilia sade han: „jag ber om förlåtelse att jag tar mig friheten anse herrskapet båda som vänner; det måste nu gå för Margarethas räkning. „Kom Margaretha,“ tillade han, „låt oss stiga litet lägre ned och ej stå här i sigte för hvar och en, som vill titta hit upp. De klämma efter mig, och jag får vara qvick i vändningarne. Nej, ge ej handen åt mig, någon kunde se det, och det skulle väcka uppmärksamhet.“

„O min Gud, Magnus, jag har ju ej ännu hunnit se dig.“

„Det är fara å färde, det duger ej att stå och fröjda sig hos dig nu, fast jag gerna skulle gått genom eld, för att ändå helst helt litet få se i dina ögon. Nu farväl, farväl för länge, dock med Guds hjelp ej för alltid. Det der papperet är ett bref från mig, der har jag redogjort för hvart jag nu vänder mig, och huru jag nu tänker. Margaretha bed för oss, att vi snart må få återse hvarandra i glädje.“

„Magnus, ett sorgligt ord ännu! Min mor afskyr vår förening och ernar söka dess upphäfvande. Hon har ålagt mig som en skyldighet att dölja vårt giftermål, men det hade vi ju ock sjelfva ernat tillsvidare.“

„Sörj ej, älskade, har du mig blott i troget hjerta, så finns ingen som förmår skilja oss. Bed Gud om fred i landet och om lycka i mina förehafvanden, så kommer jag och fordrar dig af de dina, och jag vill se, hvem som då skall taga dig af mig, du min egen maka. Men nu måste jag till Sverige, och, förr än fred blir, kan jag knappt tänka på att återkomma. Och nu, än en gång farväl! Se här ser ej folk oss mera, gif mig dock en kyss till afsked, Margaretha, du är ju ej rädd för min tiggaredrägt?“

Högt gråtande tryckte sig Margaretha till hans bröst, men for hastigt upp och sade: „Gud, jag qvarhåller dig, och hvarje minut ökar kanske din fara. Gå, Magnus, gå!“

Nu räckte Johan åt Magnus ett papper, hvarpå han tecknat några ord med en i hast framtagen penna, och sade: „detta pass träffade jag äga på mig. Fursten hade i dag påtecknat det för en ung man, som fått tillstånd att resa öfver till Sverige för att studera. Jag skulle endast ditsätta namn och beskrifning på person, och har nu gjort det för er räkning. Ni ser nu af passet hvad ni heter och mera dylikt, och jag väntar af er att ni ej missbrukar det, utan genast beger er till Sverige. Fursten skall dessutom inom en timme veta hvad jag gjort, och jag hoppas hans förlåtelse.“

„Se det kallar jag hederligt,“ svarade Magnus, „i sanning mer än hederligt. Det må väl ingen olägenhet hända er derför? Här min hand på att jag med största grannlagenhet skall begagna mig deraf, så att, om också eljest ett eller annat skälmstycke kunnat blifva gjordt till afsked, jag nu sannerligen skall i allone uppföra mig så spakt och lugnt, som en ung student egnar och anstår.“

„Magnus, Magnus, passet skyddar dig ej, så länge du bär den här drägten. Skynda dig. Dock hvar kommer du åt andra kläder att byta med?“

„Jo, kläder har jag hos en vän i staden, om en timme skall jag vara på väg, lägenhet som väntar på mig har jag också?“

Än en gång slöt han Margaretha i sina armar, förde henne så i Cecilias och hastade bort linkande på sin krycka, så snart han kom på vägar, der han åter kunde ses af folk, och försvann snart ur sigte.“

„Margaretha, sansa dig om det är möjligt, vi måste skynda oss hem nu,“ sade Johan vänligt till Margaretha, som inseende nödvändigheten häraf med styrka kufvade sin sinnesrörelse. „Johan,“ sade hon, „huru skall jag nog kunna tacka dig för hvad du gjort för min skull? Men Fursten?“

„Är god som gull och förlåter mig, då jag genast underrättar honom om allt, åtminstone för din skull; ty nu måste du ursäkta mig, att jag är tvungen omtala din historia, hvilken ock gör din mans vistande i Finland förklarligt, utan att han denna gång behöft hafva några andra och farligare afsigter.“

Med hastiga steg fortsatte våra vandrare sin färd hemåt, och begge flickorna fingo nu den sällan medgifna friheten, att ej behöfva bivista aftonmåltiden, i anseende till den trötthet, de föregåfvo som följd af den besvärliga färden uppför berget.

En morgon kort derefter kallades Johan till Fursten. „Johan Petrovitsch,“ sade denne, „du måste åter bege dig på färd. Det kan väl hända,“ tillade han leende, „att du ej är belåten dermed nu, men det kan ej hjelpas. Ryktet om förestående fred har som vanligt likt en aning föregått verkligheten, och nu tycks sjelfva Jernhufvudet ej vara obenägen. Befullmäktigade från Ryssland och Sverige skola mötas på Åland; men ty värr skall på dessa öar ej finnas ett enda hus eller invånare, sedan våra trupper härjade der för fyra år sen. Må detta vara fredsombuden på hvardera sidan en påminnelse att vara medgörliga, på det krigets ohyggligheter må upphöra. Hvad dig åligger är att, försedd med tillräckligt arbetsfolk och tillbehör, låta uppföra provisionella hus och dessutom sörja för att öfriga behöfliga förråder samlas. Se till att du ställer allt så bra det låter sig göra, på det de goda herrarne ej må råka i dåligt humör. Godt mål ger godt lynne, och så gå förhandlingarne bättre. Baron Görtz tycker om god mat och vällefnad. Men, skämt åsido, så vet jag väl att jag ej behöfver uppmana dig att, om tillfälle härtill yppas, verka för freden. Detta arma land må tillfalla hvem som helst vid det blifvande storskiftet, så är dock freden nu det första vilkoret för dess räddning; ty i nuvarande omständigheter är allt, som kan göras, dock endast palliativer. Den djupaste hemlighet måste hvila öfver hela denna affär, och häri ligger en ej så ringa svårighet.“

Oaktadt de brådskande anstalterna för resan fann Johan dock en liten ledig stund, för att hinna göra ett besök hos fru Catharina och hennes döttrar, och underrätta dem om att han nödgades resa bort. Äfven fru Catharina ernade inom par dagar med de sina återvända hem, sedan hon nu haft underrättelse om att de rum voro färdiga, hvilka hon befallt låta inreda i en liten byggning, som qvarstod på gården. De båda flickorna hörde med glädje att de skulle få komma hem från Åbo, hvilken ort nu, sedan Johans bortresa, skulle blifvit dem än mera otreflig.

N:o 7.

Det var en ljuf och mild vårafton, då fru Catharina och hennes båda döttrar återkommo till det förödda hemmet. Gårdens få underhafvande, i högtidsdrägt, stodo vid inkörsporten och följde sedan med tysta steg efter sitt herrskap till den lilla, blygsamma boning, det nu skulle bebo. Vid färden förbi ruinerna af det fordom ståtliga herrehuset bekämpade fru Catharina endast med möda sin rörelse, men de båda unga lemnade sina tårar fritt lopp, och Margaretha syntes ännu vid urstigandet mycket upprörd. Cecilia helsade gladare de omgifvande och hade så mycket att säga och fråga, att hon först en stund sednare inträdde. Hon fann fru Catharina redan sittande i en gammaldags länstol, liksom öfriga möbler, hvarmed de små rummen voro försedda, hemtad ned från vinden af detta samma hus, hvarest de stått försmådda och undanställda, tills de nu åter, i brist på bättre, tagits till nåder och fingo göra tjenst.

„Se, mina barn,“ sade fru Catharina, „så ringa är den boning, hvari jag nödgas herbergera mig och er. En liten summa, gömd för flere år sedan, för att vid en olyckshändelse, sådan som denna, finnas till begagnande, hoppas jag skall förse oss med våra angelägnaste behofver, men många äro dock de umbäranden, hvilka vi en lång tid nödgas underkasta oss, ty skulle vi än äga medel, finnes ju intet att köpa.

All handel har upphört, och då fremmande skepp någon gång försökt att hithemta varor, har ingen köpare funnits, hur behöfligt än godset skulle varit. Ingen har haft medel att köpa för. Också vi böra bära försakelsen med mod.“ Hjertligt smög sig Cecilia till sin mors sida, och tagande Margaretha vid handen sade hon: „se, min mor, vi äro ju här åter alla.“ Och Margaretha tillade sakta: „sjelfva umbärandet ger glädje, då man bor tillsammans i kärlek.“

„Ja,“ sade fru Catharina, „tackom Gud att han oss den största välgerningen bevisat, i det han åter låter oss befinna oss här efter denna pröfvotid.“

Efter en stunds tystnad fortfor hon: „jag vet att de goda källrarne här emotstått elden; mina döttrar, besörjen om en liten välfägnad åt folket.“

De unga flickorna skyndade att uträtta uppdraget. Bland nycklar, uppgräfna ur gruset, fanns äfven källarnyckeln, och snart skummade öl i nya trädstop, hvilka gingo laget om, sedan fru Catharina sjelf först ur ett af dem druckit folket till med dessa ord: „en pokal af silfver äger jag ej, att derur dricka er till, som fordom varit sed i huset; men helsar eder nu som förr eder välbevågna fru och värdinna, hvilken i med och motgång vill, så långt Herren tillåter, vara edert stöd och värn, tillönskandes eder och oss alla fred och Guds välsignelse!“

Nu skingrades folket, och de unga skyndade ut i trädgården, der den gamle trädgårdsmästarens hand redan saknades, men som dock var något iordningsställd för sommaren. Margaretha gick drömmande omkring, men Cecilia sprang med liflighet och helsade på alla sina favoritställen, isynnerhet hastade hon muntert till sin älsklingsplats, en löfsal just invid Pyhäjärvis strand, der den dunkelblå sjöns vågor så behagligt vaggade emot stranden. Der satt redan Margaretha försänkt i tankar.

„Margaretha, var ej så sorgsen, nu ha vi ju kommit hem åter. Ack, jag är så glad, så glad.“

„Du är dig lik, Cecilia, både i sorg och glädje. Ditt sinne är som den vida sjön derborta, den minsta stråle, som faller på dess yta, kommer den att glittra i ljus, men ock den minsta fläkt stör och rubbar dess lugn.“

„Ja, men sådan måste jag vara; jag kan ej annorlunda. Och hvarför skulle jag ej vara glad nu? Du brukar gyckla med mig öfver mina inbillningar, som du säger, men ser du, Margaretha, de ha dock det goda med sig, att jag mindre saknar hvad jag har skäl att sakna. Om än tusende mil åtskilde oss, min själ lefver dock hos honom, med honom. Nå, Margaretha, du säger ej numera som förr, att en flicka ej skall tala om sådant, eller att jag svärmar, eller att jag är barnslig, derföre måste jag ännu säga dig mer. Vet du, när Johan talar riktigt bra och vackert, då hör jag så ofta på honom med glädje och tänker: så, ja just så skulle Carl säga, om han vore här, så måste han tänka; och då är det mig som en helsning, ja nästan som om han sjelf skulle vara här. Ser du, derföre håller jag så mycket af Johan, ty just sådan måste Carl nu vara som man, det kan jag så väl tänka mig. De två dagarne, han var här nu sista gången, var det som om jag ej kunde bli rätt bekant med honom, så stolt och manlig han då såg ut; och ändå var han för mig densamme, som jag så hjertligt hållit kär, sen jag var –, ja väl, blott ett barn, och han gosse och yngling.

„Cecilia, Cecilia, akta dig att ej för mycket hålla af Johan, hvem vet huru belåten Carl vore dermed.“

Cecilia skrattade. „Nå, nu är du rigtigt lustig, Johan är ju just som en bror till oss. En sådan må jag väl kunna hålla af, och tycka att han är riktigt bra och präktig; bara han icke skulle vara i rysk tjenst. Hvad skulle Carl bry sig derom? Såsom jag håller Carl kär, kan jag ju aldrig göra det med någon annan. Vore han än en brottsling, honom måste jag ändå älska, om jag än ej ville det, honom, som jag älskat långt innan jag sjelf visste det, och det så riktigt djupt, i botten af mitt hjerta, att han varit liksom den grund, på hvilken mina tankars alla bilder framträdt, och tillika den dag, som gett ljus åt alla dessa bilder. Men Johan, han är för mig en bror, ja en lärare, han öppnar för mig en hel verld af nya tankar och åsigter, som jag med egen

makt aldrig skulle upptäckt. Nu talas det ju om fred, och då kommer Carl, och då blir allt bra ock för dig Margaretha, med Guds hjelp, och nu äro vi ju hemma! Det var bra roligt att få komma från det otrefliga Åbo, från dess soldater och buller. Hu!“

Ett bud inkallade nu Margaretha, och fru Catharina begaf sig, åtföljd endast af denna, åt hvilken man lemnat en påtänd lykta, ned i den innersta af de källare, hvilka oskadda af elden sträckte sig under askan af det nedbrunna huset. I ett hörn af denna källare fanns ett jern, som det tycktes endast ett bindjern i muren, dylikt som de, hvilka funnos i källarens öfriga hörn; men då fru Catharina på ett eget sätt vred derpå, lossade det ur muren och medtog en liten sten. Igenom den sålunda bildade öppningen instack fru Catharina handen och uttog ett litet jernskrin. „Se här,“ sade hon, i det hon åter inpassade stenen, „detta är ett af de få gömslen, som undgått den rofgiriga fienden. Otaliga hafva dolt sina ägodelar, men blifvit tvungna att uppenbara dem. En gång kom hit en af mina fordna bekanta, som lefvat i välstånd, men nu genom plundring var i saknad af allt och nödgades tigga en skärf af de få, som ägde något att dela med sig. Då, varnad af hennes öde, gömde jag detta skrin med dukater och dyrbarheter, för att i alla händelser äga åtminstone något. Juveler och gyllene prydnader hade i alla fall icke nu på många år blifvit burna. Nu skall detta tjena till våra första utgifter.“

Följande dagen använde fru Catharina till att uppgöra en lefnadsordning för hvarje dag, så lik den fordna som möjligt, men förändrad i sådant, som med det inskränkta utrymmet och annars olika omständigheter nu icke kunde bibehållas, äfven som med att underrätta hvar och en om hvad dem ålåge.

I tysthet förflöt sommarn och hösten för de tre fruntimren. Med mer och mer visshet talade ryktet om stundande fred, och med ljufva förhoppningar lemnade sig alla åt den glada väntan härpå. Så hade det blifvit jul. Väl hade julen med mycken högtidlighet alla år firats på Hattanpää, oaktadt de bedröfliga tiderna, „ty,“ sade fru Catharina, „icke får en jordisk pröfning, om än svår, afhålla oss ifrån att fira denna fest;“ men endast det djupaste allvar hade dervid fått råda. Nu hade dock de båda flickorna utverkat, att ungdomen bland gårdens underhafvande skulle efter aftonbönen i den halmklädda stugan få leka jullekar, och vänligt beskådade de båda systrarna de glada upptågen, derunder besörjande att brinnande ljus och välfägnad icke saknades. Sedan de en stund gladt sig åt glädjen, gingo de in till fru Catharina, som satt ensam, endast uppvaktad af jungfru Malin, hvilken med otålighet väntade på att få gå ned i stugan. Dit begaf hon sig ock genast vid fröknarnas återkomst, men stannade nere vid dörren med en redan derute färdig antagen min af stolt förakt.

Sedan fru Catharina blifvit ensam med sina döttrar, föreslog hon att ännu yttermera fira helgdagsaftonen med afsjungande af en psalm och läsning af ett kapitel i bibeln. Sedan detta med andakt försiggått, gingo flickorna för att ordna qvällsvardsbordet. Julklappar med sina skämt och upptåg kommo ej i fråga; men lutfisken, gröten och den höga jultårtan stodo på bordet, tillernade som det tycktes snarare för trettio, än för tre personer. Cecilia skulle just börja uppläsa bordsbönen, när man i detsamma öfverraskades af att se Johan inträda.

Cecilia var färdig att ropa till i glädje, men varsnade i detsamma att ett moln låg öfver Johans öga. „Se, broder Johan,“ sade fru Catharina, „det är oss en stor fägnad att bror på denna heliga afton skänker oss glädjen af sin hitkomst.“ Sedan helsningar och några få ord vexlats, fortsatte hon: „det var väl att vi i afton, såsom ett undantag från den vanliga regeln, hålla vår måltid sednare, så kunna vi få se broder Johan med oss vid bordet. Låtom oss nu börja vår måltid; varm mat passar efter en kall resa.“

Cecilia började nu bordsbönen. Sedan man satt sig, sade Johan : „det är väl oartigt att komma så här sent, men oförmodade budskap vållade att jag ej kunde resa så tidigt jag ernade, och jag ville ändå ej försaka det nöjet att få tillbringa helgen här. Jag hoppas dock att få förlåtelse både för min sena ankomst och för att jag kommer objuden.“

Vänligt svarade fru Catharina: „en kär gäst är välkommen alla tider af dygnet och är alltid bjuden. Medför han goda tidender, är han det dubbelt.“

Johans blick mörknade så, att det dystra uttrycket, som Cecilia ensam hittills varsnat, nu äfven märktes af de begge andra fruntimren.

„Broder Johan, ditt anlete bådar icke bud, fröjdefulla, som julaftonens böra vara. Hvad det än är, låt det hvila till dess åtminstone bordets helgd ej störes deraf.“

De begge unga flickornas hjertan klappade af oro, och de fulla faten bortfördes nästan orörda. Endast fru Catharina syntes ostörd och underhöll samtalet, som eljest lätt afstannat.

„Och nu, broder Johan,“ sade fru Catharina, sedan alla efter måltiden intagit sina platser, „vore väl lämpligast att ej störa julfreden med nya bekymmer, dock som det alltid är bäst att se hvarje sak rakt i ansigtet, så börja. Hvad budskap medför du?“

„Sorgliga tyvärr för vårt arma land, stora och vigtiga. Konung Carl den XII:te är död, skjuten vid Fredrikshall, och fredsunderhandlingarne äro afbrutna. Hoppet om fred är tillintetgjordt.

En djup och långvarig tystnad följde på dessa ord, så att endast då och då de unga flickornas tysta gråt hördes. Slutligen började fru Catharina högtidligt: „således har icke ännu den dag stundat, som Herren utsett att befria det hårdt betryckta landet ur fienders händer. Låtom oss dock hoppas, att han icke förskjutit detta lands folk?“

„Nej, nej,“ utbrast Johan lifligt, „icke har Gud tagit sin hand från Finlands folk. Det har utsått tålamod, försakelse och fromhet, och af sådant utsäde skall engång skördas välsignelse, om än skörden mognar långsamt.“

„Och hvem bär nu den krona, som lemnats af det fallna lejonet?“ frågade fru Catharina.

„Hans syster.“

„Hans syster! Nåväl, Ulrika Eleonora är således nu vår allernådigsta Drottning. Gifve henne Herren sin välsignelse. Hon är väl icke af de qvinnor, som likna vaxet, men må hon nu visa att stålet är både spänstigt och starkt. Det är stolt att nu vilja blifva Sveriges Drottning, med mod och föresats att rädda det.“

„Huruvida hennes tankar äro så stolta, vet jag ej; det tyckes knappt så,“ svarade Johan.

Nu slog vägguret elfva, och fru Catharina reste sig sägande: „broder Johans rum är i ordning, simpelt, sådant det nu kan åstadkommas. Tjenaren, som skall följa dit, är tillreds.“

Då Johan öppnade dörren, stod en tjenare och väntade honom med ljus, enligt befallning på klockslaget 11. Han ledsagade nu Johan till den fordna mjölkkammaren.

I detsamma Johan gick bort, inträdde jungfru Malin och slog upp dörrarne till den alcove, i hvilken fru Catharinas säng stod, i brist af skild sängkammare. De båda flickorna gingo, sedan de emottagit sin mors välsignelse, in i sitt lilla, bredvid belägna rum, och nu, då dörren slöts, föllo de båda gråtande i hvarandras armar. Hastigt hemtade sig dock Margaretha och sade sakta och snabbt: „Cecilia, hör mamma att vi äro länge uppe, så blir hon ledsen, vi måste lägga oss,“ och skyndsamt under djup tystnad afklädde sig de båda unga, släckte ljuset och lade sig. Men nu först funno båda ord för hvad som låg dem om hjertat, och ljudet af klockan, som ringde till julotta på herregården, då sådan nu icke i kyrkan kunde firas, fann dem ännu lutande sina bufvuden tillsamman under tysta samtal.

Annandag jul på eftermiddagen, innan ännu den tidiga skymningen inbröt, företogo sig de unga en spatserfärd utåt Pyhäjärvis vida, isbelagda yta. Det var temmeligen friskt och kallt, snön knarrade under de vandrandes fötter, vintersolen glittrade mot den mjella snön, och de unga vandrarne funno sig alla upplifvade af färden. „Se,“ sade Cecilia, „der i den lilla stugan, vid foten af den höga åsen, bor min gamla Vappo. Jag undrar huru gumman mår i helgen. Låt oss gå den vägen, så tittar jag efter henne.“

Förslaget bifölls. Cecilia inträdde först ensam. Vid brasan satt gumman, starkt belyst af dess sken. I stugan var eljest redan nästan mörkt. Hon läste så andäktigt i sin psalmbok, att hon ej varsnade Cecilias ankomst förr, än hennes dotterdotter, en liten flicka, jemte gumman, husets enda invånare, ropade: „mormor, ser inte mormor fröken?“

Gumman såg upp, och då hon blef varse Cecilia, for en skymt af fägring öfver hennes skrynkliga anlete och hon sade: „Gud välsigne dig, fröken, som ger julfröjd åt den gamla! Tack äfven för allt det goda jag fick till helgen.“

Cecilia satte sig på bänken och frågade vänligt: „hur mår Vappo nu i helgen? Har ni hvad ni behöfver, att ingenting fattas er? Har ni mjölk. Hur räcker maten för er ko?“

På en vink af gumman öppnade flickan dörren till ett litet skåp, som stod i ett hörn, och hvari tvenne bunkar med mjölk voro uppställda. Nu inträdde Johan och Margaretha i den lilla förstugan, och Johan yttrade i detsamma några likgiltiga ord. Men då Vappo hörde en fremmande röst, lyssnade hon och sade halfhögt: „hvem var det? Hvad sade han? Är kungen död?“

Cecilia for tillsamman, ty Johan hade nu icke talat ett ord härom; men van vid sådana aningar af Vappo, svarade hon snart lugnt: „ja, kungen skall vara död.“

„Måtte Gud vara hans själ nådig,“ sade gumman, och icke hemsöka på honom all den jemmer, han bragt öfver land och folk. Dock, han var from och sökte sitt stöd i Gud, och derföre var han en stor hjelte, och älskad var han i lifvet och saknad blir han i döden. Men mycket blod flöt, och mycken jemmer kom i verlden genom honom. Många enkor och faderlösa hafva gråtit för hans skull; så greto ock fordom mina ögon, men de hafva gråtit ut, och mitt hjerta skall endast bedja, att honom ej må tillräknas de minas blod. Se, jag ägde fyra raska söner, de fördes alla till fremmande land att stupa; sist togs äfven min man, och jag satt ensam qvar på hemmanet i sorg med de två yngsta barnen. Då kommo ryssarne, brände hemmanet och slogo ihjäl det mindre barnet. Den större flickan hade gömt sig i skogen. Jag sökte och hittade henne der och flydde med henne. Tiggande från gård till gård vandrade vi allt längre från hemmet; men i landet var missväxt och hungersnöd; den som hade något gaf, men få hade att ge, och vi svälte. Kommo vi så slutligen hit, och unnades här rum åt den arma tiggerskan att föda sitt sorgebarn, som Herren genast tog till sig. Då förbarmade sig den mäktiga frun på gården öfver mig och tog mig att sköta sitt eget lilla barn. Och kär blef mig detta barn öfver allt, men djupt i hjertat gnagde dock sorgen. Gud vare tack och lof, det lider väl snart till slut med den gamla och bräckliga, då till och med den unge och mäktige kunnat dö.“ Nu varsnade hon Margaretha och Johan, som inträdt, tystnade tvärt och helsade med en böjning på hufvudet.

På Margarethas vänliga fråga huru hon mådde, svarade hon vänligt men kort: „den gamla får ej begära sundhet.“ Äfven Johan sade några ord till gumman, men de inneburo ej någon egentlig fråga, och hon svarade heller intet.

De unga skulle nu återvända och begåfvo sig mot dörren, i samma ordning som de inträdt, ty till mycket omsvängande var ej rum. När Cecilia sålunda sist skulle gå och räckte handen åt den gamla till afsked, fattade denna med sin skrynkliga hand Cecilias fina, späda, och sade: „ fröken, lyss till mina ord. Fäst dig ej vid honom der, fast hans ögon brinna mot dig. Det axet faller som grönt, innan skördetiden kommer, och sorg får den honom älskar.“

„Hu, så du talar," sade Cecilia.

„Gud skydde dig fröken, att inga sorger må fördunkla dina klara ögon!"

Äfven Cecilia lemnade nu stugan, men ett dunkel hade lagt sig öfver hennes inre. Månen lyste skär och klar öfver landskapet, innan de unga kommo hem. Fru Catharina satt, väntande deras ankomst, med ljus upptända i rummen.

„Broder Johan," sade fru Catharina, sedan nu alla satt sig färdiga till samspråk, „vi hade hoppats att åter få se och omfamna alla våra kära der borta i fäderneslandet, men enligt hvad du meddelat oss, måste vi ännu försaka denna glädje. År ha gått och skola ännu kanske gå förbi, innan jag får höra af dem. För något år sedan kom en af våra anförvandter, Carl Lejonankar, en ung man, som vuxit upp i vårt hus, men sedan flyttade öfver till Sverige. Nu var han dock stadd på återresa dit, norra vägen om, efter att i en fråga om några högre fångars utvexling hafva varit rest till Petersburg. Vid förbifärden besökte han oss. Han kunde ej dröja mer än ett par dagar, men jag fick då underrättelser, ehuru ej alldeles färska, om min son och öfriga anförvandter; sedan dess vet jag af dem intet. Jag lider af min ovisshet om deras öde, hvilket i tider som de nuvarande isynnerhet måste vara stora vexlingar underkastadt. Jag vill skrifva, och så beder jag broder Johan hos Fursten utverka brefvens afsändande och hans löfte om att, genom hvad utväg han lämpligast finner, låta mig tillhandafå svaren derifrån."

Johan lofvade att derom besörja och förmodade fru Margarethas önskan ej möta någon svårighet, men sade sig vara nödsakad att resa följande morgon tidigt, för att på bestämd timme åter vara i Åbo.

„Nåväl," sade fru Catharina, „om broder Johan ursägtar denna min oartighet, så lemnar jag eder nu på en stund för att skrifva. Jag bör och kan ej nu försumma det." Hon steg upp och lemnade rummet. Äfven Margaretha gick hastigt bort för att dölja den tår, som steg i hennes öga vid tanken på att hon hvarken finge skrifva, eller kunde få någon underrättelse från den, hon hade kärast.

„Cecilia," sade Johan, „skall ej äfven du skrifva?"

„Jo, jag skall väl sen i afton skrifva till bror Göran."

„Ändå till denna Carl Lejonanckar? Var det icke han, denne ende, som talat till Cecilias hjerta?"

Cecilia rodnade och teg en lång stund. Johans hjerta slog nästan hörbart, men äfven han teg. Slutligen sade Cecilia: „ja, Johan, det var han, för dig vill jag ingenting dölja."

„Och nu älskar Cecilia honom och är hans brud?" sade Johan, qväfvande utbrottet af sin känsla.

„Nå ja, ej just brud, ej så formligt. Jag var ju ej sexton år ens, när han var här; men nog är det så aftaladt med mamma ändå." Johan steg hastigt upp. „Gå och skrif du, Cecilia, jag vill ännu spatsera litet."

Och ut hastade han i den kalla aftonen, der månen gjöt sitt sken klart och glänsande öfver den i svepning klädda naturen. Johan gick in i en tjock granskog, i hvars mörka djup det klara skenet ej förmådde intränga. Han vandrade der länge på den smala gångstigen, utan att tänka på hvartåt. Slutligen väcktes han ur sin tankfullhet af en stark röst, som med dämpad stämma sjöng en runa. Han såg sig om och märkte sig vara nära gamla Vappos stuga. Oaktadt den bistra kölden kände han sig brännande het, och ernade gå in för att begära en dryck vatten, men när han trädde närmare och redan lade handen på dörrknappen, hörde han, huru den gamla afbröt sin sång och efter en liten tystnad sade till flickan: „jag tycker att jag hör steg derute?"

„Huru skulle mormor, som hör så illa, kunna höra det", svarade flickan.

„Jo, det var tunga fjät, men icke var det vargfjät. Det tycktes icke, som om de varit tunga af mord, men de

tycktes vara tunga af sorg. Ack, hvilkens steg kunna väl vara lätta, då finska folket ligger och kämpar med döden. Huru mycket det än i tiderna lidit, så nära att bli till intet var det aldrig än, ty nu utslockna gudsfruktan och fromhet, och se det var lifvet. Men det skall ännu icke dö! Se, han föll, de fyra föllo, de fingo ej falla för eget lands försvar. Jag sitter, en förvillad fremling från mina fäders jord, ett nådehjon hos fremmande, men dock vill jag sjunga en lofsång, ty ännu skall Finlands folk lefva.“ Och nu började hon sjunga:

„O du, ukko, gud i höjden,

Du som är mitt enda bistånd;“ men afbrytande sig hastigt sade hon: „Herre, du allsmäktige Gud, bevara mitt förstånd. Se huru dessa gamla, kära sånger komma för mig, och presterna säga ju dock att de äro hedniska. Jag blir på nytt som ett barn, som ej vet hvad det gör. Se, så var det!“ Och nu började hon sjunga:

„Min själ skall lofva Herran.“

Utan att gå in gick Johan åter från dörren och tog vägen hemåt. „Haf tack, du gamla sierska,“ sade han vid sig sjelf, „du väckte mig åter ur den domning, hvari smärtan försänkt mitt hjerta. Ha! och hvad önskade och hvad begärde jag. Hennes kärlek, för att dra öfver henne det öde, som förr eller sednare skall krossa mig. Jag har helgat mig åt döden, ty jag har helgat mig åt hvad som icke finnes, åt det finska fosterlandet, något som är och kanske evigt förblifver en dröm; och endast verkligheten förmår upprätthålla sina anhängare, drömmens tillintetgöras. Och dock är en dröm stundom så skön, att man med glädje ger sitt lif för den. Men hon, ägde jag väl rätt att ens önska, att hon skulle drabbas af det öde, som hotande väntar mig? Den väg, mannen engång beträdt, måste han vandra utan afvikelser, utan att svigta, om än den är svår, om än han derunder skulle nödgas krossa sitt eget hjerta, och jag valde ju med berådt mod den, der jag visste att jag skulle skörda endast törnen! Cecilia, ljufva blomma, blomstra i ett mindre för stormen utsatt hägn: den arma enslingens smärta skall ej förbittra din sällhet. Det är väl att jag skall resa i morgon, jag skall då lättare kämpa ut den första striden. Kanske går det bättre sedan, och när jag nästa gång återkommer, skall jag hafva lärt mig att älska utan att begära genkärlek. Ack, det är ju så mitt lifs hela mörker heter: älska utan att älskas. Huru skulle ej den domen uppfyllas äfven i hjertats ljufvaste, rikaste känsla?“

När Johan åter inträdde i sällskapsrummet, hade han lyckats att temmeligen utplåna spåren i sitt anlete af sinnesrörelsen, dock skulle de väl föga undgått Cecilia, men den unga flickan såg honom ej i dag så frimodigt som vanligt i ögonen; hon var litet blyg öfver det meddelande hon gjort.

Sedan Johan rest, gick tiden åter sin vanliga, tysta gång för de tre fruntimren. Det väfdes och spanns med fördubblad ifver både af herrskap och betjening, för att något ersätta de rika förråder, som brunnit upp. En glad vexling hade utgjorts af en mängd bref från vänner och bekanta i Sverige. Ett från Carl till Cecilia fanns äfven deribland. Hennes glädje deröfver var så innerlig, hon var så lycklig, att Margaretha måste gömma sina ögon, på det Cecilia ej skulle se tårarne i dem. Nu ägde hon något af honom, hon kunde se hans ord, de rader, hans hand skrifvit.

Cecilia hade under loppet af året mycket förändrat sig. Den förut bleka, tvinande flickan hade fyllt sig till en väl späd, men blomstrande och frisk gestalt. Hon hade under detta året för första gången sett en annan verld än hemmets, för första gången, sedan hon rätt kunnat fatta det sagda, hört yttras idéer och åsigter, olika dem hon hört uttalas i hemmet, för första gången, sedan hon ej mera var ett barn, hade hon ägt tillfälle till umgänge med någon annan, än sin mor och syster, och lärt sig känna en vidare verld än hemmets, och det förnämligast genom Johan, hvilken genast vid första bekantskapen kom till henne i ett förhållande, som gjorde, att hennes veka själ omfattade honom som ett stöd, som den, hvilken kunde gifva bestämdare rigtning åt hennes tankar. Han hade också blifvit henne en ledare genom månget, för henne sjelf dunkelt, djup i hennes hjerta. Men likväl var hon ännu ett täckt, svärmande barn, och uppvuxen med Carls bild i sitt

hjerta, hade hon sjelf vuxit nästan blott till en boning för den, och smyckade den med alla de egenskaper, dem hon älskade att tro honom äga. Hon hade återsett honom utbildad till en ung man, som med manlig skönhet förenade ett behagfullt och ståtligt väsende och, efter den tidens smak, en fin ton. Återseendet af hans barndomshem, hans vänner och många fordom kära föremål hade dertill fogat en hjertlighet, som gjorde att Cecilia straxt fann sig så bekant med honom åter, som om de aldrig varit åtskiljda, och med glädje lofvade hon att blifva hans, ehuru hon sjelf, och ännu mera fru Catharina, fann henne vara nog ung för en sådan förbindelses ingående. Men åratal skulle ju förflyta, innan det var hopp om att åter träffas; och att Carl Lejonanckar var den make, fru Catharina framför alla andra skulle önskat sin dotter, afgjorde hennes bifall, med vilkor likväl, att det tillsvidare skulle förbli en hemlighet. Cecilia märkte snart, att fru Catharina så litet som möjligt ville tala om den ingångna förbindelsen, och att hon ansåg den icke böra utgöra ämne för tankar ens, ännu mindre för samtal, för en så ung flicka. Till och med Margaretha tycktes endast med varsamhet vilja med sin unga syster vidröra ett så farligt ämne, som kärlek, hvars blotta namn hon, den adertonåriga, ej vågade nämna.

Men äfven här hade nu mycket förändrat sig. Sedan Margaretha sjelf kände behof af att meddela sig åt Cecilia, hade de båda flickorna åter helt och hållet funnit hvarandra, och det var, som om Cecilia nu först fått rätt reda på sitt eget hjerta, sedan hon fått börja att tyda det för Margaretha.

N:o 8.

En dag kom fogdmor upp och sade åt Margaretha, att en bondqvinna, som sade sig heta Pijala-Elli, begärde att få tala med fröken. Margaretha blef så glad, att hon redan tog några steg för att springa ned till fogdens, i afsigt att hjertligen omfamna Elli; men i detsamma sansade hon sig och bad, att fogdmor skulle be qvinnan komma upp.

Sedan hon med hjertlig glädje och vänlighet helsat på henne, bad hon henne in i sin lilla kammare, för att riktigt få tala med henne.

Sedan Elli, efter litet krus, hade satt sig, och under det hon redogjorde för huru Pekka och barnen mådde, och huru allt stod till i hennes hem, tog hon ur kjolsäcken fram ett bref, gjorde ett tecken af hemlighetsfullhet åt Margaretha och lade så brefvet på sängen, bakom gardinen, bredvid hvilken hon satt. Imellertid fortfor hon att orda vidt och bredt, utan att låtsa märka Margarethas sinnesrörelse, ehuru dennas färg vexlat till den djupaste karmosin, och hennes blick var så frånvarande, att hon föga hörde hvad Elli sade.

„Förlåt, nådig fröken,“ sade Elli slutligen, „att jag tog mig friheten att komma, men jag ville så gerna se, att fröken verkligen frisk och sund var hemma, och så tog jag en sådan här ost med, som jag vet att fröken gerna äter, och tänkte be fröken vara så god och ej försmå den, och att fröken ville ännu dertill *säga* mig om den är af riktig sort.“ Ordet „säga,“ utsagdt med en egen liten tonvigt, påminte Margaretha om att sansa sig och säga något äfven hon, såväl för att icke för Elli förråda för mycken sinnesrörelse, som ock, på det hennes tystnad icke skulle väcka misstankar hos fru Catharina, som i rummet bredvid måste höra om icke orden, så åtminstone rösterna. Men i detsamma steg jungfru Malin in. Med en viss, litet forskande blick bad hon Margaretha stiga in till fru Catharina, och stannade sjelf imellertid hos Elli.

„Hvem är qvinnan derinne?“ frågade fru Catharina.

„Det är den bondhustrun, som med så mycken godhet och välvilja gaf mig ett hem, då jag kom som en flykting till hennes hus.“

Fru Catharina rynkade något på ögonbrynen, men utan att vidare utvisa att några obehagliga minnen hos henne väcktes, sade hon: „du har ej underrättat mig om hennes hitkomst.“

Frimodigt svarade Margaretha: „det gladde mig så mycket att återse henne, att jag ej erinrade mig, att jag kanske bordt det.“

„En bondqvinnas hitkomst är för Margaretha Boije en så stor glädje, att hon för den glömmer den uppmärksamket, hon är sin mor skyldig! I sanning, Margaretha, ditt svar var besynnerligt! Hvad vill denna qvinna? Kommer hon för att få ersättning för den tid, du vistats hos henne? Se hvilken försummelse, att det blifvit uraktlåtet att gifva henne den. Men jag har ogerna något ögonblick velat sysselsätta mina tankar åt detta håll. Att godtgöra henne, hade dock ej bordt underlåtas.“

„Hennes ärende är att se mig och hemta åt mig en läcker ost, som hon kan tillreda, och som hon vet att jag särdeles tycker om.“

„Margaretha,“ sade fru Catharina, „gif denna qvinna penningar såväl för din vistelse hos henne, som för osten. Min dotter bör ej stå i förbindelse hos en bondhustru.“

„Förlåt, min mor, men jag tror hon skulle finna sig sårad af ett sådant anbud.“

Åter mulnade fru Catharinas blick, men hon kunde ej glömma, att Elli var oskyldig till det förhållande, hvari Margaretha stod till Magnus, och att hon endast i välmening lemnat skydd åt båda. Hon bekämpade derföre sin motvilja så mycket som möjligt och sade: „har du genom ditt uppförande ställt dig till henne i ett sådant förhållande, att du ej kan bjuda henne penningar, så är det ett stort fel, men som nu mera ej kan hjelpas. Tjenst utan gengåfva egnar dig dock icke att emottaga. Se här,“ hon framtog ur en låda af en valnötsbyrå med messingsbeslag och krokiga fötter en bröstnål, „gif henne denna, hon kan begagna den att ihopfästa sin kyrkhalsduk.“

Margaretha tackade med en bugning, men kunde ej yttra ett ord. Det var henne så fullt i hjertat, hon led af att bedraga sin mor, af att hon nu med berådt mod var henne olydig, då hon emottog brefvet, och nu skulle hon just med en gåfva belöna brefhemterskan. Hon kunde dock intet ögonblick tveka, om hon skulle taga emot brefvet.

Hon återvände nu i sin kammare, der Elli på intet sätt lät förmå sig att taga emot nålen. „Nej, nej, min goda fröken, jag vet att sådana der grannlåter kunna ha värde, fast icke för mig.“

Jungfru Malin lemnade dörren öppen, när hon återgick till fru Catharinas rum. Margaretha måste derföre med största uppmärksamhet på sig sjelf fortsätta samtalet, och Elli tog snart afsked, belastad med kakor och allehanda godt åt barnen.

Snart efter det hon gått, lyckades det Margaretha att smyga brefvet i sin kjolsäck. Hon hade ganska svårt att tygla sin otålighet att få läsa det, men måste göra våld på sig för att ej röja sin sinnesspänning. Någon förevändning att aflägsna sig, för att få läsa sitt bref, vågade hon ej heller söka. Det blef afton, och ännu ingen lägenhet. Äfven för Cecilia ville hon dölja brefvet. Hon ville ej belasta hennes samvete med medvetandet om sin olydnad. „Men ack, jag kan ej annorlunda än för mig sjelf handla som jag gör. Inför Gud är jag ju hans, oåtskiljeligt hans; han har dyrt förvärfvat mig; och jag, sedan han för att rädda mig utsatt sig för otaliga faror, jag skulle, då jag ej mer behöfver hans hjelp, nesligt förneka honom. Nej aldrig, om jag än det kunde, om än jag icke kände att det vore mig omöjligt! Min pligt mot honom är lika helig, som den emot min mor.“

Följande morgon, när Margarethas otålighet och spänning stigit till en nästan olidlig höjd, gick hon ut under förevändning af en spatserfärd. Cecilia, hvars vecka det var att besörja hushållsgöromålen, var hindrad ifrån att åtfölja henne, och så befann hon sig ändteligen ensam. Hon hastade långs stranden till aflägsnaste delen af parken, och satte sig der bakom några granar på en bänk, under det hennes händer redan, darrande af

ifver, uppbröto brefvet. Hon läste följande:

„Min älskade Margaretha!

Ändteligen ser jag mig i tillfälle att, som jag hoppas, kunna några rader till dig, mitt hjertas älskade, få afsända. Måtte de finna dig glad och lycklig, dock icke alltför glad och lycklig, ty det kan du ju ej vara, om du med kärlek minnes mig. Men måtte dig intet annat manquera. Till dig står mitt hjertas hela längtan, och vill min fordna glädje och munterhet ofta svika mig, ithy att jag endast kan tänka på dig. Men har jag dock några öden och äfventyr haft, sedan jag till mitt hjertas sorg och ängslan skiljdes från dig, och som jag väl vet att du dem vill känna, så vill jag allt för dig relatera.

Lyckades mig allt väl och bra till Sverige öfverkomma; men som jag nu icke längre var nöjd att svänga mig här och der med inga desseiner, utan ville hafva mig ordentlig tjenst och kunna tjena mig upp, så beslöt jag att genast taga saken fermt och begifva mig till konungen, vår sedermera saligen afsomnade, allernådigste herre, som då befann sig i Lund. Lyckades mig detta så väl, att, sedan jag två förmiddagar åsett, huru kungen mönstrade sina nya grenadörer, Hans Majestät mig bemärkte, och frågade en af sina herrar, hvad jag var för en. Svarade denne, att han trodde mig vara en af de många finnar, som nu utan tjenst och bröd vistades i Sverige, men att jag lär ha varit en af dem, som längst stridt emot fienden. Lät så Hans Majestät kalla mig och frågade hvad jag hette, och sade jag det, hvarpå han sade: „jaså. Vi hafva hört eder nämnas. Nå, hvarför är ni nu ledig och går icke i tjenst?“ Svarade jag: „Ers Majestät, det vore min högsta åtrå att få tjena, men der jag hörde mig om svarades mig, att det fanns många bättre karlar, än jag, som behöfde de bättre posterna, så jag endast kunnat få fänriks grad i en garnison, och svarade jag: är här så god råd på dem, som äro bättre, så måste jag söka mig någonstäds, der ock sämre finnas, och gick derifrån.“

„Hvad grad har ni haft förut?“ frågade kungen. „Jag har blott tjent som volontär, och de sednare åren endast på egen hand gått på parti och skadat ryssarne, hvar jag kunnat, och deremellan hemtat till Stockholm underrättelser om fienden.“

„Nå, hvad lön och equipering har ni haft?“ frågade mig vidare kungen.“

„En gång fick jag 10 riksdaler till krut och kulor, eljest har jag hållit mig sjelf.“

„Nå, du har fört kriget på egen bekostnad, märker jag, men om jag nu gör dig till Lieutenant och skickar dig att tjena ihop med dina landsmän under Armfelt?“

„Då skall Eders Majestät, med Guds hjelp, ingen redobognare tjenare finna.“

„Inom en timme skall ni hafva er fullmakt och vara färdig att resa.“

När jag inom timmen inställde mig, färdig att bege mig af, fann jag att jag var beordrad att åtfölja General-Adjutanten Grefve Dohna, som med kungliga budskap skulle till General Armfelt afgå.

Kommo vi så efter åtskilliga svårigheter lyckligen fram till hären, och gladdes mitt hjerta högeligen att åter en gång se finska krigsmän, isynnerhet som de nu syntes vara bättre både födda och klädda. Men hade Norrbaggarne nu så allmänneligen gått undan och lemnat både hus och hem, att arméen svårligen för brist kunde framåt komma, fastän, som jag hörde, kungen hade skickat bud och ordres, att vi skulle fram, kosta hvad det ville.

Jag hade blifvit anställd vid Kapten Långströms kompani, och blefvo vi utsände för att göra vägen fri till Steene och Skognäs skansar. Kommo vi så in i bergen. Harcellerade oss de norrske bönderne jemnt med mycket mannamod, och slogo vi oss flere gånger igenom, men hade de oss slutligen så omringat i ett pass, der vi måste fram, att vår tappre Kapten jemte hela hans kompani stupade, så att endast jag och en till mig

kommo med lifvet undan, fastän något hackade, för att till Generalen denna sorgliga händelse inrapportera.

Men här mötte oss ännu sorgligare tidender. Väl hade jag sörjt Kapten Långström som en modig krigare, men nu fick jag höra budskap, som kommo en att glömma allt annat. Kungen var skjuten, och skulle vi vända om med oförrättadt ärende.

Sedan förtrupperna afmarscherat, begåfvo vi oss på tåg. Oaktadt hvarjehanda svårigheter, hade vi temmeligen välbehållna kommit till Tydalen. Nu hade vi sju mils väg för oss öfver fjellen, innan nästa by var att förvänta på Svenska sidan. Det var juldagen, om morgonen, vi började detta förskräckeliga tåg, sedan vi förut gjort vår morgonbön, som för mången var hans sista. I början var vädret väl kallt, men dock temmeligen klart. Vi stego i höjden uppför snöfjellen, och vidt omkring oss sågo vi endast snö och is. Icke en menniskoboning, icke ens ett enstaka träd syntes. Endast på afstånd brusade hafvet svart och ödsligt, och der bortöfver låg himmelen lika svart och dyster. Men nu steg den svarta molnväggen högre, ilande foro snöhvirflar omkring, och innan kort dånade stormen som en åska omkring oss, förandes med sig en snöyra, som hindrade en hvar att ens sin närmaste granne kunna skönja. Hvad som blef af våra vägvisare vet jag ej, hvar och en sträfvade så godt han kunde, och hördes nästan intet ljud af folket, utan tego alla och stretade framåt. Den, som tröttnade, var ohjelpligen förlorad i kölden och snön. Slutligen inbröt natten, görande fasan ännu större. Men mot morgonen minskades yrvädret, och de, som ej för den föregående dagens besvärligheter underdukat, sökte att genom signaler hvarandra återfinna. Kölden var omenskelig, och så långt ögat kunde se på fjellarne och deras branter fanns intet träd; men ännu hade somliga qvar sina vapen, äfven en och annan släda fanns, som ej var så djupt insnögad, att man den icke kunde se, och hvars körare antingen var död, eller, sedan hästen intet mera orkat, bjudit till att till fots framkomma. Af gevärskolfvar och dessa slädor gjordes brasor, hvar man dem kunde få att brinna, i klyftor eller bakom drifvor. Liten värma fick man sålunda, men bättre än ingen. Vi måste åter i rörelse, slutligen fingo vi börja att nedåt stiga. Blott några få hundrade voro vi qvar, då vi märkte oss vara nedkomne på en elf; men hvar vi voro, eller hvart åt vi skulle taga vägen, det var icke godt att veta.

Nu började några påstå, att vi upp emot elfven gingo och oss sålunda endast i fjellen fördjupade. Tog jag hastigt min plit, som jag ännu hade vid sidan, och började dermed hugga uti isen, och hjelpte mig tvenne andra utan att säga ett ord. Fingo vi så snart se hvartåt vattnet lopp, och kommo så ändteligen till menniskor igen. Men många tusende af våra tappra kamrater ligga döda på fjellen. Mig hade ej värre händt, än att händer och fötter voro hvitfrusna, äfvensom ansigtet, hvilka ock, Gudilof, nu äro alldeles bra igen.

När vi kommo till den första gården, ville jag, som var alldeles matt och yr, straxt skynda mig in i värmen; men tog så en gammal soldat, som hela tiden varit bredvid mig under marschen, helt hastigt i mig och sade: „nej, ser Lieutenanten, inte ur fläcken. Stöflorna af nu, och så hit i drifvan.“ Jag blef ond och ville knuffa honom undan, ty jag var så confunderad, att jag icke visste hvad jag mig företog; men han, som var en riktig kärnkarl, var icke så illa faren, och utan att säga ett ord lade han mig så lång jag var ned på drifvan, hvilket ganska behändigt gick, ty jag hade alls ingen styrka qvar, utan svimmade med samma. Och så hade han mina fötter afklädt och med snö baddat och gnidit, och vaknade jag en gång af att mina händer och fötter hiskeligen svedo, men somnade godt straxt igen. Och när jag efter flere timmars sömn vaknade, befann jag mig inne i stugan och temmeligen rask.

Värre var det med en ung officer, som jag stötte på liggande döende i min väg, der jag på juldagen åkande kom. Jag hade då ej ännu sett så mycket elände och så många dö, utan steg jag ur min släda och lyfte honom deri, och körde jag honom sen, i vexling med den der samme soldaten, sålunda, att vi ledde hästen och hjelpte hvad vi kunde. Många gånger hade hästen redan stupat af trötthet, och slutligen måste vi ändå lemna kavaljeren på elfven, i skydd af en hög strand. Men på vår begäran, genast vid ankomsten till gården, hade en af gårdsfolket farit för att hemta honom, och var han nu äfven här, men var allt fortfarande utan sans. Sedan vi länge bjudit till att med honom förfara, som vi bäst förstodo, började han dock litet att

komma sig, ehuru han hade feber och yrade; men skall han nu ock ha blifvit frisk och rest från gården, hörde jag af folk, som sednare derifrån kommit.

Här ligga vi nu, den lilla återstoden af finska krigsfolket, i några byar. Hvad af oss vidare blir, vet jag ej än. Men har jag i alla faror och vedervärdigheter, näst bön till Gud, alltid haft min Margaretha i sinnet, och hade Konungen fått lefva, nog hade väl allt gått bra. Fred måste väl dock engång bli, att jag får komma till Finland igen; men drar det mycket länge ut dermed, så kan jag ej motstå, utan då kommer jag öfver, för att få se dig, mitt hjertas älskade, om än värre vore.

En af de våra, bland dem som fått afsked, emedan de efter färden öfver fjellarne äro till krigstjenst odugliga, och som här ingenting har hvaraf kan kunde lefva, och dessutom längtar hem, ernar försöka att norra botten omkringvandra; och som väl synes att han är en krympling, ehuru ej af kulor och svärd förderfvad, så tror jag nog att han slipper fram, så godt han orkar. Hans väg går nära förbi Pijala, och har han lofvat att lemna detta brefvet åt Pekkas. Så förslagen Elli är, vet hon väl laga dig detta i händer. På brefvet skrifver jag ingen utanskrift, ej heller namn under, och kan jag en annan gång få skrifva, så nämner jag intet om detta bref, på det dig ej någon olägenhet måtte drabba, om det skulle i orätta händer komma.

Illa trifves jag i denna ensamheten och stillheten, der intet är att göra; men så tänker jag nu i denna ledigheten hela dagen på dig. Kunde jag helst få en helsning från dig, men derpå är intet att tänka, och ingenting vet jag att för framtiden arrangera och fundera, utan hoppas endast till det bästa.

Lef väl, du min hjertans älskade, måtte Gud välsigna dig med all glädje och sällhet, och framför allt må han förunna oss den sällheten att snart få sammankomma, för att icke mera lefva skilda, såsom tvenne, de der till hvarandra ingen affection hafva skulle.

Din intill döden älskande make.“

Nästan andlös af ångestfullt deltagande hade Margaretha läst detta bref. Men nu, – hon måste samla sig, hon vågade ej dröja för länge och måste åter synas med ett lugnt ansigte. Det var som om det välde, hon bjöd till att vinna öfver sitt yttre, äfven skulle hafva helsosamt inverkat på hennes själ. Glädjen öfver att Magnus, frisk och sund, räddad ur farorna, hade kunnat tillskrifva henne, började nu taga öfverhand öfver den oro, hon känt under brefvets läsande, och hon återvände hem med en känsla af lugn och förtröstan.

Några dagar sednare, då jungfru Malin var sysselsatt i fröknarnes kammare att under Margarethas uppsigt krusa rimsor, hvilka garnerade fru Catharinas hufvor, passade hon på ett tillfälle, då ej Cecilia var inne, och satte på sig en så högst sorglig min, att Margaretha frågade, om hon vore sjuk.

„Nej, inte är jag sjuk, men sådana nyheter, man hör, förmå nog göra en bedröfvad.“

Margaretha for tillsamman af vana att nog ofta få höra sorgebud; men i detsamma erinrande sig jungfru Malins sätt att vilja göra sig vigtig, lugnade hon sig och frågade endast: „hvad är då nu å färde?“

Jungfru Malin tog åter till orda: „jo, i går, när jag var till kyrkan, träffade jag der på kyrkvallen Länsman Flink, och han var så artig och bjöd mig in till klockars och bjöd mig små kringlor och godrån. Och så blef jag der sittande en stund och talte med mamsellerna från Örnvik, och det var förbålt att fast de låtsa vara herrskap kantänka, så var Flinken mycket artigare mot mig än mot dem. Men hvad var det jag skulle berätta? Jo, Länsman Flink hade träffat en gammal soldat, som kommit från Sverige nyss, och han hade berättat, huru hela krigshären hade frusit ihjäl, och så nämnde han många bekanta också, och bland dem var sen den der Löjtnant Malm, som varit hitåt trakterna också.“

Margaretha märkte, att jungfru Malins blick låg spejande på henne. Hon gjorde henne derför helt lugnt några frågor, men sade tillika, att denna underrättelse efter vanligheten väl vore öfverdrifven, ehuru visst

något kunde vara sannt, och sanningen sorglig nog.

Jungfru Malin skulle nog haft lust att yttermera orda härom, men insåg ej, huru hon nu vidare skulle kunna åter börja samtalet. Derför, när hon snart derefter slutat rimskrusningen, steg hon upp och förde hufvorna in i fru Catharinas rum, der hon med omsorg radade dem i ett skåp, under det hon stod begrundande, huru hon skulle kunna inleda samtal med sin matmor. Väl hade hon redan i många år varit en gynnad tjenarinna, som genom sjelfva arten af sin tjenst stod i ett närmare förhållande till sin matmor, än den öfriga betjeningen, och hade såväl i anledning deraf, som ock i medvetande af sin svenska börd alltid ansett sig för mer än husets öfriga tjenstefolk, men en riktigt intim kammarpiga, en geheimerådinna eller förtrogen hade hon alldrig lyckats att få bli hos sin stolta fru, ehuru väl hon bjöd till att för husets folk låta påskina, att så vore fallet.

God gissningsförmåga och goda öron hade hjelpt henne att något nära komma underfund med Margarethas hemlighet, utan att hon dock kände den fullkomligt, och nu önskade hon alltför gerna att åt fru Catharina få meddela de observationer hon gjort, dels i hopp att sålunda vinna något insteg till närmare förtrolighet med sin fru, dels ock för att få göra sig litet vigtig. Men huru ställa till att få komma fram med hvad hon hade att säga, så att hennes djerfhet ej skulle förefalla för stor?

Fru Catharina satt framför en pulpet, hvars sneda lock var nedfäldt, ordnande och genomseende åtskilliga papper. Nu räckte hon åt jungfru Malin några toma kuvert, för att bortföras i skräppappergömman, och glad begagnande tillfället frågade Malin vördnadsfullt, om hennes nåd haft bref från Sverige.

„Nej,“ svarade fru Catharina med en suck, „så ofta skänkes oss icke den glädjen.“

„Jag tänkte bara så,“ tillade jungfru Malin, liksom undskyllande att hon frågat, „då jag såg hennes nåd läsa bref, efter jag märkte att fröken Margaretha visste nytt från Sverige.“

„Margaretha?“ frågade fru Catharina mera ifrigt, än hon kanske velat låta märka.

„Ja, jag hörde berättas vid kyrkan, att en soldat kommit öfver, och han skall ha sagt, att armén, som kommit från Norrige, blifvit alldeles förstörd, och att många kända härifrån stupat, Kapten Långström och många andra, och något sades det också om Löjtnant Malm. Jag trodde, att han var död med, och berättade så för fröken, men inte lär det ha varit så ändå, ty han lär ha varit en af dem, som kommit bäst från färden. Jag tänkte att herrskapet skulle haft bref och hört af det förut, efter inte fröken tycktes ta det dess värre.“

Men om jungfru Malin hoppades att genom öfverraskning eröfra sin frus hemlighet, så bedrog hon sig. Fru Catharina var ej lätt att öfverrumpla. Äfven nu utvisade hennes min intet för den spejande kammarpigan, och tankfull förblef hon under tystnad sittande vid pulpeten. Då hon ej vidare tilltalte jungfru Malin, återstod för denna ej annat än att draga sig tillbaka.

Men hos fru Catharina hade dock hennes ord ej varit utan all verkan. Ryktet om arméns förstöring fäste hon sig ej allt för mycket vid, rykten foro ju så många i kors och tvärs. Men att Malins anmärkning angående Margaretha var rigtig, det insåg hon klarligen. Vore det väl möjligt, att Margaretha så alldeles skiljt sina tankar ifrån Magnus, att ej ens ryktet om hans död skulle vålla hos henne någon sinnesrörelse, eller hade Malin rätt deri, att hon genom bref eller tidigare underrättelser på förhand kände oriktigheten af hennes uppgift. Att visa Margaretha, det fru Catharina ansåge olydnad mot sin bestämda befallning ens möjlig, det ville hon ingalunda, men ännu mindre kunde hon förmå sig att begagna Malins spejande ögon, för att söka komma under fund med rätta förhållandet. Sådant kunde icke komma i fråga. Hon beslöt derföre att lemna åt tiden och sin egen vaksamhet upplösandet af dessa tvifvel.

Men jungfru Malin var af annan tanke. Dels var hon sjelf obeskrifligt nyfiken, dels låg hos henne ett dunkelt

hopp om att medelst upptäckter i denna väg kunna komma på förtroligare fot med sin fru. Hon företog sig derföre att så mycket möjligt var utforska alla Margarethas företag. Ofta hände, att hon under obetydliga förevändningar uppsökte denna på hennes promenader, eller i någon löfsal i trädgården, och småningom började Margaretha känna sig besvärad och fann att hon var bevakad. När en gång denna tanke hos henne var väckt, började hon äfven känna att hon var på ett eget sätt iakttagen af fru Catharina. Djupt sårades Margaretha af den tanken, att hennes mor använde ett tjenstehjon att utforska henne. Visserligen förebrådde henne hennes samvete, att hon gjort sig oförtjent af förtroende, då hon i hemlighet emottagit sin mans bref, men nu var det som om hon känt vida mer lust hos sig att urskulda sig sjelf. Hon visste med sig att, om fru Catharina hade frågat henne, skulle hon icke förnekat brefvets emottagande. Men detta spioneri, som hon kände och märkte utan att dock rätt få reda på, plågade och förbittrade henne, och hennes uppförande, hvilket hittills, i medvetandet af hennes olydnad, varit ödmjukt och likt en fortfarande bön om förlåtelse, blef nu, i följd af hennes missnöje, tvunget och kallt, så att mellan mor och dotter uppstod ett allt mera stelt förhållande.

Äfven af dessa nya bekymmer ville Margaretha icke gifva Cecilia del, ty hon ville ej i dennas sinne utså ett frö till missnöje emot deras mor. Men Cecilia sjelf, fin och känslig för hvarje, äfven det svagaste intryck, erfor snart en känsla af oro, den hon ej kunde förklara. Hon fann, att något var i olag, men visste ej hvari det bestod; och med fördubblad mildhet och ljufhet sväfvande omkring mor och syster, bjöd hon till att förjaga den kyla, hon kände omkring sig.

Af allt slags ondt finnes intet så svårt, som det halfva, det obestämda, det man ej rätt vet huru man skall gripa, för att få tag uti. Äfvenså ges intet så dödande för trefnaden inom hus, som detta obestämda missnöje, detta observerande af hvarandra, detta krus, der hvar och en aktar sig att såra den andra, just emedan man inom sig saknar denna hjertats värma och välvilja, som gör, att man aldrig ens mins att frukta för att såra.

Så hade nu mellan fru Catharina och hennes äldre dotter småningom utvecklat sig ett förhållande af krus, artighet och kyla, i stället för det visserligen afmätta, som förut ägt rum dem imellan, men hvilket varit afmätt derföre, att de å ömse sidor aktade sig att fullkomligt visa sin inre hjertlighet och värma. Nu åter var det stelt, för att dölja ett dunkelt inre missnöje. För en ytlig betraktare skulle dock väl ingen skilnad varit märkbar.

N:o 9.

Det var en söndagsafton i Augusti 1721. En lätt vindkåre endast krusade den ståtliga Nevans yta, på hvilken framilade en glänsande rad af båtar, såkallade bojer, i hvilka Petersburgs stolta ädlingar, rodda somliga endast af fyra, många af ända till tolf roddare, deltogo i Nevaflottans manöver. Främst i raden lyste amiralens fartyg, från toppen af hvars mast amiralsflaggan stolt svajade. En högljudd musik klingade från flere af de närmast följande bojerna, och från de längs venstra Nevastranden liggande husen ledsagades den förbifarande flottiljen af otaliga skott ur små kanoner och nickor. En slup, rodd af sex man, ilade än framför, än mellan bojerna och tycktes icke deltaga i de andras manövrer, utan endast med uppmärksamhet följa dem, och än tadlande en, än berömmande en annan, fara omkring för att öfverse det hela. Det var Zar Peter sjelf, som bars af denna farkost, den lätta, öppna, hvilken begagnades af honom sjelf, under det hans förnäma boyarer, af den kejserliga viljan hindrade ifrån att bruka vagnar vid färder till hofvet, dock icke förnekades att begagna täckta slupar.

Få voro de som anade, att den alltbeherrskande behöfde en stor del af sin okufliga viljas makt, för att öfvervinna sin egen motvilja för sjön, då han, fordrande af sina undersåter, att de skulle vänja sig vid vattnet, sjelf så mycket vistades derpå.

Nu anlände flottiljen midt emot fästningen, amiralsflaggan sänktes, de skilda musikkorpserna blåste några

larmande fanfarer, och hela den skimrande raden upplöstes och rodde hvar för sig, utan afseende på hvarandra, hemåt.

De vid stränderna samlade folkskarorna, som hittills med ifver och uppmärksamhet betraktat det glänsande skådespelet, skingrades, och med snabba årtag ilade Zarens slup mot Fontanka, till det kejserliga sommarpalatset. Men i detsamma Peter med hastiga steg ilade upp emot slottet, varsnade han en dammhöljd ryttare, som kastade sig af sin häst och ifrigt yttrade några ord till en af stallbetjeningen, hvilken stod vid den af den häftiga ridten ytterst medtagna hästen. Peters skarpa blick hade redan förnt bemärkt honom ridande på afstånd och synbarligen lemnande ingen uppmärksamhet åt det lysande skådespelet på Nevan, endast sysselsatt att sträfva framåt med anlitande af hästens sista krafter. Sjelf syntes den komne hafva ansträngt sig till den grad, att han nästan vacklade, när han vände sig om för att, enligt stalldrängens anvisning, hasta ned emot stranden, då i detsamma Zaren tilltalte honom och sade: „hvarifrån kommer du, och hvad har du att säga?“

„Depescher, Ers Majestät, och äfven mundtliga bud från furst Galitzin, om Ers Majestät täcktes förunna mig att efter ett par minuter, behöfliga att ordna min förstörda drägt, få frambära dem.“

„Åh skräp, en karl är alltid bäst klädd i sin embetsdrägt, och denna är för närvarande din. Att dömma af din ridt synes saken brådska. Följ mig.“

Den nyss anlände var Johan Bruce. Han följde Zaren, ehuru han med någon möda kunde så fort som denne stiga upp för trapporna. Af den häftiga ridten genom natt och dag var han så medtagen, att det svindlade för honom, men i tanken på vigten af det samtal, som förestod, kufvade han med all sin själs styrka den svaghet, som ville bemäktiga sig hans kropp, och stod, när Zaren vid inträdet vände sig om för att tilltala honom, med fast och allvarlig hållning.

Zaren satte sig vid ett med papper och ritningar uppfyldt bord och genomögnade hastigt de af Johan medbragte papperen. Hans blick mörknade, och hastigt vändande sig till Johan ntbrast han med vredgad ton: „nå, ni har också mundtliga budskap, låt mig höra dem.“

Oförfärad af denna blick, som så ofta bådade död och förderf åt den , som deraf träffades, skildrade Johan nu i korta, men bestämda ord Finlands läge, ifall de nu åter pågående fredsunderhandlingarna slötos på de vilkor, man nu småningom tycktes jemka sig å ömse sidor till att komma öfverens om, och af hvilken vigt det vore för detta förstörda land, att de i papperen föreslagna förändringar skulle göras deri, i afseende å Finland.

„Och för att försäkra fördelar åt ett redan från fienden eröfradt land, men hvilket nu återgår till honom, skall jag bifalla att afträda fördelar, dem jag i fredsslutet velat förbehålla mig?“ utbrast Peter. „Kanske hade jag kunnat gå in på ett och annat, om broder Carl lefvat, men det der eländet i Sverge nu är mig vidrigt. De hade ej ens hjerta att betro sig åt mig – de ville underhandla – de ha fått sin vilja fram – – mina ministrar äro kloka, de känna guldets makt.“ – Ett ögonblick tystnade Peter åter, liksom om han tyst för sig fortsatt dessa afbrutna meningar, som tycktes ha blifvit sagda nästan omedvetet. Hastigt och tvärt vände han sig åter till Johan. „Du har varit djerf, men efter du skall vara en bra karl och inne i de här affairerna, så vill jag dig ej värre för det.“

„Ers Majestät,“ sade Johan med bönfallande och frågande röst.

„Hvad är mig Finland?“ afbröt Peter, „Sverge må sörja för dess väl.“

„Skall det nästan förblödda landet, så uselt, så stympadt, ja nästan döende återgå till fordna förhållanden, utan att af den mäktige till afskedsgåfva erhålla ens något, som kunde bidraga att läka de sår“...

„Han slagit, menar du. Säg ut bara, Johan Petrovitsch! Du är djerf, men jag tycker om dig. Det märkes, att du vet att för stora ändamål alla små konsiderationer måste vika; ja icke allenast eget lif, millioners få då ej beräknas.“ Åter med en hastig rörelse vände han sig mot bordet, tecknade några ord på ett papper, förseglade det med oblat och räckte det åt Johan sägande: „se här, tag detta, och hinner du aflemna det till Grefve Osterman, innan fredstraktaten är underskrifven, så menar jag, att en del af dina önskningar skola uppfyllas; men är allt redan i ordning och underskrifterna der, så får ej vidare krånglas. Farväl, Johan Petrovitsch!“

Tre dagar sednare skedde undertecknandet af freden i Nystad. Då namnen voro skrifna, uppstego de båda makternas befullmäktigade, Grefvarne Liljenstedt och Osterman, och räckte hvarandra handen. I detta ögonblick anmältes Baron Johan Bruce med depescher från Zaren. Dörren slogs upp, och den unge mannen nalkades, blek och med matta steg, Grefve Osterman och räckte honom Zarens bref. I samma ögonblick störtade en ström af blod öfver hans läppar, och han vacklade, men stöddes i detsamma af Grefve Liljenstedt, öfver hvars ansigte for en hastig skymt af rodnad, då han igenkände sin unge bekante från fredscongressen på Åland. Genom hans själ ilade kanske i detta ögonblick tanken på, huru den unge, enthusiastiske mannen skulle jemföra honom, såsom ung och författare af „Finlands ära,“ med honom sjelf, nu uppstigen till en af rikets högsta värdigheter, undertecknande det document, som styckade detta samma Finland. Något dylikt måtte fortfarande hafva sysselsatt hans tankar, ty ett uttryck af sorglig bitterhet lade sig omkring den fint bildade munnens drag, under det han sänkte den afsvimmade ned på en soffa och lemnade honom i vård åt ett par herrar af sin omgifning. Åter nalkades Grefve Osterman, som imellertid läst Zarens bref och nu räckte honom det, med möda under sin diplomatiska min döljande ett uttryck af skadeglädje, ja hån, då han yttrade: „åt er, herr Grefve, tvekar jag ej att meddela innehållet af denna min Kejsares skrifvelse, ehuru ledsamt det än måste förefalla er att finna, det uppskof denna gång varit eder fördelaktigare. Af er fruktar jag ingen indiscretion i afseende å detta bref, och någon egentlig skada kan ej heller numera deraf uppkomma, sedan fatalierna äro förlorade.“

En blossande rodnad färgade Liljenstedts ansigte under det han läste, krampaktigt knöt sig hans hand och krossade tillsamman brefvet, men intet ord gick öfver hans läppar, som i samma ögonblick åter förvandlades till krithvita. Hastigt vände han sig bort, för att för Grefve Ostermans triumpherande blick dölja en sinnesrörelse, den han ej ville „att han skulle blifva vittne till, samt anordnade åtskilligt till Johans beqvämlighet och anbefallte, att ett bud borde underrätta Furst Galitzin om hans återkomst och insjuknande. I Åbo funnos hvarken läkare eller apothek, men Furstens egen läkare vårdade Johan med yttersta omsorg. Sjelf tillbragte fursten ofta tiden vid hans säng, och hörde med bekymmer läkarens föga lofvande svar angående förhoppningar om vederfående.

Med stilla glädje kände Johan, det han ej mera behöfde frukta att nödgas öfvergifva det kära fosterlandets jord, ej heller att der misskännas och förskjutas under nu inträdda, förändrade förhållanden. „Jag får dock dö för fosterlandet,“ skref han till Cecilia, „om än min död, som mitt lif, länder det till ingen fromma. Skall väl engång den dag gry, då Suomis barn skola äga ett fosterland, ett fritt, ett eget, att lefva för, att dö för? Drömmar, drömmar, när blifven J verkligheter?“

N:o 10.

„Fred, fred“ ljöd det öfver hela landet, och „fred“ återskallade det på andra sidan af hafvet. Med nyvaknade förhoppningar rustade sig till återfärd till fosterlandet de flyktingar, hvilka ännu återstodo af de skaror, som tågat från hus och hem för att undfly fiendens härjningar, och hvilka sökt sig ett nytt hem bortom hafvet, sedan deras eget blifvit förstördt, och hvilka till största delen, tiggande från hus till hus, kringsläpat sitt elände och sägnerne om lidanden och härjningar i hemmet. Men de flesta af de irrande flyktingarne hade funnit en graf, och äfven några, isynnerhet af tjenstemannaklasserna, ett hem i Sverige. Många, hvilka under den långa frånvaron förlorat alla gamla vänner i hemlandet, qvarstadnade ock nu bland de nya, de hunnit

förvärfva.

Dock de flesta, ehuru i nöd och elände, ilade hem, såsom till ett förlofvadt land, och sågo i inbillningen alla sina lidanden slut och alla fordna förhållanden återställda, blott de kunde komma till det kära hemmet. På bräckliga skutor trängde sig öfverfullt af folk. De grepos af höststormarne, och en stor del af dem, som ändteligen nådde det efterlängtade fosterlandet, kommo hem som skeppsbrutna uslingar och funno sina fordna bostäder förstörda. Stadsboerna sågo i de grusade städerna endast få af de fordna inbyggarena, hvilka under några de sednaste lugnare åren börjat bjuda till att återtaga någon verksamhet, landtfolket fann ej mera sina hemman. Tegarna voro förvandlade till vildmark, och af stugorna kunde knappt mera urskiljas ens de brända stenhopar, som utvisade hvar eldstäderna förr stått. Der härjningen ej så strängt gått fram, hade andra åbor satt sig ned, och de suto qvar i en besittning, hvarifrån det ej var lätt att fördrifva dem.

Men äfven resande af annan art kommo från Sverige öfver till Finland. Efter ett tio till femtonårigt afbrott voro alla landets publika verk, från Universitetet till hvarje liten domstol, upplösta. Allt skulle ordnas, allt skapas, och af regeringen utsändes män, som egde dess förtroende, för att vidtaga de till en början nödigaste anordningar. Bland dessa var Carl Lejonankar. Som han var en nitisk anhängare af hattpartiet, hade af detta blifvit arbetadt på hans användande i Finland, emedan man hoppades att af denna massa utan form, ja nästan utan lif, kunna bilda en bördig jordmån för det frö, man ville utså till en blifvande skörd i partiets anda.

På Hattanpää byggdes med ifver ett nytt hus på den gamla grundvalen. Med mycken förundran och förnöjelse sågo de byggande en dag den gamle trädgårdsmästaren komma vandrande långs vägen. Lika seg och lika knuten till sitt utseende, som förr, syntes han, som om tiden alls icke kunnat rå på honom. Med helsningar och frågor samlades nu alla omkring honom, men gubben redde af dem helt kort och sade endast: „nå, de tusan dj-ne släpade ju mig till Ryssland, och här är jag nu, hvad är det att gapa på.“ Derpå begaf sig gubben gerad i trädgården, der han snart började stöka och ställa, stundom skakande på hufvudet åt all den oordning, han der tyckte sig finna. Han hade väl kanske ej så orätt i att anse sig hafva varit saknad i trädgården, då vid den folkbrist, som rådde, ofta de angelägnaste göromål måste stå tillbaka, och sålunda än mer hvad som hörde till prydlighet. Innan kort var den gamle i sitt element. Raka som murar stodo häckarne snart i skick omkring qvarteren, portar och torn gjorde af det hela en grönskande fästning, och på de öppna platserna derimellan märkte man att gubben med skapande händer höll på att bilda allehanda figurer, hvilkas betydelse ingen kunde utgrunda, och för hvilka gubben ej gjorde någon reda. Fyra ståtliga granar, som stodo i fyrkant framför det under byggnad varande huset, saxade och tuktade han äfvenledes. Cecilia, som alltid varit den enda som fått någon makt med gubben, bjöd till att öfvertala honom att låta dem vara i fred, men med en min af öfverlägset vetande menade han, att alltihop vore en honneur för henne och hennes blifvande herre; hon borde bara ge sig tålamod.

De temmeligen igenvuxna gångarna långs Pyhäjärvis vackra strand upprödjades, gamla torfsoffor iordningställdes och nya anlades mellan trädgrupperna. Natt och dag tycktes gubben vara i arbete och knappt ge sig tid att kasta ett bitande ord, när någon berättade honom om en trupp-afdelning, som marscherat genom socknen, eller något annat, som påminte om kunderna österifrån.

Ett bref hade nu anländt, som i förväg berättade om Carl Lejonankars ankomst påföljande dag. Fru Catharina tackade Gud, „att änteligen den dag var kommen, då icke mera fiendens makt och välde lade hinder i vägen för återseendet af personer, kära för hjertat, och då freden tillät henne att få en af sina käraste önskningar uppfyllda, den nemligen att få kalla Carl Lejonankar sin son.“

Margaretha gret i hemlighet öfver det öde, som nekade henne att få emottaga äfven sin make nu, då så många andra förhållanden jemkades, och Cecilia, ja, hon hade sjelf ej rätt reda på hvad hon tänkte. Hennes hjerta klappade fort vid tanken, att hon nu skulle få sluta sig till honom, som så länge varit hennes tankars mål, hvars minne varit den grund, ur hvilken alla hennes känslor och handlingar framträdt, och ändå var han

henne så fremmande. Åt Margaretha kunde hon ej rätt meddela hvarken sin fröjd eller sin bäfvan. Hon kände att hennes glädje skulle göra Margaretha ondt, och huru kär hon än höll henne, tyckte hon dock att hon ej borde låta henne märka att hon nu kände något annat än glädje.

Om qvällen, när de båda systrarna inneslutit sig i sin lilla kammare, och Cecilia, just utsträckande handen till ett hjertligt godnatt åt Margaretha, skulle nedlägga hufvudet på dynan, skrek hon gällt till och kastade sig darrande i Margarethas armar. En stor spindel tågade sin väg fram öfver hennes hvita örngott. Margaretha som följt rigtningen af hennes blickar, varsnade genast den ovälkomna gästen, och oaktadt det obehag hon sjelf hyste för spindlar, fattade hon nu hastigt denna, sprang för att kasta ut den, och återkom glad och vänlig till Cecilia. „Cecilia," sade hon halft förebrående, „ännu så barnslig! Ser du ej hur lätt den sorgen lät bota sig. Måtte du ej behöfva kännas vid någon svårare än denna."

Cecilia gömde sig gråtande vid Margarethas bröst i det hon sade: „Margaretha, just i qväll, hvarföre skulle den komma just i qväll? Hvad bådar den mig? Känner du hur hårdt mitt hjerta slår, det är af qval, det käns som i drömmen, när spindeln snärjde in det. Ack, och jag ville dock ej dö nu! Och likväl ges det ett värre än döden. Margaretha, han har ej sett mig på så länge, hvem vet, när han nu kommer kanske tycker han ej om mig. Han, så rik på allt, och jag, så enkel, så fattig, en vild blomma uppvuxen bland strid och grafvar."

„Ändå du, Cecilia, är du så säker på att den bild, ditt minne fasthållit, är denne samme Carl, som du skall återse i morgon?"

„Hu, Margaretha, tala ej så, det vore ju ändå det värsta af allt. Hurudan han än är, så måste jag ju älska honom eller ock dö; icke kan man ju lefva, sedan ens hjerta upphört att lefva."

Nu inträdde kammarpigan med helsning från sin fru och förfrågan hvarföre fröken Cecilia ropat till nu nyss, om hon skadat sig eller blifvit skrämd? Sedan hon återburit svar på frågan, kom hon åter med bud, det fru Catharina önskade att fröken genast ville begifva sig till ro och ej vidare bry sig om denna lappris händelse. I följe häraf skyndade Cecilia att åtlyda befallningen, sedan hon dock förut noga skärskådat dynan och alla sängkläder.

Fru Catharina skulle väl önskat att med någon ståt emottaga sin blifvande måg, men insåg allt för väl att hennes försök dertill skulle utfalla snarare löjligt än högtidligt, i de små oansenliga rum hon bebodde. För den väntade gästen hade ett rum blifvit ordnadt, väggarna tapetserade med ett konstfullt flätverk af pertor, och mellan rutorna instack nu Cecilia löf och blommor, dem hösten skonat, så att det hela gaf en glad och vänlig anblick.

Det blef afton, ljusen brunno i de höga stakarne, då någon hördes köra in på gården. Cecilias hjerta klappade nästan hörbart, och en djup rodnad flög öfver hennes kinder. I detsamma slogs dörren upp, och in trädde en högvext, vacker, ung man, med förnämt ledig hållning. Lifligt, men med hejden af en behagfull städning, hastade han fram och helsade fru Catharina. Derpå vände han sig genast till Cecilia och omfamnade henne, under det han sade: „och nu, min sköna brud, får jag ändtligen se och hälsa dig." Hans röst klang härvid ren och vacker, med detta Stockholmarens uttal, som vi finna så behagligt.

Qvällen förgick hastigt. Fru Catharinas hjerta klappade af moderlig stolthet och fröjd öfver hennes blifvande måg. Dock tillät hon icke, att man fick öfverskrida den vanliga tiden, att gå till ro, hvilket väl kanske undantagsvis kunnat få ske för en så kär och rar gäst; men hon förmodade honom kunna vara restrött, hvilket han dock sjelf med artigt småleende försäkrade icke vara fallet.

Följande förmiddag föreslogs en promenad. Med högsta välbehag följde Carl med ögonen alla Cecilias rörelser. Han tycktes beständigt upptäcka nya behag hos henne. Hon var ännu så ung då han sednast såg henne, att hon först sednare utvecklat en stor del af det milda, skära i sitt väsende, hvilket kanske skulle

förekommit alltför skärt, alltför dagglikt, om ej en fin och lekande glädtighet skulle genomskimrat tycket. Cecilia vågade ännu knappt se på sin brudgum, men det var som om hon velat säga i stolthet åt de bekanta träden, sjöarna och åt sjelfva nejden: „se, se, sådan är han, så herrlig, så stolt!“ Och åter bäfvade hon, hon visste ej hvarföre, men hennes ödmjukhet hviskade åt henne att det var emedan hon fann sig sjelf så ringa emot honom.

Carl hade ej underlåtit att varsna det intryck, han gjort på sin unga brud, och ehuru van att sökas och beundras, smickrades han dock häraf. Så mycket mera välbehag uttryckte derföre hans ögon, då han blickade på henne, och dess mer öppenhjertigt och förtroligt pratade hon, hvarvid ofta på den erfarne verldsmannens läppar framkallades ett fint leende, likt det, hvarmed man åhör ett behagligt barns täcka joller och nätta barnsliga funderingar.

Cecilia nämnde Johans namn, och hennes ögon tårades i det hon tillade: „ack, Carl, skada att du ej fick lära känna honom. Honom skulle du riktigt tyckt om.“

„Hm,“ svarade Carl, „med någon förundran har jag hört, att i min blifvande svärmors hus varit upptagen en man, som stått i såld hos ryssarne, och det i det intimaste umgänge. Men ännu mer förundrar det mig att höra min lilla Cecilia tala så varmt om honom.“

Ifrigt talade nu Cecilia till försvar för sin bortgångne vän, till dess Carl leende afbröt henne sägande: „min täcka brud talar med nog varmt intresse om denne unge man.“

„Hvarför skulle jag ej göra det? Han var oss en bror i de sorgliga tiderna ; och mig föreföll det ofta, som om du talat till mig genom honom. Då jag sjelf ej förstod reda mig, och han gaf mig en klarnad öfverblick öfver mina egna tankar, eller då han lärde mig se det sanna och vackra i lifvet, då tänkte jag ofta att det var, som om du hade sändt honom till mig.“

Dessa ord och den klara oskyldiga blick, med hvilken Cecilia yttrade dem, framkallade åter en gång på Carls läppar det hastiga leendet, och han sade: „men märker ej, min älskvärda brud, att jag kunnat ha skäl att vara svartsjuk?“

„Du talar underligt, Carl. Var jag icke din, långt innan jag visste att Johan fanns till i verlden, och var han icke hvad han var för mig, just emedan han i sin själ var så lik dig, sådan jag mindes dig redan som gosse? Samma glödande enthusiasm för det ädla och sanna, samma kärlek till fosterlandet, för hvilket lif och blod, ja ännu dyrare intressen med glädje skulle offras. Men nu var *du* borta, vi voro här endast fruntimmer, och vi behöfva en far eller bror. Då först, sedan jag lärde känna honom, var det som om din bild skulle blifvit mig klar.“

Carl ernade svara, men i detsamma kom en pojke springande i så friskt traf, att det var omöjligt att icke märka honom, i synnerhet som han traskade af just midt i en rad små vattputtar, som samlats utefter vägen, under det resten deraf var torr. När han blef varse det mötande herrskapet, stadnade han farten och stod och tittade efter dem under sin långa lugg, under det han med båda händer lyfte upp sina hvita lärftsbyxor, hvilka upptill voro särdeles mjella, ehuru de nertill hade en bord af våt sand.

Margaretha hade med afsigt småningom lemnat sig litet efter Carl och Cecilia, hon visste att Carls vistelse här nu åter skulle bli mycket kort, och få de stunder, de båda förlofvade kunde få ostörda samtala; hon ville derföre nu lemna dem frihet dertill. När gossen mötte henne, log han förläget och tog sig bakom örat, under det han med ena foten skrapade i sanden ett tag, ernadt att föreställa en bockning. Derpå vände han sig om och såg efter Carl och Cecilia, hvilka fortsatte sin gång framåt utan att se sig om, och så tog han, med en min af vigt, fram ett bref ur sin ficka och lemnade det åt Margaretha, som imellertid igenkänt och vänligt helsat på honom.

Djupt rodnande och darrande af glädje emottog Margaretha brefvet; men besinnande sig att ej lemna det kära budets bärare utan lön, sade hon: „kom upp till herregården och hvila, käre Pekka, du är väl trött. Men aldrig har du väl sprungit med detta ända hemifrån.“

Pekka tittade åt höger och venster under sin lugg, innan han svarade; men tog sig ändå till slut mod uppå och sade: „nej, jag fick åka mer än halfvägs med far, som for till Myllymäki. Mor bad mig skynda tillbaka, så kan jag få åka hem igen, när far kommer med toma kärran, om jag bara fick råka fröken ensam först.“

Den lille budbäraren lät ej öfvertala sig att komma upp till gården, och efter några frågor af Margaretha om mor och far och syskon, dem gossen behändigt och numera utan blyghet besvarade, sökte Margaretha i sin kjolsäck en liten hvit slant, den hon gaf åt gossen, som öfverlycklig af sin rikedom i fullt traf satte af tillbaka utåt landsvägen, utan att akta huru han flög förbi det fremmande herrskapet, som nu hunnit få betydligt försprång.

När Margaretha såg sig sålunda blifven ensam, bröt hon brefvet och ögnade, under det hon gick framåt vägen, på några rader här och der, men stack det snart åter hos sig och skyndade på sin gång, för att upphinna de båda andra och tillika påminna dem om att vända om, för att ej försumma middagstimmen. Snart efter det de kommit hem fick Margaretha tillfälle att läsa sitt bref, det andra inom två år!

„Margaretha, mitt hjertas utvalda och lefnads maka!

Står din kärlek ännu fast, och är du ännu i hjertat min? Ja, jag vill dig aldrig ens i min innersta själ för falskhet misstänka, ty tron på dig har varit det ljuset, som mig i detta mörkret lyst, och i denna bedröfliga skilsmessan tröstat. Tusende gånger har jag mig hasteligen tillredt, att mig åter till Finland inpraktisera, för att få se ditt ljufliga anlete, men har mig då alltid i hågen runnit dina varningar och dina ord om hur stor din sorg skulle blifva, om jag för din skull i någon missfortune komma skulle, och jag har mig åter till qvarstadnande resolverat, fast Gud skall veta med hvilket hjerta. Enda trösten har varit tänka på dig och bjuda till komma fort, för att kunna mig hos dina slägtingar anmäla, men det har varit mot och ingen bot. Äro dock nu utsigterna bättre. Skall nytt manskap i Finland uppställas, och har jag löfte om kaptenstjenst. Denna steken är visserligen mager att bjuda dig på, men bättre tör väl ej på länge bli, och har jag sett du kunnat vara glad och nöjd med sämre. Tänker jag derföre: der kärlek bor nöjer man sig med ringa kost. Ville jag dock kunna bjuda dig bättre, dock är nu, Gudilof, den dyra freden, och jag kan få komma och se dig, och längtar mitt hjerta så, att jag icke vill kunna rätt mina göromål sköta af idel längtan. Kunde du, mitt hjertas ljus och lif, helst låta några rader af din hand mig tillhandakomma, blefve min längtan litet stillad. Väl vet jag om dig att du lefver, men mycket mera har jag ej om dig kunnat utspeja.

Fruktande någon ledsamhet för dig, vågar jag ej heller detta brefvet directe till dig öfverstyra, utan får Elli det åter ombesörja. Måtte det träffa dig vid helsan.

Väl vet jag att mig med din slägt en hård camp förestår, men värre än kosacker och kalmucker må de väl ej vara, och har jag sådana mer än en gång, oaktadt allt motstånd och embarras, dock slutligen med Guds nåd vainquerat. Är jag dock icke mera samma vilda fogel, som jag var förr, den utom Gud aktade intet, ty blef jag rätt som en annan menniska allt sen den tid, jag fick det stora ansvaret och fortune att dig, mitt hjertas älskade, beskydda och protegera. Dock vill jag se den, som mig min hustru skall förneka och emot min vilja mig förhålla, vore det än kung eller furste, och skall jag dig, med Guds hjelp, öppet och utan svek och argan list vinna, hoppandes att Gud i denna saken gifver mig victorie, utan att du deraf skall behöfva något lida.“

Resten af brefvet innehöll närmare uppgifter om hans förhoppningar om befordran, och utsigter för framtiden, berättelse om hvarjehanda tilldragelser under det förflutna året, och löfte att om ett par månader komma öfver till Finland.

Ännu en dag qvardröjde Carl och afreste med löfte att återkomma till jul. För Cecilia var nu skilsmessan svårare, än hon hade tänkt sig den, hon som äfven förut alltid lefvat skild från sina tankars mål; men nu var det, som om hon först rätt känt behofvet af att lära känna sin älskling och äga honom. Hon var ej numera tillfredsställd endast af drömbilden i sitt hjerta.

Men julen nalkades och med den hoppet om återseende. Äfven Margaretha räknade veckor och dagar. Hon hoppades, att äfven Magnus vid jultiden skulle komma, och att också hennes öde då skulle bli afgjordt. Det tillstånd af ovisshet, hvari hon lefde, den förbehållsamhet, hon måste iaktaga emot sin mor, plågade henne. Det skulle då nu bli något afgjordt, hon skulle åtminstone få handla ärligt och uppriktigt, huru än allt skulle utveckla sig. Den beständiga gömda oron, hvilken än söfdes af ljusare förhoppningar, än åter under olika skepnader tärde hennes inre, men alltid måste döljas, hade småningom nedtryckt henne. Hennes kinder hade bleknat och hennes steg voro ej så lätta som förr. Ofta satt hon drömmande med hufvudet lutadt mot handen och blickade ut genom fönstret, som om hon särdeles uppmärksamt betraktat hvad der föregick, och dock visste hon under sådana stunder föga, om sommaren stod derute i fägring, eller om hennes blick hvilade på vinterns enformiga snödrägt. Men sedan hon erhållit sin mans bref och derur hemtat hopp om återseende och slut på de pinsamma förhållanden, hvari hon lefvat, blef hennes lynne åter lättare, och verksamhet och lefnadslust började utthränga den domning, som bemäktigat sig henne.

N:o 11.

Det var dagen före jul, på eftermiddagen, klockan var ännu ej fyra, men tjockt mörker låg redan öfver nejden. Ett lätt snöfall förtog yttermera möjligheten af att se framför sig, men snöns hvithet upplyste dock i någon mån det eljest så djupa mörkret.

På en bondgård i Tavastland hade en ung man nyss inträdt i stugan. Af hans hållning kunde man se, att han var en krigsman. Han hade just skakat snön af sig och öppnat ett litet resschatull, då en annan resande körde in på gården och trädde in i stugan. Den sednare komne kastade af sig sin raggiga pels, i det han för sig sjelf brummade: „hvilket vargaväder!“

Den förstkomne gick, då han hörde rösten, ett par steg närmare; och sedan han ett ögonblick betraktat den andre, sade han: „ja i sanning det måste vara min räddare på norrska fjellfärden, Kapten Malm? Känner ni ej igen mig, som utan er nu väl föga skulle vara på hemväg?

„Ah se, min unge herre! Det är kärt att se er så flink och färdig nu. Fast visst är, att vädret i qväll kan ge en liten påminnelse om fjellyran.“

Det får ej hjelpa hurudant vädret är, när man ändteligen har hopp om att efter många år få återse sina närmaste, och det på sjelfva julaftonen till.“

„Hm,“ sade Magnus, „visserligen ernar jag ock bjuda till att betinga mig häst här, men när ej gästgifverier finnas, går resan långsamt. Dock drifver jag på och vill fram, fast jag ej har så glada utsigter som ni till julafton. Min käresta, som jag ej sett på tre år, skulle jag väl kunna hinna, men jag får ändå ej se henne, utan jag ernar mig till en gård, der menniskor finnas, som jag håller af utan att vara i skyldskap med.“

„Nå, men då faller mig ett präktigt förslag i hågen,“ sade den unge mannen, i det han slog i ett glas för Magnus och ett för sig sjelf ur sitt schatull. „Till mitt hem är nu mera endast tre mil. Gör mig den glädjen, följ mig hem och tillbringa er jul hos oss. Jag har ej velat underrätta de mina om huru illa det skulle gått med mig, om ni ej hade räddat mig, jag ville ej skrämma upp dem, medan jag ännu var borta. Hvilken glädje nu både för mig och dem, att, med detsamma jag berättar ert präktiga dåd att rädda mitt lif, då det så lätt hade kunnat komma att kosta ert eget, då med samma få framställa den, som vi ha att tacka för att vi ännu få återse hvarandra! Hvad det var bra, att jag haft så svårt att få häst, och kom så sent hit, eljest hade jag ej fått

träffa er. Är det icke så, ni afslår ju ej min bön, ni kommer ju?“

Magnus log vid den unge mannens ifriga tal och sade: ,,jag vet ju ej ens hvem min vänliga inbjudare är, ni måste vara så god och säga mig ert namn, efter ni vet mitt.“

„Så, ni vet ej ens hvem jag är? Bra litet nyfiken i sanning, sen ni med högsta lifsfara räddat mig! Kunde väl ock hända att få kände mig bland de några, som blefvo räddade. Att min första fråga, sedan jag blef i stånd att göra någon, och då jag hörde att ni var borta, var efter ert namn, behöfver jag väl ej säga. Er röst hade jag dock under ögonblick, då jag ej var fullt sanslös, så lifligt uppfattat, att jag genast kände igen den, och ert utseende hade jag låtit så noga beskrifva för mig, att jag icke fruktade att misstaga mig om jag skulle få se er. Men nu, efter ni ej vet mitt namn så säger jag det ej. Det skall bli lustigt. Ni måste komma med, neka mig ej det. Ni säger ju att er brud icke väntar er. Jag röfvar bort er i mörkret och för er till de mina. Vara välkommen är bästa välfägnad, och det vet jag ni skall bli.“

Magnus gaf leende sitt bifall att följa med den unge mannen. Ett gladt upptåg fann sällan i honom en trög deltagare. De resande satte sig nu begge i en släda, alla saker flyttades på den andra, och så gick det under muntert prat vägen framåt, utan att vidare behöfva göra något uppehåll, ty hästarne voro betingade att föra de resande ända fram.

Färden aflopp utan äfventyr, ehuru det gick trögt i den djupa snön. Nu körde slädan in på en gård, der ljus syntes oaktadt det täta snöfallet.

„Detta är mitt hem,“ sade Malms reskamrat till honom. „Äfven detta har ryssarna härjat och brännt. Här stiga vi ur der ljusen lysa. Så, pelsen af nu hastigt, och så in. Kom, kom, nu skall du komma genast med mig. Nej, nej, intet krus för klädseln, du är ju hygglig och bra, sen du krupit ur vargen. Kom nu, jag är otålig att träffa dem.“

Dörren slogs upp, ett starkt ljussken strömmade emot de inträdande från de många julljusen. Fru Catharina, som satt innerst i rummet, reste sig och tog ett steg mot den unge mannen, som hastande emot henne slöt henne i sina armar. Äfven Cecilia omfamnade i detsamma med ett glädjerop den väntade, käre gästen. Margaretha blott, som hade sett den vid dörren qvardröjande Magnus, stod orörlig der hon stått, darrande och ur stånd att ta ett steg, eller yttra ett ord. Hastigt skilde sig unge Göran från de sinas omfamning i det han sade: „se, min mor, i min glädje får jag ej försumma att göra er bekant med den käre gäst jag hemför, mitt lifs ädelmodiga räddare, Kapten Magnus Malm, hvars rättighet till vår vänskap och tacksamhet jag skall förklara, såsnart jag hunnit helsa på Margaretha. Se, på ett fremmande ställe, hade jag knappt kännt igen dig.“ I detsamma han skulle helsa på henne varsnade han den häftiga sinnesrörelse, som hela hennes yttre utvisade. Han slöt henne hjertligt till sig och sade: „Margaretha, du är ju helt upprörd, sansa dig min syster!“

Göran hade i sin glada ifver ej blifvit varse den djupa blekhet, som fallit öfver fru Catharinas ansigte, då han nämnde Malm vid namn. Det oförmodade af hans inträdande träffade henne först som ett högst obehagligt slag. Dock, sedan hon ett ögonblick hunnit sansa sig, fann hon att hon borde säga något, men emot vanan hos en person af hennes bestämdhet fann hon nu alldeles icke det lämpliga ordet.

En djerfhet utan like syntes henne detta besök vara, äfven om den ovälkomne vore der för att afsäga sig alla anspråk i afseende å Margaretha. Men som en verklig fräckhet ansåg hon det, om han ännu ville göra några påståenden gällande.

Magnus blef dock den, som först fann sig efter öfverraskningen. „Nådiga fru,“ sade han, „icke skulle jag så här inträngt mig i edert hus, och det dertill på en helig afton, men till min ursäkt måste jag anföra, att jag ej visste hvart jag fördes af den, jag nu först finner vara unge herr Göran Boije. Men då jag nu engång

kommit, ehuru på ett mindre passande sätt, kan jag hvarken qvardröja, eller skiljas hädan, utan att hafva framfört det ärende, som jag i alla fall inom få dagar här skulle hafva andragit. Jag är nemligen rest hit till orten, för att hos min Margarethas slägtingar anhålla om deras samtycke, att få hemföra henne, som redan i flere år, genom Herrans välsignelse, varit min maka.“

Fru Catharinas ansigte vexlade från den djupaste blekhet till den högsta rodnad, i det hon sade; „med den allrahögsta förundran hör jag detta språk af en person, som längesedan bordt finna att intet afseende kan fästas vid den olagliga ceremoni, som en ung flicka tillät ske, sedan skrämsel och öfverraskning förvirrat hennes sinnen till den grad, att hon ej hade medvetande af hvad hon gjorde; att, säger jag, en sådan ceremoni, utan samtycke af målsmän eller anförvandter, är till den grad olaglig, att den icke skulle binda ens den ringaste, än mindre en fröken Boije, vid en person, som aldrig kan anstå henne att äkta. Endast den fullkomliga ogiltigheten och betydelselösheten af denna ceremoni har gjort, att man ansett onödigt att föranstalta om dess upphäfvande, så mycket mer, som man ej ens vet om den verkligen ägt rum, då presten, som säges hafva förrättat den, är död, och, så vidt jag känner, inga documenter finnas, som bevittna den. Imellertid kan ni vara öfvertygad om att vid första bemödande att på denna föregifna vigsel stöda några anspråk, eller så snart någon fremmande får kunskap om ert påstående att en sådan skett, den ock i och med detsamma skall på laglig väg tillintetgöras. Sammalunda skall ock i alla fall ske, der min dotter anser sitt samvete fordra det, innan hon ingår gifte med den man, jag åt henne skall bestämma.“

Fru Catharina tystnade, ehuru hon gerna önskat påminna Magnus om att aflägsna sig. Men hennes son hade infört honom som gäst, och gästfrihetens helgd ville hon ej störa. Hon hoppades dock att han sjelf numera skulle finna sig obehörig att dröja.

Magnus kastade en blick af vrede på fru Catharina, men sade hastigt: „jag märker att fortsättning ej duger nu. Det är en helig afton. Så snart jag får mitt hem i ordning, skall jag ha äran att ännu en gång skrifteligen anhålla om min hustru, för att sedan komma och afhemta henne. Ännu skall jag bedja ödmjukt, som en bönfallande anstår; jag begär mycket då jag begär denna perla; dock icke för rangens skull, ty sannerligen hennes rang för mig har något värde.“

Derpå vändande sig till Margaretha, tog han henne hastigt i sina armar, kysste henne och sade: „lef väl, min maka! På ditt hjerta hoppas jag mest, för att denna sak må blifva i godo afgjord.“ Derpå lade han Margaretha i armarna på fru Catharina, som hastat till, bugade sig för de närvarande, gick med raska steg att sätta sig i den ännu vid trappan qvarstående slädan och var inom ett ögonblick försvunnen ibland snöhvirflarna.

Göran Boije qvarstod ännu några ögonblick på gården, dit han åtföljt Magnus under försök att förmå denne att qvarstadna; sedan återvände han till rummen, gick fram till fru Catharina och sade: „min mor, ovänligt tar ni emot er son efter mångårig skilsmässa, då ni jagar ur huset den, som gjort det till en möjlighet för er att återfå denne son. Hade han ej med högsta fara för sig sjelf räddat mig vid ett tillfälle, då en och hvar blott tänkte på sig sjelf, så låge nu mina ben ock hvitnade bland så många andras på norska fjellen. Och äfven Margaretha har han räddat från faror, värre än döden, och länge för henne satt sitt eget lif på spel. Huru ni än må gilla de anspråk han gör, artighet och välvilja hade han dock bordt röna i vårt hus.“

Fru Catharinas blick mörknade, och med stolthet svarade hon: „illa anstår sonen sådant språk emot sin moder, ännu sämre anstår Göran Boije att hylla en namnlös ofrälse. Jag svarar för mina gerningar; se till att du kan svara för dina.“

Carl, hvilken detta uppträde föreföll högst oförklarligt, trädde nu äfven fram för att få någon reda i denna besynnerliga sak.

Fru Catharina berättade i korta ord hvad han behöfde veta för att förstå saken, och tillade sedan: „Carl, min

blifvande käràlskeliga svärson, du, hvars känsla af det rätta och ädla icke blifvit förstörd af fältlifvets grofva seder och blandade umgänge, såsom jag tyvärr finner vara fallet med min son Göran, säg, hvad anser du mig böra göra i denna sak? Icke såsom vore jag sjelf ett ögonblick tvekande eller i behof af råd, men på det denne oförståndige yngling må lära sig huru en ädla anor värdig yngling bör tänka.“

„Naturligtvis kan jag här endast ha en tanke,“ sade Carl häftigt. „Mobben må tålas, må vara vårt verktyg, må ha sitt bröd. Må man, om man så vill, till och med bemöta dem med vänlighet; men vilja de intränga ibland oss, vilja de göra sig jemlika med oss, vilja de pocka sig fram, då, då må de få lära sig annat. Icke har jag utvalt mig Cecilia Boije till maka, för att som svåger emottaga en sådan. Mången ädling skulle jag aldrig förlåta sådana anspråk, och med denna junker behöfs alls ingen skonsamhet.“

Cecilias hjerta sammanpressades, då Carl sade dessa ord med en röst och en blick, som hon förut ej sett. Ovilkorligen måste hon tänka på sin dröm. I detsamma steg Margaretha upp från ett hörn af rummet, der hon sutit sammansjunken mot en stolkarm. Nu höjde hon sig upp med en nästan stolt hållning, sägande: „Gud sjelf har fogat det så, att jag är hans vigda maka, och ingen menniska, eho det vara må, skall förmå att skilja mitt hjerta ifrån hans. Har Herren Gud låtit mig födas i ett stånd, som i verldens ögon lyfter mig öfver honom, så har samme Gud åter uti vigseln ställt mig till att vara honom lydig och underdånig, och skall jag det budet till min död åtlyda; och dermed välsigne och beskydde mig den Högste i sin stora nåd hädanefter, som hittills; jag kan intet.“ Dermed lemnade hon rummet och gick in i sin kammare, der hon i ensamhet, mest i bön, tillbragte aftonen utan att något bud kallade henne in.

När Margaretha lemnat rummet, sade fru Catharina: „det är i qväll den heliga julaftonen, vi synas nära att glömma det för våra egna små angelägenheter, och, min son, jag har ännu knappt hälsat dig välkommen i hemmet. Välsignad och lyckosam vare din ankomst hit! Jag har befallt gårdsfolket samlas i yttre rummet för att få hälsa dig. Jag hör rörelse derute, min befallning är åtlydd. Kom, min son.“ I detsamma slogs dörren upp, och båda utträdde till det väntande folket, för hvilket fru Catharina högtidligt föreställde sin son, under det att starkt julöl kringbjöds. De gröfre arbetsdrängarne skrapade golfvet med foten, pigorna stodo förlägna och täcktes ej ens bjuda till att hälsa; och ett par nättare „inpigor“ nego helt beschäftigt. Ingen sade ett ord, utom trädgårdsmästaren, som steg fram och såg den unge herrn dristigt i ansigtet, i det han yttrade: „ja, väl är ni samme herr Göran som ni var förr, men bättre hade varit om ni hållits hemma och klubbat ryssarne och ej låtit dem bränna upp godset. Nå, nå, välkommen hem! En bra herre har ni alltid varit, och lik er salig far som en slant, och så Gud välsigne er!“

Göran tackade gubben och hälsade vänligt på alla. „Och nu,“ sade fru Catharina, „är en traktering anrättad nere i stugan för eder. Ännu ett par timmar mågen J roa eder med lek och glam och sedan bereda eder att i Guds hus fira julottan.“

Dörren öppnades och ut skyndade sig skaran, karlarna med tunga, ljudeliga steg, och qvinnorna med sidan förut hastigt stickande sig ut genom dörren, och alla glada att komma ifrån högtidligheten.

Under helgen tillät fru Catharina intet ordande om julaftonens tilldragelse. Men såsnart helgedagarna voro förbi, kallade hon Carl och Göran i sitt rum till enskildt samtal, slöt dörren och tilltalte dem på följande sätt: „för dig, min blifvande måg, behöfver jag ej säga det, och äfven om dig, min son Göran, förmodar jag, att du, nu då du haft tid till besinning, icke tvekar att anse, liksom vi, att den olyckliga förbindelse, Margaretha ingått, är lika så vanhedrande som olaglig. Min högsta önskan vore derföre, att ingen måtte få kännedom om att den någonsin existerat. Jag har derföre, oaktadt Margarethas uppstudsiga och otillbörliga uppförande, förelagt henne valet imellan att högtidligen lofva, det hon ingen gemenskap, af hvad namn den vara må, med den karlen må underhålla, eller ock att blifva skymfad inför verlden genom ett offentligt upplösande af det olagliga äktenskapet. Med bedröfvadt hjerta måste jag meddela er, att hon med envishet förnekar att ett sådant löfte afgifva. Imellertid anser jag mig dock ännu böra uppskjuta det steg, som skulle skymfa vår ätt.

Låtom oss först se om denne vanbörding har mod att våga ännu en gång framföra sina anspråk, sedan han sett huru litet han dermed kan hoppas att vinna. Gör han det dock, må vi försöka att erbjuda honom penningar och avancement i tjensten, hvilket du, min son Carl, med lätthet bör kunna skaffa honom, för att förmå honom att uppge anspråk, på hvilka han intet annat kan vinna, än den skymf, han oss tillfogar. Någon vidare skilsmessa vore då ej af nöden, emedan Margaretha vidhåller, att hon i alla hänseenden aldrig träder i annat gifte, och må hon häri få följa sin vilja. Hennes namn skall sålunda icke bli någon skamfläck för ätten. Välan, mina vänner, jag förmodar att J intet hafven att anmärka emot hvad jag yttrat.“

„Äfven jag,“ svarade Carl, „har betänkt saken och blifvit vid den tanken, att det torde vara bäst att äfven bjuda till att inverka på karlen genom Margaretha. Hennes dårskap måtte väl fås att vika. Uppseende bör framför allt undvikas.“

Här afbröts Carl af en qvinnas högljudda gråt och snyftningar i yttre rummet. „Se åt, min son,“ sade fru Catharina, „hvad detta betyder.“

Göran öppnade dörren: „se, gamla Malin,“ sade han förvånad, “nå, hvad i all verlden fattas nu?“

„Ja så, Flinkskan,“ sade fru Catharina. „Om hon har något att andraga, så låt henne sitta derute så länge. Jag skall snart låta inkalla henne.“

Öfverläggningen imellan mor och söner fortsattes en stund, stundom med någon hetta å Görans sida. Denne mente, att det visserligen vore högst ledsamt att Margaretha ingått ett så opassande giftermål, men sedan det nu en gång skett, tyckte han bäst vara att icke vidare krångla, då Malm vore en bra karl, och hon ej heller af någon slags olydnad eller uppstudsighet sålunda, utan de sinas bifall, gett sitt ord.

Något vidlyftigt ordande härom tillät icke fru Catharina, utan antog öfverläggningen som afslutad. En kort stund sednare inkallades Flinkskan, före detta jungfru Malin, som stannade djupt nigande och snyftande vid dörren.

„Nå, madam Flink, hvad olycka har drabbat er?“ frågade deltagande Fru Catharina.

En flod af tårar voro första svaret, men sedan utbröt en lika rik flod af ord, hvarmed Flinkskan beskref sin olycka. Flinken hade lagt sig till ett rusthåll, sen det blef så förordnadt, att hvar och en, som åtoge sig att rusta för godset, finge tillegna sig de öfvergifna rusthållen. Så hade han satt sig ned på ett och tagit det i besittning. „Men,“ fortfor hon i sin berättelse, „just som vi om onsdagsmorgonen sitta och äta frukost, sade Flinken: vet du det här rusthållet blir bra, och skrattade åt huru behändigt han fått det. Ja, ja, nog kunde det vara bra, om det ej vore i en sån finnsocken, sade jag. Åh lappri, sade Flinken, det kan ha sina goda vägar med det ock, och såg så klok ut, och jag tänkte just fråga hvad han mente. Men då slogs dörren upp och hvem kom in? jo, just Major Fieant, han som förr var Commendant i Cajana, och det var just han som förr ägt rusthållet. Och han hade en stor piska i hand, som han hade kört med, och skrek som en gast att vi sku packa oss ifrån hans gård och gods. Men Flinken, som visste sig hafva rätten på sin sida, han bocka bara och log och bad herr Majoren sitta ned, men mente, att numera vore rusthållet hans. Men, herre Gud, då blef det annat af. Fieanten blef så hvit som en trasa i syna, och ett tu tre tog han Flinken och drängen, en med hvardera handen, och körde ut dem, och jag sprang med hiskelig fart undan, och han efter oss med piskan i högsta hugg, till dess vi kommo utom ägorna. Men drängen, han blef stående han på gården, det nötet, och kom inte och hjelpte sin husbonde.

Nu ha de tagit länsmanskapet af Flinken, och han vet inte hvad han skall ta sig till, när Fieanten så mot all lag och rätt tog vårt rusthåll. Vi ha nu varit här på besök i grannskapet hos Flinkens syster, och Flinken for nyss för att se sig om efter något annat ställe, men jag vet ej hvar jag imellertid skall få tak öfver hufvudet.“

„Till en början kan ju Flinkskan stanna här,“ sade Fru Catharina, „kanske lyckas det imellertid er man att få sig ett hem. Här är mycket arbete med spånad, väfning och söm nu till min dotters förestående bröllopp, och vill Flinkskan åtaga sig att hjelpa, så passar det ju bra.“

Malin neg och kysste Fru Catharina på kjortelfållen och vandrade ut med nöjdt sinne, ty nog visste hon, att Flinken skott sig och att henne ingen nöd förestod, men hon tyckte det kunde vara roligt att vara med om bröllopptillrustningar och bröllopp, under den tiden hennes man var rest på sina bestyr, och så var hon nu belåten att tillställningen lyckats.

N:o 12.

Öfver Cecilias glada lycka började stundom skymta en liten skugga. Hon visste ej sjelf rätt hvad det var, men hon kände en obestämd oro, och hon förebrådde sig den såsom ett af medgången bortskämt barns obelåtenhet. Hon ägde ju allt, hvad hennes hjerta kunde önska, hon hade ju ej ens i sina drömmar kunnat tänka sig Carl behagligare och älskvärdare än han var; och dock, hvarföre var det stundom som om hon skyggat tillbaka för att undgå att vidröra is, vid uttryck, som undföllo honom. I politiska ämnen syntes han stundom vara af olika tanke med fru Catharina, men undvek dock alltid med fin artighet hvarje motsägelse, och svängde genom någon behagfull vändning om samtalet, så att hon ej märkte det, och äfven Cecilia ej rätt visste huru Carl mente, ehuru hon dervid kände ett visst obehag. Det var ofta, som om hon sträfvat att se i botten af hans själ, men hon sade sig sedan åter, att om än hon borde vara för honom helt öppen och klar, finge hon ej fordra detsamma af honom. Och dock plågade det henne, hon tyckte stundom att hon nu kände honom mindre än någonsin, och hon ville ej tillstå för sig sjelf att hon bäfvade för att i de obekanta nejderna af hans inre finna fläckar, dem hon ej nu såg. Men den erfarne verldsmannen dolde sitt inre, och endast den fina älskvärdheten, det lätta skämtet rådde i hans samtal, sådant det då gällde såsom elegansens och förfiningens högsta blomma. I vår tid skulle väl samma sätt förefalla gammalmodigt, kanske pedantiskt och löjligt. Ett bref, skrifvet af Carl, kan ge en liten skymt af hvad hans samtal icke röjde. Det var skrifvet vid denna tid till en bekant i Stockholm.

„Nej, mon frère, så ha visst icke giftastankarna upptagit mig, att jag icke skulle hafva tid att om affairernas fortgång soignera, men uti detta arma landet är allting sålunda haut en bas, att man ännu ej särdeles vet att härom säga och relatera. Hvad jag i administrativ väg kunnat proponera, det har jag nyligen till vederbörlig ort expedierat, och supponerar jag herren der skall det utan mycket changerande acceptera. Deraf är ock åtskilligt sådant, som för oss kan vara godt att hafva sålunda rangerat. Estimerande jag den vinst, af dessa procedurer kunde uppkomma, af mera consequence, än lätt i ögonen faller.

Sen J derhemma till att, medan vi här utanverken reparera, J icke låten eder det importantaste affiloutera. Varen discrete och prevoyante, mig tyckes som om somliga på höjderne väl kunde ha lust att af freden profitera till att gripa kring sig hemma, men J mågen fint med eder laddning styra, minnandes att i allt lagom är bäst. Han der östan ifrån och den andra från sunnan, de sågo litet brouillerade ut innan jag hitfor, men ett sådant brouilleri vore kanske nu för momenten icke rätt convenabelt, utan torde vara bäst att menagera och hålla god mine och låta den ena den andra balancera, så länge den praktiken kan gå, men discretement, ty det är icke värdt springa efter två harar, och är det icke värdt gapa så stort, att man får idel väder i munnen, ehuru man visserligen bör alla occasioner embrassera att saken tournera.

Håll ändå något litet på gubben i hörnet, ty han har ibland sina entêtements, och det kunde icke göra någon prejudice att honom rappellera att hålla ögonen en garde, men det måste ske med mycken adresse och civilité, på det gubben ej må misstänka att man vill på honom imponera, ty det kan han icke supportera. Jag vill nu i inga detailler entrera; utan hoppas jag ingenting förloras derigenom, att jag till muntlig communication differerar att låta dig penetrera i desseinerna.

Det säges, hertigen skall vara mycket manquerad ännu. Månne man ej kunde af denna omständighet till målets vinnande åt ett håll profitera? Icke vore det så stor desavantage, om man i fall af blifvande krig, som icke skulle utfalla till favör, skulle nödgas detta landet afstå; det är nästan blott en désert, man sålunda skulle cedera; men visserligen kan denna possession ännu blifva af pris, isynnerhet i hänseende till läget, ty de böra icke få fast fot för nära Sverige. Men hellre dock risquera att cedera det till och med, än att ... men vi hinna nog härom mundtligen fundera. Med första öppet vatten kommer jag öfver, och innan dess kan ändå intet göras. Min blifvande svärmor har en rage att komma till hofvet. Hon är icke tranquille förr än hon nedlagt sin devotion för pouvoirens fötter. Nå väl, jag skall följa henne och min brud, för att tillse, att icke något händer, som sedan kunde göra mig embarras. En syster till min fästmö kommer ock att medfölja. Icke är hon just någon lustre skönhet, men i alla fall ganska attirante, och skulle det icke förundra mig, om hon skulle väcka någon uppmärksamhet. Också har jag mina funderingar i afseende å henne, som, i fall de ginge i lås, kunde bli oss ganska appreciabla.

Med mitt mariage har jag allt skäl att vara på det högsta satisfierad. Då jag först attacherade min tanke vid henne, var hon ett icke särdeles lofvande barn, men det är så alltför många omständigheter, som talade för detta partie, att jag i hopp att dock kunna ge henne någon slags tournure, om än hon ägde alltför liten grace, dock resolverade mig att approchera henne med mina avancer. Att hon och hennes slägtingar ingen difficulté gjorde, torde jag ej behöfva säga. Men jag har nu vunnit mer än jag väntade. Hon har nu formerat sig till en den allraskönaste silphe, och skall göra furore vid hofvet, endast hon hinner lägga af en viss liten air de campagne; och lita på, mon frêre, att du ej skall ha lust att, som du lofvade, börja din conversation till min unga fru med: „Pörja Vron brata venska ren.“ Jag hade ej kunnat välja en aimablare person, äfven om jag gjort ett partie d’amour. Dertill kommer att hon, sans que je m’en doutais, hade roat sig att redan från barnaåren välja mig till sina små, romaneska känslors riddare sans peur et sans reproche. Detta ger henne äfven en naivité, som är allt för täck, och skall hon så väl derigenom, som genom gudsfruktan, som är så en vogue, komma att bli särdeles i grace; hvilket allt kan vara godt, att sålunda ha fötterna på båda sidor om dörren.“

Att Carls „funderingar“ i afseende å Margaretha ingalunda voro att tillåta hennes förening med Magnus, är lätt att inse. Som han imellertid ansåg för bäst att icke gå bröstgänges till väga, utan hellre söka att på omvägar hinna målet, så hade han med öfvad blick snart i Flinkskan funnit ett lämpligt verktyg. Henne värfvade han lätt genom löfte om tjenst åt hennes man, ett löfte högst lätt uppfyldt i en tid, då till och med de vigtigaste poster af godtycke och protektion tillsattes.

Utan att göra henne klokare än förut, förstod han att af henne utleta hvad hon visste och inlära henne hvad hon borde iakttaga. Åt Fru Catharina meddelade han härom ingenting, han ville ej låta störa sig af hennes tankar och vilja, och var nu fri att handla efter eget behag. Troligen anade han också, att fru Catharina ej skulle velat begagna några smygvägar.

En dag då Malin, biträdd af fru Catharinas kammarpiga, satt sysselsatt med något handarbete i yttre rummet, trädde Cecilia ut ur „fröknarnas kammare,“ men stadnade ännu på tröskeln, för att genom den öppna dörren säga några ord åt Margaretha. Malin såg då att denna satt med hufvudet lutadt mot en högkarmad stol nära dörren och såg lidande ut. Så snart Cecilia lemnat rummet, började Malin, fortsättande samtalet med kamraten och höjande rösten så, att hvarje ord måste höras af Margaretha:

„Ja, kära du, men hvad äro de karlarne att lita på? Jag kommer just ihåg en serjeant, eller hvad han var, som låg sjuk här hos torpar Anders under kriget. Nådig frun skickade ofta mat och lät se om’en, och så såg jag’en ofta. Och hur den då låddes göra sig till för mig! Nå hvad tycks? Nu träffa jag honom just innan jag reste hit, och, nej bara, han hade ej försyn att börja med sitt gamla nojs, och när jag snäste en sa’ han: nå nå, kära vän, var icke så rar heller, finare fröknar duger jag åt. Och så sa’ han att han sku gifta sig med en förnäm och rik fröken, och när jag inte ville tro honom så sa’ han: visst har jag fått ha mycket besvär och

många konster för att ta’na fast, men nu är hon så befängd i mig, att jag tar henne huru än slägten larmar. Och ser du, sa’ han, hon är rik och förnäm hon, och de måste dra fram mig för hennes skull, och derföre vill jag icke lemna henne, fast de bjuda mig mycket pengar; men mer ska’ de ge, om jag skall ge henne på båten, för jag får ändå mer om jag tar henne.“

Då Margaretha hörde att Malin sade sig nyss hafva träffat Magnus, väcktes hennes uppmärksamhet, och i hopp att få någon underrättelse om honom hörde hon vidare på samtalet derute. En hög rodnad flög öfver hennes förut bleka kind, då hon hörde hvad Malin sade, och hon hann ej sansa sig, innan hon hört henne ända till denna punkt. Men nu steg hon upp med af harm och vrede blossande kinder i det hon sade vid sig sjelf: „hvilken låghet! Är det på sådant sätt man vill skilja mig ifrån honom? Vore min tro på honom så lätt skakad, då vore det väl föga bevändt att bry sig något om den.“

Med lätta steg gick hon öfver rummet till andra sidan, der hon bortgömd i alkoven ej mera kunde höra hvad Malin sade, ehuru talet i yttre rummet ännu länge tycktes vända sig kring Magnus.

Snart märkte Margaretha att hon var ett mål för spioneri och intriger, och om än spelet var fint och klokt beräknadt af Carl, så hade han dock såvida missräknat sig på Malin, att hon ofta genom sitt storprateri förtölpade sig, och groft utförde det fint tänkta. Men hos Margaretha reste sig det ädla sinnets harm vid oädel behandling, och endast så mycket beslutsammare gick hon sin väg fram.

Nu hade det redan längesedan bordt komma underrättelse från Magnus och den formliga anhållan om henne, som han utlofvat; men ingenting sådant hörde Margaretha af. Hade han sålt henne för penningar, för befordran? Carl hade låtit henne förstå, att han så hade gjort, men tydliga ord talades aldrig om hela saken. Magnus och hans anspråk nämndes aldrig, det var som om något sådant icke funnits. Hennes tro på honom stod dock fast. Hon anade att man för henne dolde hans bref, att hon var omgifven af bevakning, som hindrade honom från att ge henne någon underrättelse, och i hemlighet gret hon bittra tårar af harm och smärta, men inför andra gjorde hon våld på sig för att synas lugn.

Imellan de båda systrarna rådde en förbehållsamhet, högst plågsam för dem begge, och hvilken ännu mera ökade deras hemliga bekymmer. Cecilia ville och kunde ej meddela sina obestämda farhågor åt Margaretha, och denna åter ville ej förbittra Cecilias sinne emot fru Catharina, och än mindre emot Carl.

Unge Göran nödgades resa snart efter jul. Carl var äfven oftast frånvarande, men kom dock stundom på några dagar för att hälsa på sin brud. En tyngd tycktes hvila öfver hela huset, endast Carl var sig lik, intagande, artig, en man af den finaste ton, det mest intresserande samtalssätt, den ädlaste hållning och skick. De tider, han vistades på Hattanpää, var der alltid samlingsplatsen för grannarne vidt omkring, hvilka, återkomna från Sverige, dit de flytt undan kriget, nu i hemmet återknöto gamla vänskapsband. I dessa sällskap var Carl alltid själen, och Cecilias lycka prisades af alla, och afundades af många, under det hon sjelf gnagades af en hemlig oro, den hon ej kunde, ej ville söka att förklara, utan ofta med sjelfförebråelse blott tillskref sin egen oförnöjsamhet.

De unga flickornas promenader hade varit inskränkta inom parken, i anseende till snösmältningen och vårslasket, som gjorde alla längre färder svåra. Carl syntes ej heller särdeles fallen för, att Cecilia skulle vandra i skog och mark. „Det är så champetert, en Stockholmsdame behöfver ej kunna vandra som en landscousine,“ sade han engång med ett småleende, så behagligt och fint skämtfullt, att man ej kunde ana om han hade det ringaste allvar i hvad han sade. Men Cecilia kände inom sig, att derunder låg mening, och hon inskränkte sina promenader. Carl påminte också aldrig om dem. Äfven Margaretha ville sällan gå utom parken, ty hon märkte att dervid gjordes inkast, att hon observerades, och lät derför hellre bli.

Nu lockade dock solen en dag så varmt; de båda flickorna togo hvarandra under armen och gingo för att se om gamla Vappo.

Vappo hade satt sig utanför sin lilla stuga och satt med blicken fäst på den vida vattenspegeln, då de begge unga kommo. Hon märkte dem ej. Hon satt och småsjöng för sig sjelf, vaggande efter visans takt. Vänligt nalkades Cecilia och tog gumman på axeln. Den gamlas anlete klarnade. „Se, god afton fröken! Och fröken Greta med! Gud signe den vackra solen i afton! Det är många år jag sett vårsol, kanske är det nu den sista för den gamla. Hu, fröken,“ sade hon, då Cecilia lade sin hand på hennes, „icke får din hand bli kall före hennes, hvilken redan i tjugo år väntat att få stelna. Unga blommor, låten ingen mask gnaga hjertat, tag bort den om än en bit hjerta skulle följa med, ty masken gnager upp *hela* hjertat. Djupt, djupt inne, här i hjertats botten talar en röst, så tyst, så sakta. Lyss efter hvad den säger, och J skolen veta mycket hvad eder förestår och kunna skjuta mycket ondt ur väg, blott ni har mod.“

Solen sjönk ned bakom kullarna på andra sidan sjön; öar och uddar kastade djupa skuggor på dess spegelyta. Vappo såg tigande utåt vattnet, hennes blick följde den sjunkande solen; nu var den nedgången. En tung, mycket tung suck gick öfver den gamlas läppar, och hon sade: „sorgliga minnen i solens glada sken gjorde mig underlig till mods. Jag glömmer, att fröknarna kanske vilja dricka af min rara källa. Men jag ser att flickan gått efter vatten.

Tysta och tankfulla anträdde de båda flickorna hemvägen. Underliga och hemska hade gummans ord klingat i Cecilias öron, såsom en svår spådom; ljusa och lyckobådande förekommo de Margaretha.

N:o 13.

Några veckor sednare begaf sig fru Catharina, åtföljd af sin blifvande måg och sina båda döttrar; med mycken omständlighet och ståt, på resa till Stockholm, och först till Åbo, der man skulle qvardröja till dess det fartyg blefve färdigt att afgå, hvarpå man betingat sig plats. Margaretha var nedslagen, hon hade intet hört af Magnus. Väl tviflade hon icke på honom, men hennes bekymmer blefvo med hvarje dag större öfver att hvarken få höra af honom, eller kunna lemna honom någon underrättelse om sig.

De resande bodde uti ett af de hus, dem man börjat upphjelpa efter förstöringen. Ödslighet herrskade ännu i staden, och de återkomne inbyggarne smögo sig tysta och bekymrade omkring de sorgliga ruinerna. Man började dock nu bygga och återställa.

Carl hade dels redan låtit hemta, dels beställt att ligga färdig i Stockholm en rikt ordnad garderobe åt sin brud, och äfven dragit omsorg om hennes mors och systers. Fru Catharina var ej belåten med de granna drägterna. „Då man kommer från ett land, der folket ännu för få år sedan ansåg som en lycka, att få förtära några sädeskorn, nedströdda af fiendens hästar, och ej ägde ens en smula salt till krydda på den vämjeliga spis, hvarmed det sträfvade att uppehålla lifvet, och der ännu i dag en måltid verklig mat, outblandad med nödfödoämnen, är en högtid för största delen af landets folk, då är ej tid för adeln att stoltsera i granna drägter, om än vid konungens hof.“ Fru Catharina gaf dock slutligen med sig, hvad de unga vidkom. „Men,“ sade hon, „hvad mig sjelf beträffar, skall aldrig annat än en enkel svart drägt bäras af mig, sedan den dag, då min salige herre och man stupade.“

Imellertid var det några småsaker, som de unga flickorna önskade köpa i Åbo, och ledsagade af Carl gingo de ut i staden. Snart hade de besökt de få, den tiden så kallade „gatbodar,“ som funnos i Åbo, men i dem anträffades intet, af hvad de önskade köpa. Ingen hade kunnat tänka på att inhemta någon slags öfverflödsvara, då ännu de allravigtigaste nödvändighetsartiklar saknade afnämare. De resande började vända hemåt, då Margaretha åter vid en vändning varsnade en person, den hon flere gånger märkt på något afstånd. En glad aning genomfor henne, hon såg sig än en gång om, men den obekante var försvunnen. Mycket folk började nu synas, alla hastande åt samma håll. Carl frågade någon förbigående om orsaken härtill, och fick till svar, att ett fartyg hade ankommit, hvarpå befunno sig några af de professorer, som för 10 år sedan flydde till Sverige, samt att med dem återhemtades åtskilligt af hvad som fanns qvar af

akademiens effekter. Till hösten skulle akademien inaugureras, och nu samlades folk på bron, för att se och välkomna de första förebådarena af en ny dag för det i mörker försjunkna landet.

När Carl med de båda fruntimmerna skulle passera den smala bron öfver ån, hade med detsamma en kronotransport af flere lass börjat tåga deröfver, och några karlar, som, i brist på hästar, med handkärror forslade sand och sten till byggnadsarbete, stannade för att gapa, bland det öfriga här församlade folket, på huru de akademiska effekterna började urlastas. Af allt detta uppkom en trängsel och villervalla, hvilken stängde vägen, så att våra vandrare måste stanna, oaktadt allt Carls bemödande att rödja väg. Högst uppbragt öfver att se sig, och i synnerhet sin brud, sålunda inträngd bland folket, började han att med hög och pockande röst utdela befallningar åt alla håll om huru man skulle bete sig för att skaffa väg. Men finnarne brådska ej gerna, och allt utfördes med vederbörlig säflighet, Carl till stor förargelse.

Nu hörde Margaretha bakom sig en röst sakta uttala hennes namn. Hon såg sig om, och föga felades att hon ej ropat till, då hon tätt bakom sig blef varse Magnus, men hans på läppen lagda finger påminte henne i tid att akta sig. „Låtsa ej om något, vänd dig bort, att jag kan tala vid dig utan att bli bemärkt,“ hviskade Magnus med hastiga ord. Margaretha gjorde så, och gynnad af trängseln kunde nu Magnus sakta säga helt nära hennes öra: „Margaretha, man drifver ett styggt spel med oss. Man har bjudit mig mycket för att afstå från dig. Man har sagt mig att det är din egen vilja, man har derpå gett mig flere bevis som se säkra ut, men jag kan ändå ej tro dem. Många bref har jag skrifvit, en person af er egen betjening har emottagit flere af dem och lofvat föra dem till dig, men dels hemtat dem obrutna tillbaka, som hon sagt, på din befallning, dels svarat mig att du kastat de andra obrutna på elden. Dock så länge jag intet hört af din egen mun, tror jag ingenting. Jag har haft många spel i rörelse för att få se dig, men har allt misslyckats. Säg mig, Margaretha, med ett ord, att du ännu är min, endast din vilja kan åtskilja oss.“

„Din, din i evighet,“ svarade Margaretha, rädd att höras. „Nå så Gud välsigne dig i allan tid för det herrliga ordet,“ sade Magnus med så hög och glad röst, att Margaretha fruktade de omkringstående skulle bli uppmärksamme oaktadt bullret. Men nu glesnade trängseln något, Carl vände sig till fruntimren, för att bortföra dem, och varsnade härvid att en fremmande karl talte vid Margaretha. Anande hvem han var, ehuru han ej kunde igenkänna honom under den bredskyggiga hatt och stora kappa, han bar, ryckte Carl hastigt Margaretha med sig och förde bort henne.

Efter åtskilliga äfventyr under en veckas segling, vanliga tiden, som åtgick för en färd imellan Stockholm och Åbo då, anlände de resande till den förra orten. Fru Catharina yrkade på att ju förr dess hellre anhålla om att få uppvakta deras Kungliga Majestäter, men Carl förstod att ännu på några dagar utverka uppskof dermed, på det att hans brud måtte litet hinna vänja sig vid Stockholmslifvets elegans, för att icke se alldeles för häpen och bortkommen ut. Ett leende på hans bruds bekostnad skulle varit honom odrägligt, och huru lätt kunde ej den vid hofvets glans ovana förgå sig. Men vanan att några gånger se större sällskap skulle väl snart ge henne frimod och hållning.

Dagen efter ankomsten till Stockholm infann sig hos våra resande en dame, fin, elegant, spirituell; det var franska ambassadörens fru. Hon öfverhopade Cecilia med artigheter och vänskapsbevis, och hade kommit „för att nu genast få göra bekantskap med den som skulle lyckliggöra hennes mans cher ami, monsieur Lejonankar.“ Hon var förtjust af att finna sina förhoppningar realiserade, att i Cecilia finna någon, för hvilken hon på denna fremmande ort kunde fatta en sincere och veritable vänskap m. m. m. m.

Cecilia, alldeles öfverraskad af den eleganta fruns rörliga tunga och utomordentligt hastigt fattade vänskap, fann sig mera häpen än smickrad. I afton hoppades ambassadricen få se sin söta, älskade Cecilia hos sig på en bal, jemte hennes mor och syster. „Hvad jag skall vara stolt,“ tillade hon, „att vara den första, hos hvilken denna nyss uppgångna sol skall stråla.“

Under det Cecilia som bäst var sysselsatt med sin klädsel för balen, anhöll någon att få tala vid henne. Hon trädde ut i salen, och en ung, elegant klädd man lemnade henne ett bref och en liten ask, samt aflägsnade sig. Hon bröt brefvet förundrad och nyfiken, och fann det till sin förvåning undertecknadt af grefve Osterman, dåvarande rysk ambassadör i Stockholm. Det innehöll en anhållan, det hon ville pryda medföljande smycke genom att någon gång tillåta det att blixtra i hennes hår. Det smärtade honom, att hafva blifvit förekommen af det hus, som varit nog lyckligt att få försäkra sig om förmånen att äga henne denna afton. Imellertid vågade han innesluta sig i hennes välvilliga åtanke.

Cecilias förvåning var utomordentlig. Då Carl kom för att afhemta fruntimmerna till balen, gick hon emot honom med smycket, för att förfråga sig hvad hon borde göra dermed. Hon ville ingalunda behålla det, men ej heller utan Carls hörande återsända det. Betraktande det blixtrande smycket, sade Carl: „ryssen är ändå alltid en klok karl; han förstår sig på det reela. Nå, nå, den andra får väl ock lof att lära sig tänka på annat än snömosartigheter, om han vill fortfara att ha något att säga.“ Dessa ord hade han sagt halfhögt vid sig sjelf, under det Cecilia gick fram till bordet, för att taga det smycket åtföljande brefvet. Nu vände han sig med den mest älskvärda artighet till Cecilia, sägande: „se, huru alla redan veta hvem det är, som hädanefter befaller öfver Carl Lejonankar.“

Bekymrad svarade Cecilia: „jag är alldeles bortkommen med detta. Hvarför gör man mig sådana skänker, hvartill all denna artighet, hvad vill det säga?

„Åh, bry dig ej derom, min lilla förtjusande brud, och tänk endast på huru detta smycke skall förhöja din fägring i afton. Stora saker, som angå rikens förhållande till hvarandra, hvad röra de ett ungt, vackert fruntimmer. Blomstra dervid några blommor för dig, så plockar du dem blott, och har ingenting att göra med den jordmån, hvarur de uppspirat.“

„Nej, Carl, nu talar du så, som jag ej älskar att höra dig tala. Vare sig i det stora eller det lilla, så vill jag bjuda till att, så godt jag förstår, söka det rätta, och se,“ hon löste smycket ur sitt hår, der Carl fästat det, och nedlade det i dosan, „jag vet ej, jag förstår ej, men jag anar att detta ej bör tillhöra mig, och på mitt hufvud hvilar det aldrig, så länge jag det tror.“

„Så stolt, så spotsk,“ smågycklade Carl artigt, hvilket åter misshagade Cecilia såsom svar på hennes rena allvar. Men hon tillade ännu med samma allvar: „Carl, svara mig rigtigt och sannt, är det rätt, är det ärligt att behålla den der gåfvan? Får jag icke återge den?“

„Åh, min täcka brud, icke behöfver du vara så blygsam och tro att dina ögons glans fördunklas af juvelernas. Min önskan är att du icke gör dig till ett mål för åtlöje och tadel, genom att begå den oartigheten att återsända smycket.“

Cecilia teg och lemnade rummet liksom för att fortsätta sin påklädning; men det varade en stund innan hon kunde åter vidtaga denna sysselsättning. Hon måste dock gripa sig an dermed och var snart färdig, under det allt det nya, skimrande och ovanliga för den, nästan i ordets fulla bemärkelse, från ödemarken komna, skingrade hennes oroliga tveksamma tankar.

Efter trenne dagar, tillbragta under idel lustbarheter, kallades Margaretha om morgonen in till Fru Catharina. Hon satt hög och stolt som till doms, och Margaretha kände en hemlig bäfvan då hon nalkades henne. „Margaretha,“ sade modren med någon stränghet i rösten, „åratal har jag haft tålamod med dig och föredragit milda medel framför stränga, för att återföra dig till förnuft och skona dig för verldens tadel, ehuru du ej varit värd denna godhet. Nåväl, nu yppar sig ett tillfälle att göra allt glömt och förlåtet. Den lycka, som erbjudes dig, är visserligen alltför mycket öfver hvad du numera förtjenar, men så mycket mera må du skynda att antaga den. Unge grefve H., kanske det ståtligaste parti vårt land för det närvarande har att uppvisa, bjuder dig sin hand. Du har sett honom, du har sjelf med intresse talat om hans lifvade samtal, den

ädelhet som framlyser i hans hållning; hans rang och rikedomar äro för väl kände, för att af mig behöfva ens nämnas. Nåväl, hvad tänker du?“

„Att få förbli trogen min man och herre. Äger jag då mera en hand att bortgifva, om jag än ville?“

„Inom fjorton dagar skall du vara skiljd vid den vanbördingen.“

„Aldrig, min mor! hvarför plågen J mig? Har jag ej under så många år alltid förblifvit vid detsamma ordet?“

„Men du skall, och du måste lyda, ty nu hafver jag med dig haft tålamod och fördrag alltför länge. Nu är saktmodighetens tid ute, och nu – gå och minns att mitt ord är sagdt.“ Hög stod Fru Catharina inför sin dotter, höjande handen, Margaretha bugade sig vördnadsfullt och gick in i sitt rum.

Dagen derefter var den, då fru Catharina och hennes döttrar skulle presenteras för drottningen. På aftonen var på hofvet maskrad, ett nöje mycket i bruk på den tiden. De resande voro äfven dit kallade och skulle bevista den under rôl af herdinnor från Arcadien, med blomsterlindade stafvar. Vid en tid på morgonen, då en elegant dam nu för tiden ej hunnit ur sin säng, foro mor och döttrar upp till hofvet och infördes i en salon, för att afvakta slutet af Gudstjensten, hvilken den dagen af tillfälliga orsaker hölls i drottningens kabinett på förmiddagen, i stället för den hvarje eftermiddag der sedvanliga. Bland de närvarande damerna voro flera redan kända, de öfriga mönstrade oförställdt och med en viss liten moquante min „finskorna.“ Fru Catharina antog en ännu stoltare hållning än vanligt. Flickorna funno sig något blyga och besvärade.

Kabinettsdörrarne öppnades, och Ulrika Eleonora, en liten, späd dam, men med beslutsamt utseende, trädde ut, åtföljd af ett par damer. Hon gick genast, dock med någon höghet, fram mot fru Catharina och sade: „Friherrinnan Boije, som jag förmodar? Det är oss kärt att få helsa eder här i Stockholm.“ Hon talade derpå en stund om kriget och dess olyckor, särskildt med afseende å Fru Catharina, och vände sig derpå helt hastigt till de unga. „Fröknarna Boije? i sanning två alltför sköna rosor att förblomma i Finland. Vi ha att tacka eder, fru Catharina, för att ni icke gömde dem der. Det är lätt att förutsäga eder, att dessa blommor snart komma att omplanteras i hofvets jordmån, hvaremot ni väl ej torde invända något ..“

Vördsamt svarade fru Catharina: „Ers Majestät, mina döttrar äro begge bortlofvade.“

„Ah, båda? Kanske ingen hemlighet. Talar ryktet sanning?“ Med dessa ord vände sig drottningen till Cecilia, och sedan denna besvarat frågan sade hon åter: „jaså, vi få således behålla er vid vårt hof. Jag önskar er lycka. En älskvärd brudgum! Än ni min fröken, vill hon vara lika uppriktig och säga sin trolofvades namn?“ sade hon vändande sig vänligt till Margaretha.

Fru Catharina steg fram och ernade svara; men med stadig röst sade Margaretha: „Kapten Magnus Malm.“

Fru Catharina bleknade; men ock drottningen steg ett steg tillbaka, och ett lätt drag af hån krusade den framstående nedra läppen, då hon sade: „han, partigängarn, huru? Ingen högfärd åtminstone.“

Mildt och vördnadsfullt svarade Margaretha: „det säges, att en hög och ädel qvinna skänker gerna bort till och med en krona, för den hon älskar.“

Drottningen blickade vänligt på den unga flickan. Denna häntydning på henne sjelf tycktes behaga. Fru Catharina, som nu hunnit hemta sig ifrån sin öfverraskning, öppnade redan munnen för att tala, då Margaretha hastigt böjde knä för drottningen och sade: „Allernådigsta Drottning, skydda i nåd mig arma. Jag är den nämnda mannens icke blott brud, jag är hans vigda maka. Af honom ensam skyddad på flykten undan vilda kosacker, ägde jag ej möjlighet att få inhemta min moders vilja, då jag, drifven af händelser, för vidlyftiga att med deras förtäljande besvära ers Majestät, ansåg mig handla rättast uti att låta viga mig med honom. Nu vill man skilja mig vid honom och tvinga mig att ingå tvegifte med en annan. Värdigas, ers

Majestät, taga mig i edert nådiga beskydd, att jag ej må tvingas att synda emot Gud.“

Förvånad hade drottningen hört Margarethas ord. Fastän besvärad af att tagas till skiljedomare i en sak, den hon fann vara kinkig, frågade hon dock Margaretha närmare om åtskilliga omständigheter. Imellertid steg fru Catharina fram: „värdigas, ers Majestät, tillåta att jag bortför denna förvillade flicka, som så obetänksamt yppat sin förnedring, inför ers Majestät och dess ädla omgifning.“

„Stilla, min fru, var god och dröj ännu en moment. Efter den unga damen förtrott mig sin sak, så tillåt mig att få inlägga ett godt ord för er dotter. Icke bör qvinnan åtminstone vara den, som stör äktenskapets helgd, om än mannen i våra dagar ej räknar så noga dermed.“ En suck undslapp henne, som bevisade att äfven gåfvan af en krona ej förmår mera, än den af blott ett stackars hjerta, fängsla den manliga obeständigheten. „Ursäkta att jag blandar mig i edra angelägenheter, men åtminstone af er dotter är jag dertill berättigad. Jag finner att detta måste såra er, jag vill dock hoppas att icke få afslag, då jag ber för er dotter.“

Dessa sista ord, uttalade med en drottnings hållning och Ulrika Eleonoras bestämdhet, tycktes alldeles icke sagda för att kunna motsägas. Hos fru Catharina fanns ännu den gamla vördnaden för den souveraine konungen så inrotad, att det nuvarande maktlösa kungaparet af henne ansågs med samma känslor, som dem hon förut burit för lejonet Carl, jemte hvilkens ingen annans vilja fanns till. Men ändå sträfvade hennes stolthet högt emot att ge med sig, och ett par gånger sväfvade redan på hennes läppar ett stolt svar. Men den djupa, undersåtliga ödmjukheten lade band på hennes tunga. Då sade Drottningen, detta ögonblick än mera än vanligt lik sin broder: „nåväl, min fru, J synens betänka er, eller hvad betyder er tystnad?“

Hennes blick såg så hotande ut, att den retade fru Catharina till strid, dock vann vördnaden ännu någon seger, och temmeligen ödmjukt, ehuru med återhållen vrede, svarade hon: „ers Majestät, tillåt mig att undandraga mig och mina döttrar de många hånande blickar, jag ser fästade på oss. Huru skulle jag nu, i denna stund af förvirring, kunna uppföra mig, som sig egnar i min Drottnings närvaro. Det endast bönfaller jag om, att ers Majestät måtte vara öfvertygad om, att jag alltid skall handla med den djupaste undersåtliga vördnad och ödmjukhet.“

Utan att afvakta vidare svar, bugade sig fru Catharina djupt, och gick bort, medförande sina döttrar. För de vidlyftiga drägternas skull åkte man i tvenne vagnar. Margaretha undgick härigenom att behöfva åka tillsamman med sin mor.

Vid hemkomsten befanns Carl väntande på att få höra förtäljas om huru färden aflupit. Vid berättelsen om hvad som händt, bleknade han af vrede och sade: „J mågen väl icke hafva böjt eder inför henne, min kära svärmoder? Se, nu är den fördömda souverainiteten död, och vi äro fria. Men vänten eder, J der! J synens ännu icke förlorat hoppet att ta makten åter, det visa sådana der envåldstag. Nå, det är bra, att man ser, hvart J syften; det blir riksdag nästa år.“ Detta sednare sade han med hotande röst, och liksom vid sig sjelf.

Fru Catharina lemnade nu rummet, och Cecilia vände sig bedjande till Carl och sade: „ack Carl, plåga ej den stackars Margaretha mera. Du har ju sett hennes ståndaktighet. Hvad jag undrar öfver det mod, hon hade i dag, att så emot vår mor använda samma vapen, hvarmed hon väl förmodade sig alldeles omöjliggöra vidare motstånd af Margaretha. Och dock hade hon ju knappt annan utväg. Varen då ej nu längre obevekliga. Hvad är det då mera? Christiana Oxenstjerna var af hög greflig ätt, och ett riksråds dotter, och huru lycklig blef ej hon med sin prest! Hvad led väl familjen deraf?“

„Hm, min täcka förespråkerska, kors hvad du är vacker, med minen så der en ange priant,“ sade Carl, med denna hans vanliga artiga ton, som börjat mer och mer pina Cecilia, emedan den hade något af köld, och något af den man brukar mot barn, eller nästan af förakt. „Men vet du väl, hvilka af de dina, som snart sitta i rådet, och vet *du* hvilka vigtiga saker ibland kunna bero af sådana der småtäcka tärnors giftermål, ehuru

deras små personer just icke äro det vigtigaste af saken? Hvad *du* dock kan finna, är att grefve H. vore ett något mera lysande parti, än denne junker, som hon i sin envishet är galen efter. Men kanske,“ tillade han med den allra lifligaste, fint skämtande ton, „att min egen sköna brud icke vill i rang och rikedom se sig öfverträffad af sin syster. Detta var dock ett anbud som jag tänkte på, innan jag ens vågade *hoppas* det; och nu denna envishet, detta uppenbara trots!“

Nu inträdde en betjent med tillsägelse, att middagen vore serverad. Cecilia vågade ej annat än gå till bords. Så snart måltiden var slut, begaf hon sig dock in till Margaretha, som genast vid hemkomsten gått in i sin kammare. Hon åtföljdes af Carl, som tilltalade Margaretha på ett sätt, som åter kom Cecilia att tycka, att det kändes liksom om en spindel vidrört hennes hjerta, under ifver att omspinna det. Slutligen tog han Cecilia vid handen och sade med köld: „hos denna har du intet vidare att göra.“ Utan vidare, förde han henne med sig; men en blick af innerlig tillgifvenhet och bekymmer, som systern gaf Margaretha, utvisade att hon *lydde*.

I det yttre rummet sade Carl med en ton, som om ingenting ovanligt föregått: „och nu, min söta Cecilia, måste du rätt skynda dig, för att kunna taga på dig din vackra, blomsterprydda drägt, på det de andra herdinnorna i ert sällskap ej må behöfva vänta på dig.“

„Nu – på maskrad? – Hu, hvad skulle jag der göra? Nej Carl, icke i afton.“

„För att låta grinarena tro, att man blyges att visa sig? Nej, endast skönare, mer strålande än någonsin.“

„Carl, jag kan ej, mitt hjerta lider.“

„Hjerta! åh, min sköna brud, i stora verlden brukas ej hjerta. Tro mig, den lilla piecen kan du gerna lemna i Finland. Den har ingenting här att göra. Eh bien,“ tillade han raskt och improviserade en chansen i tidens smak:

Allons ma Zephise au jeu.
Vos moutons vous regardent en bêlant,
Dans vos yeux ils cherchent le feu,
Mais n’y trouvent que de l’eau à ce temps.“

„Ack Carl, icke ansåg du dock förr hjertat för en sådan öfverflödsvara.“

„Ah, min sköna Cecilia, svärma och ha kopporna, det måste man ju hvardera en gång, säges det ju. Jag var ett barn då, och edra sjöar och öar, och edra åsar, med sina välsignade ändlösa vuer, der man står och äflas om att räkna sina trettiotal af sjöar, och edra brusande forsar, der man blir helt yr i hufvudet, sådant der slår en gosse i hufvudet som vin, men åren gå, och mannen måste tänka litet bastantare. När riken stå emot hvarandra, när det ena mäktiga statsförbundet täflar med det andra och vill värfva våra statsmän för sina intressen, då, ser du, min sköna brud, då går det ej an att leka med drömmar, eller med granna kiselstenar vid elfstranden, utan då måste man lära sig att vara man, och se på det reela, om än det förefaller litet tungt för det täcka könet, att deras riddare hafva tanke för annat än deras behag.“

„Men behöfs ej äfven då hjerta för att med kärlek för sitt land och med redlighet se till dess sanna bästa, utan afseende å andra intressen?“ frågade Cecilia med värma.

„Ah, hvilken täck politiker, som kunde åstadkomma störing i en hel fredscongress!“ skämtade åter Carl, men hur vi här afhandla verldens öden så förgår tiden. Nu hinner du knappt mera fästa den näpna schäferhatten lagom på sned.“

Cecilia ville ej gå in på att kläda sig för maskraden, men då såg hon en blick i Carls öga, så mörk, att hon

inom en stund stod färdig, förlitande sig på att masken skulle dölja hennes sorgsna utseende.

N:o 14.

Ganska snart anträdde de resande återfärden. Fru Catharina aflägsnade Margaretha under resan så mycket möjligt både ifrån sig sjelf och Cecilia, och efter hemkomsten anvisades åt den upproriska dottren en afsides kammare, der hon, snart sagdt en fånge, fick bo och vistas afskild från den öfriga familjen. Det enda hon vunnit var ett litet uppskof, emedan Fru Catharina ej ansåg sig böra, så snart efter det drottningen lagt sig ut för Margaretha, uppenbarligen sätta sig emot hennes vilja. Men i tysthet gjordes nödiga förberedelser till att ändteligen låta det afgörande slaget drabba, hvilket man nu önskade på allt sätt påskynda, sedan det ej mera var möjligt att hindra berättelsen om Margarethas giftermål att sprida sig.

Äfven kring Cecilias hjerta spann hennes gråa öde allt trängre och trängre sina trådar, och bleknande, likt den vissnande rosen, gick hon numera utan glädje sitt stundande bröllopp till mötes. Stockholmsresan hade gjort för henne klart, hvad hon förut endast bäfvande anat; hon kunde ej akta den man, med hvilken hennes hjerta vuxit samman i kärlek. Ännu drömde hon ofta huru allt skulle bli annorlunda, huru hon sjelf genom tillgifvenhet skulle draga honom ur den hvirfvel af ränker, hvari han insnärjt sig; men ack, hon kände då alltid att hon ingen annan kraft hade, än den hon ägde genom honom. Huru skulle hon då vara den, som skulle leda honom!

Hon hade sett huru de stora dagligen höllo gudstjenst i sina hus, och hon började hoppas på religionens inflytande. Men då hon betänkte, huru många, just af de ifrigaste andaktsöfvarena, med blodgirig ifver förföljde sina fiender, då föll äfven detta hopp. Hon kände att hennes kärlek var obesvarad och oförstådd, ty denna courtoisie, detta välbehag öfver hennes fägring, ja låt så vara, denna kärlek, som Carl hyste för henne, var så vidt som möjligt skild ifrån den innerliga, djupa känsla, hvars namn den lånade. Detta kände hon klart i sitt hjerta, och beröfvad alla sina illusioner stod nu verkligheten naken och dyster för henne. Hon klagade ej, för hvem skulle hon kunnat klaga, men hon vissnade.

Fru Catharina såg med oro huru hennes dotter bleknade och föll af. Man tröstade henne med den gamla sägen om „brudsorgen.“ Carl fruktade stundom för något hemligt illamående, men då han märkte, huru hon än med hjertats hela innerlighet syntes sluta sig till honom, än hastigt spratt till vid ett ord, en blick af honom, ja till och med brast i gråt, då ansåg han det allt som nycker, och tyckte väl just ej om det, men räddes icke heller särdeles derför.

Dagen före bröllopet om morgonen begaf sig Cecilia till Vappo. Hon hade ej varit der på länge, hon tyckte sig märka att ej Carl såg gerna att hon gick dit, men nu var Vappo sjuk, och hon gick. Hon fann henne mera glad och lugn än någonsin förr. „Ser du, fröken, Gud är nådig och tar mig snart hädan. Men, Herre se i nåd till den gamla, ditt hjerta, fröken, längtar ju mera till hvila än mitt, och din hand är kallare.“

„Icke må Herren ännu förlänga mina dagar, men hvarför bor sorg i hjertat, der endast bröllopp och glädje nu böra bo. Se, fröken, du blir en stor och rik fru, tänk på de arma, tänk på de många som lida nöd. Jag har sett fasliga syner, jag har sett qvinnor äta sina barns lik af hunger, jag har sett pesten stryka bort folket, som lian gräset från ängen. Sådana tider äro ej nu, men der du ser en fattig qvinna utan kläder att skyla de arma hon födt, eller utan en bit bröd att vederqvicka sig med, der hon ligger utan bädd, der, rika fru, dela med dig för gamla Vappos skull, för den kärlek hon hyst för dig, och du skall skörda glädje deraf. Du behöfver mycken glädje, ty du är utan, jag känner det. Men ännu en gång skall Vappo se dig, det skall hennes krafter medge, det skall bli på din bröllopsdag, fröken. Men det är så underligt mörkt. Visst skall jag se dig den dagen, men huru är det så mörkt? Vore den dagen min sista, hvarför skulle den vara så mörk? Den borde ju då synas ljus. Jo, fröken, jag skall då ännu se dig, sedan farväl.“

Om aftonen samma dag skulle bli stort nöje för ungdom, „med masquerade och mycket upptåg,“ som det

hette. Carl ville att Cecilia skulle föreställa Minerva. Så späd och ynklig hon än föreföll sig, ville hon dock ej vara honom emot, då hon så lätt kunde göra honom till viljes. Sjelf skulle han bära krigsgudens drägt. Det var en af tidens älsklingsideer att föreställa furstliga brudpar under bilden af Mars och Pallas, hvilket väl var anledningen till Carls val af kostym.

Sedan Cecilia hemkommit från sin färd till Vappo, begaf hon sig upp i den stora nya byggningen, der hon nu bebodde ett litet kabinett, ehuru det egentligen var först med aftonens fest det nya huset, med sitt ståtliga brutna tak och sina otaliga små fönsterrutor, skulle invigas. Nu satt hon i sin lilla kammare med sitt arbete i handen, men nålen hvilade, och hennes blick utvisade, att hennes tankar ej voro sysselsatta med sömmen. Då inträdde Carl, och hennes hand började mekaniskt att då och då taga ett stygn.

„Kors hvilken flit, du syr ännu i dag,“ sade Carl med sin vanliga belefvade grace. Cecilia log svagt. „Det är dina brudgumsmanchetter,“ sade hon. Carl besåg dem, beundrade det fina, spetslika arbetet och tackade henne på förhand för den glädje, hon beredde honom o. s. v. Men innan han hann sluta meningen, sprang Cecilia upp, och ropade till. En stor, ofantlig spindel sträckte sina långa ben in genom det öppna fönstret och började marchera in.

„Nå, hvad står på nu?“ frågade Carl och slog armen om Cecilias lif, qvarhållande henne.

„Spindeln, spindeln, för Guds skull, låt den ej komma i min kammare, jag finner här ingen trefnad sedan.“

„Åh,“ skämtade Carl på sitt vanliga graciösa sätt, som numera föreföll Cecilia så ihåligt, „en så älskvärd fånge släpper jag icke för en spindels skull.“ Cecilia sträfvade med riktig ångest att slippa lös, men Carl, som ej förstod hennes bäfvan, ansåg det för affectation och släppte henne ej. Ändteligen gaf han henne friheten, men tog den ovälkomna gästen mellan tummen och pekfingret och sade: „men se då en gång Cecilia på din fiende. Icke är den ju så ful. Ser du så vacker och spräcklig den är?“ Dermed räckte han sig upp och lyfte spindeln så högt upp mot väggen, som han nådde med handen, och lade den der. Cecilia var inom ett ögonblick uppe på en stol, för att bjuda till att få bort sin fiende, men den hade nu blifvit skrämd och hastat att gömma sig. Hon hittade den ej mera.

„Carl, du är grym,“ sade Cecilia med möda återhållande sina tårar.

„Förlåt, jag kunde ej neka mig det nöjet att litet retas med dig, jag ville se hur det skulle klä’ min täcka brud att bli ond. Men kom nu och låt förtreten blåsa bort. Låt oss göra en tur i trädgården och se gubbens anordningar der. Allt tycks nu vara färdigt.“

Stilla och van att följa Carls önskningar, ehuru sjelf utan intresse dervid, gick hon med honom i trädgården. Nu hade trädgårdsmästaren borttagit alla skymmande halmskynken och ställningar, och midt framför byggningen grinade tvenne af gräsrabetter formade jättelejon vid sidan af tvenne med samma medel bildade ankaren, och såsom sköldvakter stodo deromkring de fyra väldiga granarna, omklippta till form af hattar, symboler af det politiska parti, hvaraf Carl var en vigtig medlem. Ty ehuru han ej hade sin fot i rådet, hade han der dock sin röst, hvars vehikel var en af rådets mäktigaste män.

Nöjd med sitt storverk, en lefvande gratulation, framträdde den gamle trädgårdsmästaren med hatten i hand och småleende af förnöjelse. Sedan Cecilia vänligt tackat den gamle, och Carl gett honom en liten penningegåfva, och begge efter en stund lemnat trädgården, svor han på, att ett rarare barn ej fanns på jorden, än den unga bruden.

Carl följde Cecilia in och sade: „och nu, sköna gudinna, hoppas jag att snart få helsa min Minerva färdigrustad. Redan obeväpnad så farlig, hvem skulle väl kunna motstå den beväpnade?“

Cecilia blef ensam; hon började att långsamt och motvilligt framtaga sin drägt, och lade den på sin säng.

„Hvartill detta narrspel,“ sade hon vid sig sjelf, „denna härmning af hofvets och de lysande kretsarnes lekar. Detta är liksom man skulle svepas i narrkåpa och bjellror.“

“Söta Cecilia,“ sade Margaretha, som nu inträdde, „du är ej klädd ännu, och gästerna börja samlas redan. Det är ju meningen, att du skall leka bort sista aftonen som flicka; i morgon då vigseln skett på förmiddagen, är du ren på eftermiddagen skyldig att föra dig allvarsamt, som en fru egnar. Men, min Cecilia, se ej så sorgsen ut. Ack, nog förstår jag att mitt skämt ej kan muntra; ett gladt skämt måste gå ur ett gladt hjerta.“

Margaretha kände Cecilia för väl, att icke ana hvad som fördunklade hennes ögon, men hade undvikit att såra henne genom att låta henne märka det hon förstod henne. Cecilia reste sig nu och sade vänligt: „vet du, Margaretha, jag har uttänkt en plan. Gud låte den lyckas. Jag har föga talt för dig hittills, hvem skulle väl lyssnat på mig, stackars oförståndiga? Men i morgon, då skall jag tala för dig, då skola mina ord ha någon vigt, ja, jag tror att jag skall lyckas. Ack, men nu måste jag ändå ta på mig det der spektaklet. Vet du, hvad jag tycker det är befängdt. Men hvarför skulle jag ej gerna göra Carl till viljes i denna lapprisak. Det vore ej illa om jag med rustningen kunde ikläda mig litet mera styrka och mod. Det bästa är, att så snart jag tagit emot gästerna, så får jag lägga af mig det der tunga krimskramset, och den blå sidenkjorteln blir nog sen bra att bära.“

„Se så, kasken på nu och så ut till gästerna,“ sade Margaretha påskyndande. Strax efter det de båda systrarna lemnat rummet, inträdde Magnus, insvept i en vid slängkappa. Han stannade sägande: „och icke här heller? Tiden går mig ur händerna, och med oförrättadt ärende går jag ej bort i dag, om än alla verldens slägtingar stå mig emot.“ Han såg sig omkring och tillade: „men hon kommer säkert hit åter. Här ligga saker, som tydligen i brådska lemnats framme, det kan ej dra länge ut, innan åtminstone endera kommer. Men, aha, det var en långbent baddare, som klifver på der i taket. Det här är ju Cecilias kammare, och hon, som skall vara så rädd för spindlar! Nå, en tjenst åt min lilla svägerska, medan jag väntar här, är ej för mycket.“

Han kastade af sig kappan och grep ett sirligt, lätt arbetadt spjut, af Cecilia qvarglömdt. Men just som han förde det mot taket för att nedtaga spindeln, inträdde fru Catharina och stannade häpen. Magnus fällde spjutet, liksom han gjort gevär för fot, och bugade sig till en ödmjuk helsning. Nu utbrast fru Catharina: „ni vågar att ännu en gång inträda i mitt hus! Hvad gör ni här? Hvad vill ni?“

„Jag kommer för att afhemta min hustru.“

Vreden kokade i fru Catharinas ådror, men med sansad ton sade hon: “herre, ni är officer, om ni vill undvika förolämpning, gå!“

„Margarethas mor skall alltid finna mig villig att i allt hvad möjligt är lyda hennes befallningar, endast min hustru må hon ej förvägra mig, och henne tänker jag nu afhemta.“

Med dessa ord ställde Magnus spjutet ifrån sig, bugade vördnadsfullt för Catharina och gick. Då han lemnade rummet, såg hon noga efter att han äfven lemnade huset; dock återkom han strax förklädd bland de andra maskerna.

När gästerna voro samlade, smög sig Cecilia i sitt rum, lemnande åt Carl, hvilken liksom det öfriga värdsfolket var utan mask ehuru han bar krigsgudens drägt, att med sin artighet och sina snillrika upptåg lifva sällskapsnöjet. Inkommen i sin kammare, satte hon sig vid ett bord med kinden stödd mot handen. „Ack, sade hon, sagta vid sig sjelf, „Vappo, du anade icke rätt den gången. Den mask, som gnager mitt hjerta kan ju ej tagas bort, om jag än ville låta en bit hjerta följa med. Jag såg en gång en rankvext, den hade slingrat sig om en ung telning, ett vackert, rakt träd. Jag gick så gerna och såg på det paret. Men rankan dog,

och så var det slut. År hade sedan förgått, och jag såg samma träd maskstunget, förvridet och murknadt i kärnan; och då var jag glad, att rankan dog medan trädet stod i sin fägring. Den var ju med hvarje tråd fästad vid trädet och skulle ändå haft sitt lif endast med det murkna och förvridna. Ack, jag *måste* ju älska honom, och ändå, ändå är det ej rätt att bli hans hustru. Ack, lefva för honom kan jag ej, såsom jag ville dö för honom, ty mitt träd har tagit röta i kärnan, och huru skall jag vara dens hustru, som jag ej kan se upp till i ödmjukhet? O Gud, styrk mig, lys mig, ty jag vandrar i mörker!“

Cecilia sammanknäppte sina händer och kastade en blick uppåt, då hängde på en tråd den stora, gråa spindeln just öfver henne, och spann sig allt längre och längre ned, och med blicken stirrande uppåt förblef Cecilia sittande utan att kunna röra sig eller försöka att fly. Och nu nedföll spindeln och grep sig fast just öfver hennes hjerta. Med ett skärande skri for Cecilia upp och störtade sanslös till golfvet.

Från olika håll hastade fru Catharina och Margaretha till vid Cecilias rop. Länge användes alla medel förgäfves. Till slut lyckades det att väcka den afsvimmade; hon slog upp ögonen och började tala, men oredigt och i yrsel. »Var det så svaret lydde på min bön? Endast mitt öde, det gråa, det oundvikliga! Arma hjerta, du är inspunnet nu, ligg stilla, vingar vexa, det är ju blott puppans boning, snart flyger du ut. Det är ljuft, det är skönt!“

Fru Catharina sökte genom vänligt tilltal lugna henne; men hennes fantasier blefvo då blott häftigare. Hon ville upp, men med sakta våld tryckte fru Catharina henne ned på dynan, och då Margaretha med smekande röst bad henne ligga stilla, lade hon sig ned och syntes snart slumra, men for åter upp, och allt häftigare blef hennes yrsel.

Margaretha gick för att uppsöka Carl. I det hon gick genom en dörr, nalkades henne en af maskerna och sade med låg röst: „Margaretha, jag är här för att afhemta dig. Var beredd, när sällskapet börjar skingras.“ Margaretha darrade af glad öfverraskning vid ljudet af den kära rösten, men svarade blott: „Cecilia är mycket sjuk.“ Ehuru lågt hon än talade, hade någon af de kringstående hört orden. Hastigt spridde sig underrättelsen om Cecilias sjukdom. Lekar och glam upphörde, alla glada samtal afbrötos, och, sedan man hunnit förvissa sig om att Cecilia var hårdt sjuk, lagade sig de flesta gästerna till bortfärd, för att icke vara till besvär.

Det var morgon åter, efter en natt utan mörker såsom sommarnatten är, det var Cecilias tillernade brölloppsdag. Sakta öppnades dörren till den sjukas kammare, och in trädde en på herregården sällsynt gäst, gamla Vappo. Fru Catharina, som satt vid sängen, vinkade åt den gamla en helsning, och hennes blick utvisade att hon nu kände en slags frändskap till den ringa qvinnan, hvilken hon visste delade hennes känsla. Med säker gång framträdde Vappo till Cecilias läger och betraktade henne tigande en stund. Derpå sade hon: „unga blomma, du före det vissnade strået! Många sorger finnas, som bryta hjertat, men af all sorg glömmes sist modrens sorg, då det sista barnet, det kära, lemnar henne att ensam dö.“

Fru Catharina var djupt rörd. „Sitt ned Vappo,“ sade hon, „mången natt och mången dag vakade du öfver henne, då så späd och klen, och nu går hon bort i sin rikaste blomning!“

„Jag kan ej sitta nu, det manar mig att tala, tala hvad *hon* ej mera förmår säga. Se, nu skiljer ju ej rang och rikedom den stolta från den ringa, ty se, höga fru, med glädje ville ni nu helsa som son tiggarn, som skulle kunna frälsa ert barn. Nej hvad, – ni vill det icke? Min själ ser underliga bilder af köld och nöd och härjande röfvare, men mitt öga ser ju här blott dunbädd och värme och modersöga. Hvem bar ett barn ur isgrafven, ett annat ur blodiga, skändande händer? Skulle väl han kunnat bära bort Skaparens skickade sjukdom ock, om man tillåtit honom? Dock, godt är att dö för kroppen, om än ung och skön, då hjertat är dödt förut. Fru, hennes hjerta dog småningom, låt ej systerns hjerta dö. Skulle det icke bränna än värre, om denna vore ditt sista barn? Betala furstligt din skuld, ädla fru, det anstår dig!“

Stående, men med halfsluten blick, hade Vappo talat. Nu tystnade hon, och famlande omkring med handen fick hon tag i stödet af en vid sängfötterna stående stol, på hvilken hon nedsjönk. De ord hon talat, dunkla, af henne sjelf oförstådda, hade dock hos fru Catharina väckt till lif minnen och bilder. Främst framstod för henne minnet af den man, åt hvilken hon nekat att gifva sin dotter. Han hade dock, som Vappo uttryckte sig, burit ett af hennes barn ur isgrafven, det andra ur blodiga, skändande händer. Hade ej han varit, så sute hon nu vid dödsbädden hos det *sista* af sina barn. Ja, om hon tillåtit honom att borttaga spindeln ur Cecilias kammare, hade han kanske derigenom kunnat till och med afvända „Skaparens skickade sjukdom.“ Huru hade hon lönat honom? Hade hon väl velat helsa honom som son? Hennes stolta själ, redan böjd af sorgen, förödmjukades djupt af dessa tankar. Nu slog Cecilia upp sina ögon, blickade omkring och sade med svag röst: „se det är ju denna dag, som skulle bli min högtidsdag, den blir så ock, ehuru på annat sätt. Gud ske lof, jag är redig nu, jag vet att jag yrade.“ Hon räckte sina händer åt fru Catharina och Margaretha, som stodo på ömse sidor om hennes säng, och, då de nu fattade dem, förde hon deras tillsamman öfver sitt bröst och sade: „min mor, ditt ena barn går bort, tag det andra åter i din kärlek. O min mor, hör den sista bön, ditt barn ställer till dig, skilj ej Margaretha från honom, som hon ej kan skiljas ifrån.“ Margaretha sjönk ner på knä för sin mor. Hennes blick, hennes sammanknäppta händer bådo, men intet ord kunde hon yttra.

Fru Catharina var djupt skakad. Det stolta hufvudet hade sjunkit ned. Nu räckte hon sin hand åt Margaretha: „jag vill förlåta dig, må du följa din önskan. Blifve han din make, utan hvilken jag kanske snart intet barn ägde.“

Cecilia sammanknäppte sina händer i bön, och hennes anlete syntes liksom förklaradt i bönen.

N:o 15.

Ganska litet af fru Catharinas och hennes andra dotters sednare öden är kändt. Ett bref från Magnus Malm till Margaretha, skrifvet ett par månader efter Cecilias död, ger dock några små upplysningar. Det följer derföre här:

„Min högt älskade Margaretha!

Är jag icke här nu, som om jag vore från dig helt bedröfveligen afskild, och har dock att hoppas dig hem åter inom få veckor. Men sådan är man, icke tackandes Gud nog för den stora glädjen och sällheten, man äger, tyckandes blott, att man äger att fordra ännu mera, och icke viljandes gifva bort det ringaste. Och dock är jag stundom åter, såsom den der icke sitt fulla vett hafver, flygandes omkring, som om jag icke visste hvarmed jag skulle kunna uttrycka den öfvermåttan stora fröjd, som i mitt hjerta bor och herrskar. Underbarligen hafver visst Herren Gud styrt våra vägar, tänkandes jag uppå, huru det icke är mycket längre tillbaka, än att min högtärade kära svärmoder, din nådiga fru moder, nära på kunde minnas den tiden, då lagen utfärdades om dödsstraff för ofrälse, som bortför adelig jungfru. Och nu har hon ändock slutligen nödgats lemna dig åt mig. Icke förtänkandes henne hennes motvilja, är jag dock nu så öfvermåttan lycklig öfver huru Herren våra vägar styrt och derigerat, att jag blott ville dig på mina händer bära, och flyga och väl kasta i luften både hatt och hufvud; och är jag så öfverdådig, att jag ej vill kunna på fötterna stå, och rätt ville ha ryssarne här, för att på dem mitt brusande och gäsande öfvermod utöfva och exercera.

Icke kan jag dock annat än rätt anse, att du hos din högtärade fru moder tillbringar denna sorgeliga tiden, till dess hon hunnit sina affairer ordna, för att till Sverige öfverflytta, sedan mig tilläts att dig, min ljufveliga Margaretha, först afhemta och som min hustru hemföra, och sålunda bekräfta vår ingångna och öfverenskomna förbindelse. Dock vill jag min högtärade, kära fru svärmoder icke med min närvaro vidare besvära, ithy att hon mig dock endast ogerna ser.

Min vördnadsfulla och ödmjuka remerciment och tacksägelse ville du till din högtärade, kära fru moder framföra för hennes tillbud, att i Sverige sitt förord till min fördel använda, sägandes henne tillika, att min

ödmjuka önskan vore, det hon ville nådigt icke med detta ärende sig incommodera, tänkandes jag så, att hvad jag har duglighet och förmåga att sköta, torde mig väl icke i tjensteväg förnekas; och hvad deröfver går, ville jag icke tränga mig in uti. Betackandes henne för denna hennes nåd och välvilja, hoppas jag att du, min Margaretha, som jemte mig mot nöden mången dust pröfvat, skall icke lida af den ringa lott, som kan blifva vår.

Det vackra godset Kauniais, som jag nu besett, synes mig vara ganska convenabelt, om du anser dig deri vilja nedlägga det arf, du har att disponera. Allt der är till det allrabedröfligaste förstördt och förfallet; men, såsom varande din trogne och driftige gårdsfogde, vill jag hoppas att inom få år kunna mångdubbla det ringa värde, stället nu äger, och hvarföre det nu till så ringa penning säljes, då af sådan i öde gången jord så mycket i landet finnes. Och skall jag detta med största ifver och omsorg, till ett blifvande enkesäte åt dig, min hulda Margaretha, rangera. Hoppandes jag dock, att vi tillsammans i många år, med barn och blomma, på denna vackra gården skola trifvas och husera, då ej tjensten kallar mig bort, hvilket, som det nu ser ut, ej torde bli för långa tider, eller långa vägar.

Att din, i din saligen aflidna systers lifstid, tillernade svåger, Lejonankar, som stadnar qvar i Finland, åtar sig vården om din fru mors affairer här, synes ju godt, och kan hon sålunda lämpligen flytta till sitt hemland, der ock hennes käre son, din högt älskade broder, herr Göran Boije vistas.

Hon skulle ock visserligen ej utan grämelse kunna se det ringa stånd, hvari jag, med Guds hjelp, hoppas att du skall finna din lycka, men den hon ej skulle för sådan anse, då den frukten vuxe på ett så ringa träd, som din förening med mig. Varandes dock Herrans nåd och välsignelse den ringes lott lika ofta, som den högtuppsattes. I den förhoppning, att du ock längtar till mig, liksom mitt hjerta stundligen efter dig klappar, är jag i medgången, som motgången, din oföränderligt kärlige man.“

Icke lång tid derefter flyttade fru Catharina till Sverige. Då nära tjugu år sednare krig åter bröt ut mot Ryssland, lästes i en af de första rapporterne, att den tappre Öfverstelieutnant Malm blifvit blesserad, och troligen ur stånd till vidare krigstjenst.

Vid samma tid ägdes Hattanpää gård af en Lejonankar.

Noter

1)

Sådant var fallet ännu i början af 1830-talet, huruvida något af detta gamla finnes qvar känner ej förf.